

SANCTUS ANNO

COLONIENSIS ARCHIEPISCOPUS.

VITA SANCTI ANNONIS

Scripta graviter jussu Reginhardi, Sigebergensis cœnobii abbatis, a quodam, qui tamen nomen suppressit suum : satis autem indicat se Sigebergensis cœnobii monachum fuisse.

(SERIUS, *Acta sanctorum*, 4 decemb.).

PROLOGUS.

Fides historiae hujus. Cum nonnullis id consuetudinis sit, reprehensioni magis, quam emendationi fraternæ operam dare; cumque sint et alii, partim invidi, partim rerum ignari, qui contraria sentiant de iis, quæ propositi operis series pollicetur: ea nobis utique consolatio est in descriptione vitæ sancti Patris Annonis, quod obedientiæ non levis necessitas ad hoc nos impulit: et quod is laudes ejus declamaturus in medio testis habetur, quem et devotionis puritas, et rerum notitia urgent in idipsum: quem et auctoritas tanta roborat, ut etiam sit idoneus per se fidem facere corum, quæ aliunde testibus vacant. Hic est, inquam, Pater Reginhardus, cœnobii Sigebergensis venerabilis procurator, [i. e. abbas], qui formam scribendorum tradens, ita me suorum ultimum huic operi subjugavit, ut cum verbis propriis utar, ejus omnino sensum sequar: sicuti moris est puerilis, elementa prima tentantibus, id sonare, quod prius vox monitoris præmiserit.

A Ejus est impositi laboris merces, ipse legentium profectibus singulariter coronabitur: nobis nihil hic debetur, præter quod dum obedientiæ voto præcipiente concordavimus, suis participari præmiis, aliquod spei patrocinium habemus. Quisquis ergo non immemor animalis bruti (*Num.* xxii), quondam in nostra verba divinitus prorumpentis, hanc vel auribus dignatus fuerit historiam, credo, non valde personæ, vel verborum vilitate movebitur, dummodo narratio tota illi serviat, quem in sanctis suis laudare « juvenes et virgines, senes cum junioribus (*Psal.* cxlviii) » per Psalmistam et monemur, et præcipimur. Cæterum de prolixitate nemo causetur. Quem diligimus et veneramus, cujus eleemosynis et patrocinii die noctuque sustentamur et regimur, honore digno nunquam a nobis recompensabitur. Quod et ipsum de suo quemque patrono, si devotus est, sentire non dubitamus.

LIBER PRIMUS.

I. S. Annonis parentes. S. Anno puer studiis militaribus adhibetur. Avunculus ejus persuadet ei ut fiat clericus. Mire proficit in litteris. Anno generis et patriæ suæ decus, sideribus ipsis meritis altior, ex Alemannorum populis duxit originem. Pater ejus Uvalterus, mater Engela dicebatur: ambo studio religionis insignes, illamque, qua sæcundum sæculum non adeo celebrabantur, claritatem, cum essent tamen ex ingenuis ingenui, nobilitate quæ est ad Deum, valde transcendentis. Horum in filios et filias fusa fecunditas, posteritatis suæ satis inelctam produxit familiam, aliis eorum in ecclesiasticas, aliis in sæculares sublimer transeuntibus disciplinas. Amplius autem bonæ suæ indolis generositatem Anno moribus, ingenio formaque commendans, cunctorum oculis gratiosus, omnium animis amabilis cœpit haberi. Unde pater magnis exhilaratus gaudiis, licet admodum religiosus esset, dum tamen, ut vir sæcularis animi, pro terreno nominesatagit, eum per exercitia militaria mundo nutrire cœpit. Datusque puer ad hujusmodi studia, didicit hinc interim fortitudinem moralium disciplinarum nobilissimam, dum crebras asperitates patitur algoris, dum inedia, sitique, super hæc et vigiliis æstuat: quæ cuncta in eo fu-

B turæ constructioni necessario parabantur. Sed cœlestis pater, qui « quos prædestinat, hos et vocat (*Rom.* viii), » quod ante tempora sæcularia misericorditer in Annone disposuit, in fine temporum immutabiliter adimplevit. De illo quippe veridica voce dicitur: « Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum (*Prov.* xxi). » Eo itaque aspirante, avunculus præfati pueri, Babinbergensis Ecclesiæ canonicus, patriam, propinquos et notos invisere veniens, ubi conscius esse cœpit erga Annonem deliberati patris consilii, protinus indoluit, ægre ferens tam egregiæ indolis infantiam mundanis primitus conficiendam negotiis, ac non potius, quod futurum erat ad [ob] multorum profectum, ecclesiasticis informandum disciplinis. Quapropter explorata opportunitate, secretius conveniens puerum, et blande complexans, sic interrogat: Quibus studiis, quibusve occupationibus, Anno fili, inservis? Eo dulciter et innocenter arridente, avunculus sermone, tantillo satis congruo puerulo, de cœlestis regni gloria, vel pœnis inferorum breviter præmisso, subsequenter intulit: Placetne tibi servitus Omnipotentis, et clericalis ordinis disciplinæ vel habitus? Quod cum ille libenter annucret, avu-

culus ex abundantia lætitiæ gratiarum vota corde et ore Deo persolvens, sic demum conversus ad eum, ait : En ego proxima luce recessurus, professionis et ordinis mei locum, Deo prosperante, quantocius adibo : tu vero, fili, domesticis abjectis impedimentis, clam patre tuo discedens, in itinere me transcurrentem præstolare, hoc certum mente habens, nunquam te ab illo descendendum, sub cuius protectionis alas nunc confugis, quoadusque in spem et gloriam; tutius generis tui, non modo temporalibus, sed et æternis in cælo commodis et dignitatibus amplificeris. Quid plura? Anno puer non pueriliter aufugiens, ut præmonitus fuerat, inter fruteta salicium delituit, donec a prætereunte furtim sublatus avunculo in schola Babinbergensium, qui tunc temporis disciplinæ, religionis ac studii fervore cunctis in Germania præpollebant, succiduis temporibus magnum Ecclesiæ documentum futurus, ad litteras positus est. In quo studio per incrementa temporum, accrescente simul ardore discendi, ope et gratia comite illius intimi magistri, de quo Veritas testatur, « Spiritus ubi vult spirat (Joan. iii) : » maximas humanorum divinarumque voluminum acris ingenii adolescens hausit divitias, unde postea suo tempore creditis sibi populis eructaret nova et vetera. Quidquid ad exercendum ingenium, quidquid ad nobilitandos mores competens, et jucundum auribus vel oculis sese offerebat, statim ut apud prudentissimam ingeniose perlustrans, alveolo cordis intulit, et suis quoque armis Goliath infandissimum jugulaturus (I Reg. xvii), jugi meditatione torrentis eloquentiæ sæcularis, quasi per naturam victor obtinuit.

II (1). *Mire proficit in litteris. Ab Henrico imperatore in palatium asciscitur. Forma corporis ejus.* His et hujusmodi profectibus in altum velut cedrus Libani succrescens, ubi robor virilis ætatis ingressus est, magister scholarum inibi effectus, probitatis suæ et virtutum ramos longe lateque per ora multorum cœpit extendere. Episcopos accersitus adiit, nec latuit principes : a quibus pro sua reverentia in amicitiam admissus, Henrico tertio Romanorum Augusto facile innotuit. A quo in palatium assumptus, brevi apud eum præ omnibus clericis, qui in foribus palatii excubabant, primum gratiæ et familiaritatis locum obtinuit : hoc præcipue diligentibus in eo omnibus bonis, quod justis ac rectis admodum tenax esset, atque in causis omnibus pro suo tum statu, non adulando, ut cæteri, sed cum magna libertate obloquendo, justitiæ patrocinabatur. Erat autem præter virtutes animi et morum gloriam, corporis quoque bonis ornatissimus, statura procerus, vultu venerandus, lingua promptus, vigiliarum et inediæ patientissimus, postremo ad omne boni operis exercitium naturæ muneribus affatus instructus. Cui de virtute in virtutem, instar auroræ in ascensu suo, procedenti, sicut apud Deum crevit sanctitas, sic item de gloria in gloriam, de honore ad honorem in dies proficienti, apud homines accessit auctoritas. Actum est hoc non humano arbitrato [libitu], sed consueta Dei providentiâ, qui sciens lucernam suam celeberrimo in candelabro ponendam, ut luceat (Matth. v) omnibus Ecclesiæ filiis, ne repentina exaltationis ejus novitas miraculum duntaxat gigneret, non lætitiâ, meritorum ejus lucem ante voluit mundo declarare, quatenus eo fructuosior ejus fieret promotio, quo et gratior : quod et factum est.

III. Anno 1055 (2) fit Coloniensis episcopus. Denique exactis in palatio haud multis annis, magna imperatoris, magna omnium, qui eum noverant, expectatione adeptus est Agrippinæ, quæ et Colonia, nobilem sedem, Hermanno, nominis hujus præsule secundo, ante paucos dies ex hac luce subtracto. Ad quem in lecto mortis

(1) In hoc capite quædam ad verbum accepta sunt ex Lamberto Schafnaburgensi.

jacentem cum idem venerabilis vir imperatoria legatione transmissus, post salutationem mandata regis absolvisset, et jam ad hospitium remeasset, testantibus qui aderant, idem pontifex dixisse fertur, et se ocus mortis jura subiturum, et Annonem vice sua Coloniâ suscepiturum. Atque illo post hæc verba obcunte, tametsi jam Annonem velocius regredi necessitas regalis negotii perurgeret, non inmemor ille tamen bonæ suæ consuetudinis, fucurum ejus, quousque terræ mandaretur, magna cordis contritione obsequabatur. Legerat enim, et opere, quoad vixit, semper implevit : « Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii (Eccl. vii) : » laudabile satis, imo necessarium cunctis inculcans exemplum : quoniam, sicut illic scriptum est, « in illa finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat quid futurum sit (Ibid.). »

IV. *Colonienses ægre eum suscipiunt. Coloniensis Ecclesia quantum sub illo creverit.* Per id tempus imperator apud Confluentiam morabatur, e ecce adsunt optimates et capita populi Coloniensis, bærum episcopalem regi restituentes, inque locum defuncti idoneum successorem supplici prece unanimiter postulantes. Tunc, ut in his rebus fieri certum est, aliis atque aliis hac vel illac pro libitu suo vel commodo, promissis, consiliis, seu precibus regem sollicitantibus, Deus arbiter summus in cuius manu cor regis est, et quocunque voluerit, vertit illud (Prov. xxi), non in alium, quam in solum Annonem, sententiam regis et voluntatem deduxit, laudantibus aliis, aliis non sine felle reclamantibus. Suscepit itaque regis ex manibus virgam pastorem, patris et magistri figuram prætendentem : suscepit et annulum in dotem fidei conservandæ ad Deum et ad sponsam suam sanctam Ecclesiam. Nec mora, in similitudinem Moysi, dux salvandorum populorum Coloniâ ingressus, protinus caninis rictibus oblatrantes audivit : « Quis iste est, vel quis eum constituit principem et judicem super nos? » (Exod. ii.) Simulque pollutis et nefariis labiis clarum nomen divæ memoriæ Brunonis archiepiscopi præferentes, ejusque facta quasi in ipsius laudem, re autem vera in derogationem Annonis sinistro corde jactantes, iterum iterumque tumultuose vociferabantur : Quis iste est, et ubi sunt illa, quibus amplificaturus est Coloniâ? Hoc illi dixerunt, genimina et sequaces eorum, qui viperea lingua Dominum Salvatorem fabri filium conviciabantur (Matth. xii, xiii) : nobis autem et cunctis deinceps sæculis luce clarius constat, ex quo Colonia fundata est, unius nunquam episcopi studio (salvo Brunonis, ut ita dixerim, privilegio) tantum opes et gloriam crevisse Coloniensis Ecclesiæ. Sed his in locis suis plenius dicendis, nos historici vestigia insequentes, cœpæ narrationi operam demus.

V. Anno 1055, quinto Nonas Martii, ordinatur episcopus. Igitur auctoritate simul et metu regis majestatis pressi, qui quasi contra montem seu impetum fluminis niti frustra proposuerant, tandem necessitate in voluntatem vertentes, in consecrationem electi pontificis communiter consenserunt. Fit conventus episcoporum, ac totius ecclesiastici ordinis virorum, procerum quoque frequentia cum ambitione nimia, diversi etiam sexus et ætatis ingens populositatis : quos omnes sua benedictione, sua gratia per servum suum Annonem Christus Dominus ea die relevaturus, cum angelis advenerat, sanctis omnibus pro concive cœlitus destinato congaudentibus. Producit interea ordinandus ante altare, vestibis sacris induitur, olei sacri liquore perfunditur, et vere larga sancti Spiritus infusione repente mutatus in virum alium, anno Dominicæ Incarnationis millesimo quinquagesimo quinto, quinto No-

(2) Bar., Marian. Scotus et Sigebo. hoc anno. Lamb. Schaf. et Herm. Contract. anno 1056.

nas Martii, ponitur cathedra episcopali, ad regendam sanctam Ecclesiam et plebem universam. Jamque instabat hora sacrificii singularis, cum ecce pontificalibus insignitis ornamentis, accessit ad altare pontifex summus, vere sacerdos et hostia Christi. Ubi quanta compunctione, quanta cordis contritione ministerium illud peregerit, quis sufficiat explicare? Totus enim in lacrymas fusus, tanti sacramenti vim in seipsum excepit, mirantibus nonnullis immensitatem lacrymarum, et cum gemitu quodam et suspirio, simulque pectoris tussione, cordis illius secreta per hoc rimantibus. Ad cujus preces cœlum tunc patuisse nulli dubium, cum et ob hoc ipsum misericors et miseror Dominus eum posuerit, ut pro sui gregis excessibus intercedens, in tempore iracundiæ fieret reconciliatio. Postquam vero missarum solemnibus cum benedictione pontificali finitis, conventus ille solutus est, ipse deinceps in omnibus tam ecclesiasticis, quam reipublicæ negotiis haud impari se acceptæ dignitati gerebat, et sicut editor loci insignitus, ita cunctis virtutum generibus inter cæteros regni principes conspicuus incedebat. Reddebat sollicitus, quæ sunt Cæsaris, Cæsari; et quæ sunt Dei, Deo (*Math. xxii*): quia Coloniensis nominis majestatem et sæcularem pompam ambitionis pene, quam aliquis ex præcessoribus ejus, ostentabat ad populum: nec propterea tamen invictum inter tantas occupationum procellas spiritum, unquam relaxabat a studio divinarum rerum. Jejunius non adeo, quam legitimis, se macerabat, sciens scriptum: « Omnia munda mundis (*Tit. i*): — et nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur (*I Tim. iv*). » Pernoctabat plerumque in orationibus, et per ecclesias, paucis ac certis comitibus, interdum uno tantum puero contentus, discurrens nullis pedibus, nonnunquam etiam cilicio ad carnem indutus, flets procedebat. Et diem quidem in disponendis privatis seu publicis negotiis, noctem vero totam in Dei opere expendebat. Nam tunc pœnitentiam agere, errata confiteri, commissâ deslere, ob corporalis quoque flagelli castigationem, inferioris personæ manibus tantus pontifex humiliare se non erubuit. Multa illius in pauperes, in peregrinos, in clericos, in monachos benignitas, mira liberalitas erat. Nullam intra diœcesim suam congregationem prætermisit, quam non aut prædiis, aut ædificiis, aut stipendiis sua specialiter donatione auctam vita decedens reliquerit. In judicandis causis subditorum nec odio, nec gratia cujusquam a vero abducebatur: sed semper in omnibus propositam indeclinabiliter sequens æquitatis lineam, ad evertendum judicium nec considerabat personam pauperis, nec honorabat vultum potentis (*Lerit. xix*). Cujus rei idoneum satis et evidens subjicimus exemplum.

VI. *Præclarum eximie humilitatis et virtutis in imperatore exemplum.* Rex Henricus, Romanorum patritius, scepra regalia moribus, prudentia et gloria regaliter obtinens, ac justissimis legibus tam in divinis, quam in humanis administrans, ita se exterius agebat ad populum, ut sui tamen non obvisceretur interius. Considerans enim tanti nominis majestatem longe suis præcellere meritis, nunquam insignia regalia sibi præsumpsit imponere, nisi clam confessionis ac pœnitentiæ, verberum insuper satisfactione, licentiam a quolibet sacerdotum suppliciter mereretur (3). Ergo tempore quodam magna imminente festivitate, cum pontifices, duces ac comites, cujuscumque alius dignitatis seu ordinis viri, regiam undique properarent ad curiam, cum et ipsum mos et honor inpositus trabeatum exigeret procedere, non inscius sanctitatis et vitæ probatissimi inter præsules Annonis, ut suæ consuetudinis servaret institutum, supplex et pœnitens eum cœpit

A adire. Mox sacer antistes auctoritate plenus, tali in negotio imperialem parvipendens magnificentiam, sicut parere solitus erat inopi et pauperi, sic opportunitatem adeptus, misericors sine misericordia savire cœpit in principem. Nam vehementissimis illum invadens correptionibus, quidquid animo pro justitia concitato se obtulit, libere et constanter effabatur illumque durissimis verberum plagis afflictum, non aliter ea die coronatum incedere consensit, quam prius manibus suis triginta tres argenti libras in pauperes expendisset. Nec abnuvit imperator, sed cuncta eo ordine, quo dicta sunt, superni Judicis respectu et passus est, et fecit: sicque demum more suo indutus processit. Miranda sane constantia præsulis, nec minus laudanda humilitas principis: porro in utroque timoris Dei imitanda perfectio. Et quia se occasio præbuit, licet per digressionem, de ejusdem regis morte, in qua omnis injustitiæ frenâ laxata sunt, inferre libet mentionem, ob id præcipue, quoniam virtus non minima hic occurrit Annonis, quem prophetiæ spiritu subinde floruisse veritas ipsa diffamavit.

VII. S. *Anno prævidet regis mortem. Victor pontifex venit Goslariam, quæ est Saxoniarum urbs. Obitus Henrici imperatoris. S. Anno nutrit filium ejus.* Quibusdam simulatibus inter ipsum et regem fraude malignantium obortis, cum rex mentem, quam conceperat in archiepiscopum, mandatis solito durioribus detexisset, præsul ad audientiam veniens, ratione et justitia pro causa sua agere laboravit. Cui facultate erepta hac progrediendi via, tandem in hæc verba prorupit: Rex excellentissime, cœlestis Regis intuitu, cujuscumque discordiæ aut odii malum vel hoc anno non prævaleat inter nos, quandoquidem anno proximo quid nos maneat, mentium nostrarum nunc penetralia latet. Quæ dicens, regem, quem præsciebat hoc ipso anno moriturum, emendationis vitæ nisus est ad semitam reducere. Sed crescentibus per dies aliis atque aliis ex causis discordiarum spinis, iterum curiam adit in Goslaria, quo per idem tempus, magna totius regni principum expectatione, venerabilis papa Victor, qui et Gebhardus, convenerat. Illic compositis utrorumque animis in prioris amicititiæ statum, discessurus archipræsul, sic sciscitatus est regem: Nunquid dilectionis et gratiæ vestræ recedens amodo certus ero? Id rege haud aliter se habere testante, subjunxit atque ait: Scio, scio non nos mutuis in hoc corpore deinceps fructuosos aspectibus, quorum alter in mortem cito rapietur, alter adhuc in certamine relinquetur. Ideo valere vos optans, quia satis fructuose satisque salubriter animæ vestræ Coloniæ disposeritis, ipse qualiscumque pastor ejus hoc in Deo præsumens polliceor. Rex protinus metum, quem conceperat, pallore vultus insinuans, in quem ista dicerentur, vehementes perquisitor fuit. Vos, ait, hæc tam tristis expectatio manet. Quod utique rex ipse, velociter finiens vitam, verum fuisse declaravit. Eo autem viam universæ carnis ingresso, fidei et devotionis affectu non minus defuncto, quam viventi, sacer præsul assistens, Jejunius, vigiliis, orationibus et elemosynis, spiritualibus videlicet remediis, animam divinæ bonitati reconciliare non cessavit. Instituit præterea annualem ejus memoriam agi Coloniæ ipse quandiu vixit, nunquam illius specialiter immemor. Ejus quoque filium, nominis et regni hæredem, ad honorem imperii et ecclesiæ protectum suscepit nutriendum, multorum propter hoc invidiam contra se accendens. Sed non destitit in laborando spe fructus percipiendi, regaliter puerum nutriens, sublimiter erudiens, adeo ut ipsius postea testimonio, vir in toto regno profundioris animi illo non inveniretur. Fecit et hoc olim Joiada pontifex sanctus in rege Joas (*II Paral. xxiv*): sed non

(3) Hujusmodi piam imperatoris consuetudinem cum improbarit quidam, pro ea scripsit Petr. Damiani epistolam apologeticam.

dissimilem bonitatis suæ retributionem, ut ille, sic et hic proh dolor! consecutus est. Verum his sepositis, ad vitam ejus instituta describenda stylum vertamus.

VIII. *Crebro concionatur. Multi confluent ad audiendas conciones ejus.* A primis ordinationis suæ temporibus, congruum et vere dignum officio suo opus arripiens, juxta docentis Apostoli monita: « In omnibus labora, opus fac evangelistæ, ministerium tuum imple (II Tim. iv): » omnem episcopatus sui parochiam perlustravit, homines fidei ac pene totius religionis ignaros, solo autem nomine Christianos, assiduis prædicationibus ad catholicæ pietatis cultum informans, breviter et aperte complexus, quid credi, quid sperari, quidve amari oporteat. Imperavit dein auctoritate pontificali, suasitque pietate paterna, singulos auditores hæc eadem domi suæ evangelizare, bonam illis pro hoc a Deo vicissitudinem pollicens. In quo eousque profecit, ut pueri quoque teneros infantiaæ annos necdum egressi, fidem, ut asserunt, beati Annonis invicem discerent, invicem docerent et ex ipsa boni studii assiduitate, singulis eorum eam mane vel vespere coram Deo pronuntiantem quasi lex inoleverit. Habebat autem hoc insigne meritum suorum apud homines indicium, quod quoties prædicaturus in publicum processisset, tantis subito lacrymis immauit, ut omnium corda ad miserationem commovisset: tum meliflua, et compunctione plena verba profundere, clementiam Dei proponere, justitiam non tacere: hortari bonos, ut ad meliora proficerent: malos, ut ad perpetrata cessarent, omnes in commune, ut se reos clamarent, ac pro totius mundi necessitatibus communem Dominum invocarent. Quis unquam vel saxei cordis Annonem in ecclesia loquentem audiens, a lacrymis valuit temperare? Denique ab exteris etiam et remotioribus provinciis, ob solam indulgentiæ et doctrinæ ejus famam, plurimi confluerunt, omnibus deliciis præferentes Annonem audire, divitias incomparabiles æstimantes, ejus indulgentiam relaxari, ejus benedictione præmuniri. Præterea pietate et misericordiæ operibus nullo erat inferior. Nam agricolas et debitorum reddituum, antecessorum suorum nimietate vel superfluitate gravatos et prope nudatos intelligens, exactoribus ut parcerent jussit, singulis vel totum, vel ex parte, prout opus erat, remittens. Pauperum, peregrinorum et infirmorum prima illi et perpes erat sollicitudo, imitanti eum, qui dixit: « Estote misericordes, sicut et pater cælestis misericors est (Luc. vi). » Illucescente enim primo surgentis diei crepusculo, ecce velut examen apum, turba egenorum undecunque convolans, ejus quotidie fores obsedit, sufficientia alimenta hora statuta singuli percepturi. Inter quos omnes miserissimi quique numero viginti quatuor perserutati, seorsum congregabantur. Ante quorum pedes humillime procumbens pontifex summus (1), postquam lavit ac tersit, osculum quoque cordis et oris impressit, necnon manibus aquam infudit. Consummato ministerio humilitatis, versus est ad opus charitatis, cum cibo et potu unicuique nummum porrigens. Jam vero imminente hora et necessitate, ubi et ipse consedit ad mensam, more solito, quotquot supervenerant, introducebantur ante eum ad convescendum peregrini. Tum ex singulis, quæ mensæ erant imposita, partem prope decimam colligens, pro reficiendis hæc et illac per urbem ægrotis in locum unum separavit. Postremo mensa submota, surrexit vere pater orphanorum, vere iudex viduarum, et tanquam diceret: « Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum cælorum (Matth. xix): » acclinans se, manu propria cibavit pupillos, refecit orphanos, aluit filios pauperum, delicatioribus escis ex mensa pro seipsum in hoc reservatis; præterea matribus eorum, familiaribus suas illi miserias conquerentibus, necessaria misericorditer

impedens. Cum enim esset erga cunctos inopes misericors et compatiens, erga pauperulas tamen et earum infantulos speciali quadam miseratione ducebatur. Quod hujusmodi feminae experimento cognoscentes, explorato nonnunquam tempore, in plateis sese gregatim obtulerunt, parvulos ei suos cum clamore supplices objicientes. Interdum transiens, et præ lassitudine diutinæ expectationis in soporem versos conspiciens ejusmodi puerulos exesos et seminudos, aliquem eorum, quem nec dignum oculis quis arbitraretur, pie ad se adhibens, materna vice exosculari cepit. Quædam etiam proprios non habentes, alienos infantulos expetierunt, in dubium habentes Annonem erga ipsas misericordia motum iri, si talibus onustæ sarcinulis, ejus conspectui præsentarentur. Inter hæc solemniter ei mos erat, vertente semper anno, a vigilia natalis Domini usque ad intactæ genetricis ejus purificationem, per continuos quadraginta dies quamlibet lactantem habere, cujus manibus aquam præbens, ipsemet pedes ac manus parvuli lavit, moxque datis alimentis, solidum unum porrexit. Super hæc et xenodochium Coloniae construxit, languidos, et debiles, et omni destitutos solatio illuc inferens, deputatis ad eorum subsidia quotidianis stipendiis. Nunquam pauperem se inclamantem absque misericordia præterivit, nunquam veniens ad invisendum egenos, monachos vel canonicos, absque charitatis larga manu remeavit. Sane in Coena Domini quam prodigium fuerit, superfluum est memorare, cum nec parens quilibet ea die manum retrahat ab elemosyna. His omnibus antecellunt numero et admiratione, quæ per nocturnas tenebras, solo Deo teste, rarissimis secretalium suorum duntaxat exceptis, operatus est, cum quibus, ut dictum est, noctu sanctorum limina circueiens, peregrinos et quibus non erat tectum, in porticibus, in angulis vasisque vinariis per plateas expositis, scrutatus est: quos inventos pavit atque vestivit, allato secum pro hoc ipso victu et vestitu.

IX. *Lamentabile cujusdam parturientis spectaculum.* Cumque more consueto per cujusdam noctis silentia pro negotio simili esset egressus, lamentabile et omni miseratione plenum in itinere offendit spectaculum, mulierem, quam ob inopiam nullus hospitio dignabatur, recentis et ipsæ hora editi infantis partu periclitatam, super nulam humum sese lacrymabiliter volutantem. Erat ergo videre miseriam. Nox tenebris densis vagantem occupaverat, fatigatam tellus cænoza ac petrosa seminudam exceperat, fame et siti confectam frigus amplius vexabat, nullus mortalium aderat, et ecce, urgente natura, cepit cruciari, voces emittere, suspiria crebra trahere: tandemque enixam prolem in pulvere fundens, ipsa disjectis hac et illac miserabiliter membris, nil ultra præter mortem expectabat. Hac ergo miseria quid miserius? Supervenit igitur, ut dictum est, sacer præsul, ac protinus velut ictu sagittæ transverberatus, represso gradu, præ horrore et miseria substitit attonitus: cum ecce gravitate pontificali postposita, instar velocissimi cursoris repropavit, impositoque humeris suis grabato cum stramentis, celeritate qua venerat, recurrit. Mox abjecto a cervicibus onere, incurvavit se quantocius ad jacentem, parvulum pannis obvolvit, ipsam a terra sublata in lectulum collocavit, ac propriis extractis vestibus, utrosque diligenter contextit. In eodem loco dispositis pro sustentatione ejus, quousque convalesceret, necessariis, processit vere precum suarum consecutus effectum, qui tam humili et pio ministerio per horrorem cæcæ noctis in minimis membris suis illi obsecutus est, quem quondam pro nobis incarnatum, Virgo Mater vilibus obvolutum pannis, reclinavit in præsepium (Luc. ii).

X. *S. Ursulam et sorias virgines invisit.* Alia quædam subierat nox, et vir Deo devotus, æstimationis

(1) Observa lector: hic pontifex summus, pro archiepiscopo dicitur

humanæ fugiens oculos, venerandos sanctarum virginum cineres supplex cœpit adire. Quod una ex consuetis mulierculis sollicitè prævidens, necessitate simul et arte instructa, prescienti hac fraude ebiavit. Scilicet præter mendicitatem nil ad indigentiam corpoream certi habens, filiolum suum in lacte recentè positum, ante venientis vestigia clam media deposuit in via, seseque inde propriens, cum festinatione in latebras immersit. Néc mora, sacerdos approximans, ubi primam vagientis infantuli vocem aure percepit, præ dolore totus intremuit, varias animo gerens passiones, unde puer hujusmodi ea hora noctis illic haberetur. Interea velut ad obsequium Christi, sub feno cubantis, impiger accurrens, flexo corpore puerulum a terra suscepit, minor sancti Simonis, qualiter olim infantiam Salvatoris piis ulnis amplexus (*Luc. 11*), pacem et salutem sibimet imprecaretur et populo. A cujus devotione in re dissimili et dissimilia sentiens, tali gratulabundus onere ibat cubiculum repetens: illum imitatus, qui relictam piis humeris ad ovilia reportavit oviculam (*Luc. xv*). Confestim autem paterna sollicitudine nutricem parvulo procurans, quem carne non genuit, spiritali regeneratione per baptismum melius regeneravit: quem et a fonte sacro suscipiens, Annonem post se nominavit, singularis patrocini spem ante Deum in illo sibi providens.

XI. *Quidam ei necem moluntur.* Hæc igitur quotidiana viro Dei institutio, hæc incessabilis sollicitudo, hic labor, hoc studium. Cumque talis esset, qui verbis beati Job dicere posset, « Oculis fui cæco, et pes claudo: pater eram pauperum (*Job xxix*)—et cor viduæ consolatus sum: et cum sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator: quia ab infantia crevit mecum miseria, et de utero egressa est mecum (*Job xxxi*): » conspirantibus quibusdam æmulis justitiæ, quorum nequitia complices hodieque fidem derogant Annonis sanctitati, quadam nocte ad similia devotionis suæ opera progressus, insidias perpeusus est. Furioso enim impetu venientem invadentes, furem criminabantur, objicientes et alia, quorum ipsi sibimet conscii, et alienam sugillationem sine difficultate poterant erumpere. At socii episcopi hæc refellentibus, et sacrilegium esse dicentibus, clericum orationis gratia transeuntem his conviciis agi: illi procacissimo responso flectum arguentes, ac prioribus pejora subjicientes, linguis veneratis manus sanguine plenas mox adjunxerunt: non sine retractione seu bestia ferocissimæ in innocentem sævientes, cum eum birro violenter spoliassent, correptum crinibus in cœnum protraxerunt, pugnis graviter insistentes. Ejus quoque comites cum insania simili non minus affecissent, furore satiati alacres recesserunt, illorum participes effecti, de quibus scriptum est: « Qui lætantur cum male fecerint, et exsultant in rebus pessimis (*Prov. 11*). » Sed concepta semel invidia, modum nescit imponere malitiæ. Unde supradicti malefici majorem vesaniam spirantes, horreo dicere, necem archiepiscopo moliebantur, insidiis ei non semel, nec bis compositis, facinus execrabile, nec minus lamentabile, si copia daretur, perfecturi: quippe qui nec ipsi bonorum omnium capiti parcerent. Quod cum familiaribus et amicis episcopi certius innotuisset, nunc quidem gaudium de ejus adhuc ereptione gerentes, nunc vero horrorem consideratione tanti periculi non ferentes, cum sacramento testati sunt se minime sinere illum amplius taliter egredi, ne forte exstingeret lucernam Israel. Eorum vero consiliis et precibus persuasus, numerum orationum singulis in locis habendarum, deinceps in lecto recubans, vel in unaqualibet ecclesia consistens, nihilominus persolvebat. Abhinc quoque tale quid excogitavit, unde non injuriæ suæ, sed justis sollicitis pastoribus esset imago.

XII. *Animadvertit in homines flagitiosos.* Sciens quorumdam profanos et incestuosos opera libidinis

A per noctem discursus, zelo justitiæ inflammatus, nefariæ commisionis homines deprehensos, ad exemplum omnium decalvari ac decorari publice mandavit, presbytero cuidam ex familiaribus suis hujusmodi potestate concessa: cui jugis imminabat ex obedientia necessitas, ab incipientibus noctis tenebris ad sequentis exordia lucis tales excursus observare. Nonnullas tamen illarum, quibus pro pudor! castitas venalis erat, ad se accersitas verbis castigans, donis quoque demulcens, vel ad continentiam propositum, vel ad honestæ copulæ conjunctionem deduxit, animas carum a morte salvans (*Prov. x*) per charitatem, quæ operit multitudinem peccatorum (*I Petr. iv*).

XIII. *Ædem undecim millium Virginum adit. Confessio sacramentalis quid præstet. Tuetur mira humanitate famam lapsæ cujusdam.* Sunt quamplurimi sepulchris dealbatis simillimi, qui Pharisæorum more de sanctitatis munditia foris tumentes, cum sint ossibus mortuorum intus pleni (*Matth. xxv*), erga peccantes vel infirmiores quoslibet non compassione, sed conviciosa quadam dedignatione feruntur: qua profecto peste Anno, suis in oculis humilis, nunquam laboravit. Siquidem nocte quadam, profundis tenebris omnia circumdantibus, ipse more suo sanctarum virginum limen ingressus, aliquem secessit in angulum, quo secretius stans, precibus obnoxius inserviret. Illic una ex consorioribus in facie jacens, crebris singultuum et internorum gemituum vocibus, divinæ miserationis aures feriebat, amarissimis lacrymis ac pectoris tusione, perperatam nuper carnis delectationem graviter deplorans. Cumque immanitas piaculi stimulos computationis ei excitasset, acriores tamen reddidit jamque intumescens uteri conceptus: quoniam etsi per emendationem vitæ sequentis, de benignitate pii Salvatoris præsumebat, humani tamen improprii confusionem per sæcula se habituram, querelis miseris non tacebat. Hæc itaque gemina tribulatione inenarrabiliter angustata, spe collecta, viribusque resumptis, solum humanæ miseriæ perfugium, eum scilicet, quem et offenderat, misericordem Dominum nostrum corde et ore, lacrymis instar rivi currentibus, pulsabat: ut qui quondam pro peccatoribus natus, et pro peccatoribus mori dignatus fuerat, etiam suæ solita bonitate succurrens infelicitati, sic facinus admissum remitteret, ut ignominia publicæ derisionem evaderet. O bonitas auctoris, o clementia Salvatoris: qui natura bonus, et potestate immensus, cum nunquam humani cordis lacrymas absque misericordia valeat intueri, consolationem quoque juxta suam magnificentiam desperatis subministrat! Cum enim talibus incumberet mulier afflicta clamoribus, ea inscia, pius sacerdos, quasi missus a Deo, retro consistens, aure diligentius adhibita, omnia plangentis ac deprecantis verba percepit: nec erat difficile, tantæ contritionis causam conjicere. Tandem signorum pulsatione nocturnales ad hymnos invitata, surrexit et terra, chorumque petiit: quam divinæ bonitatis minister clam et vestigio insecutus, ex ordine loci, quem in choro adit, ejus personam sollicitus investigavit, moxque recessit. Ut vero dies redditus est, volens comprobare, quoniam « juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde (*Psal. xxxiii*): » qui etiam se per seipsum obligavit, dicens: « Vivo ego, nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, et vivat (*Ezech. xxxiii*): » mittens ad consorores, evocavit eandem, illa metum, quem conscientia suggererat, præ oculis habente. Sed venientem præter spem filius misericordiæ blande suscipiens, juxta se sedere fecit, de vitæ ejus qualitate inter alia colloquia quasi per ambages conquirens, ac causam mœroris, quem vultu prætendebat, quasi nescius sciscitans. At ea vulnus lethale spiritualis medici manibus, ne feriret, offerre detrectante, ille non inscius morbi, ferum apposuit, asserens se scire causam tristitiæ,

nec ignorare, quas, admissi poenitens, illo in loco A nocte proxima preces emisisset : eam confiteri tantum debere reatum, cæterum ex divina miseratione in promptu esse et veniam, et evadendi opprobrii possibilitatem. Sed ut rem sine concludam, illa confessionis viam flebiliter ingrediens, divinæ bonitatis beneficium in suorum casuum ærumnis inopinato experta est. Denique mœrentium consolator, et suæ memor fragilitatis, secundum Apostolum præmouentem, « Considerans teipsam, ne et tu tenteris (Galat. vi) : » eam postquam in spiritu lenitatis sufficienter instruxit, militi cuidam e Saxonia, gratiæ ejus largitate præ cæteris domesticis uso, sub sacramentis fidei debite commendavit, imponens illi, ut sub prætextu familiaritatis eam secum abduccens, donec illicito conceptu liberaretur, ad quascunque necessitates ei diligenter assisteret, nec unquam, si sua gratia privati nollet, hujus rei cognitio domatis ejus lumen excederet. Expletis vero diebus partus, cum et ipsa jam incolumis priorem recuperasset statum, eam itidem cum parvulo suæ præsentia reconstituaret, is protinus imperatis obediens, negotium hoc, præter se et episcopum, nulli cognitum, fideliter executus est, post omnia mulierem cum infanto ipsi representans. Mox pius pastor alibi delegato parvulo, ovem quæ erraverat, alacriter ad consoriorum suarum domicilia destinavit, laudis transitoria nil appetens, ut cælesti mercede dignus inveniretur.

XIV. *Degustata semel carnis delectatio, post fletum vehementius mentem incendit. Admirandum sane miraculum.* Huic historiae res non valde dispar Coloniae similiter accidit, quam exempli causa venerabilis pontifex referre solitus erat : res plane memoria digna, et omnium bonorum ore celebranda et frequentanda. Cum enim lapsos magno desperationis malo liberare queat, non minus stantibus ingerit formidinem, ne præsumptione sanctioris vitæ, ruinæ pateant irreparabili. Omnes igitur hæc audientes, aures cordis arrigamus, et quam sit « terribilis in consiliis super filios hominum misericors et justus Dominus noster (Psal. Lxv), » cum spe et metu consideremus. In monasterio Dominae nostræ piissimæ Dei genitricis Mariæ quædam sanctimonialis, omnium morum honestate, omnique vitæ sanctitate inter consodales suas a primo succereverat tempore, eique speciale munus omnipotens gloriam virginitatis, velut quoddam diadema capitis concesserat. Sed cum instinctu superbientis angeli quædam de castitate ei subreperet elatio, aliasque jam dedignaretur consorores, virorumque consortia, quasi nunquam casura, incautius admitteret, juxta quod scriptum est : « Ante ruinam exaltatur cor (Prov. xvi) : » magno blandientis inimici plausu prob dolor ! in foveam corruptionis incidit. Sed miseræ commisionis opere perfecto, in se rediens, ingentis tristitiæ fluctibus pene in amentiam versa est, reputans et quasi per somni ludificationem hæsitans, quæ esset, vel quid fecisset. Inter hæc ubi anterioris vitæ puritas animi ejus tetigit, velut ictu fulminis in corde percussa, gemitus et suspiria traxit amarissima, et instar repentini imbris cum ejulatu miserrimæ vocis tota ruit in lacrymas. Verum cum degustata semel mortifera carnis delectatio, conquiescente parum fletu, vehementioribus incendiis ejus mentem stimulare, metuens ne post, etiam ruptis publicæ verecundiæ frenis, in omnem præceptis raperetur impudicitiam, cælum suspiciens, alte ingemuit, orans, ut quia jam confusionem animæ clam induerat, in apertam quoque ignominiam per conceptum partumque criminosa proles veniret, quatenus publicis subjaccens opprobriis, superbiam cum luxuria humilis et poenitens deinceps effugeret. Id cum exorasset, alvunque intumescens indicia violatæ casti-

tatis oculis proderet alienis, illa omnis consilii expers, quid faceret, quo se verteret, ignorans, omnium præ confusione declinabat aspectus : non somno, non esca, non potu, denique non ipsa vita delectabatur, quoniam incomparabilis tristitiæ profunditatibus operata erat. Nihil jam de peccati satisfactione meditabatur, nil de poenis inferni cogitabat : solo, quo tabescebat, rubore liberari votis omnibus exoptabat. Hinc factum est ut, cum nullum consolationis occurreret suffragium, secundum illum propheticum præsegiatur ; « Imple facies eorum ignominia, et quærent nomen tuum, Domine (Psal. Lxxxii), » de Christi clementia spem tota mente conciperet. Ante ergo ejus imaginem pro nobis crucifixi corruens, templum sanctæ genitricis ejus ingresso, his precum querimoniis flebiliter usa est : Domine clementissime, mearum miseriarum calamitas tuæ pietatis penetret aures, nec meis offensum pravitatibus, tui plasmatis conditor pius immemor existas. Heu me coinquinatam, heu me professæ castitatis prævaricatricem, heu me confusionis æternæ inventricem ! Merito nunc me cum maximo salutis meæ detrimento infra omnes conspicio, quæ dudum meipsum nesciens, cum sim pulvis et cinis, supra omnes in immensum gloriatum sum. Quid congruentius tantam decebat præsumptionem, quam hujus turpissimi volutabri detestabilis impuritas ? Nihil mihi jam adversus tuam bonitatem, Deus, querelæ remansit justæ, cum hæc omnia propria patiar voluntate, cæno me tradens libidinis incestuosæ, dein ore proprio imminente publicam exprobatorem petens, et quidem audientia indigna, sed utinam in hac parte. Ut audirer, non indicium sanctitatis, sed poena flagitii præcedenti fuit. Væ miseræ mihi, quæ cælestis Agni perdidit sectatum (Apoc. xiv), quæ virginei cantici gloriam jam amplius non sperabo. Sufficiat mihi vel sola indulgentiæ via, et his te miserante, Jesu benignissime, confusionem erui. C. Ecce pia genitricis tuæ pedibus rea et gemens advoluta, per ejus suffragia tuæ consolationis gratiam humiliter quæro, conversionis omnimodæ veritatem promittens, et perpetrati sceleris amodo continentiam et poenitentiam. Hæc ea fletu maximo prosequente, qui respexit Petrum fletem (Luc. xii), respexit et illam misericors Dominus noster, et quantum miseris condoleat nostris, evidentissimo majestatis suæ dignatus est monstrare miraculo. Nam postquam clamare desit, et a terra surrexit, uterus illius detumuit, male conceptus foetus evanuit, ipsa præ gaudio largius flens, debitam convertendi sponsionem implere non distulit. Annis siquidem non paucis jugiter in poenitentia perseverans, corpus vigiliis et orationibus attenuatum, panis et aquæ tantum sustentabat edulio, sine cessatione lacrymas in humilitate iundens, et ex occasione sceleris admissi, priori vitæ sequentem longe antepens. Quantæ vero fuerit contritionis, hinc datur intelligi, quod, exceptis aliis intrinsicis orationibus, Psalterium inter diem et noctem ter semper percurreret, primo humi strata, secundo genibus affixa, tertio stans : ut merito deficiente spiritu, membra quoque lassarentur. Faciem cum macie pallor obdlexerat, et diuturnitas inedia atque vigiliarum, viribus pene exhaustis, miraculum cæteris sororibus ingerebat, nil extra suspicantibus, quam desiderio sponsi cælestis sponsam suam charitatis languore tabescentem : quippe quibus culpæ ejus nullum patebat vestigium. Non enim tanti reatus confessionem humanæ committite fidei (5), quæ interdum nulla est, ubi maxime speratur, soli Domino fiducialiter clamans : Miserere mei, Deus, miserere mei : quoniam in te confidit anima mea. Talibus cum, sicut dictum est, annis aliquantibus insistens operibus divinam quæreret propitiationem, ubi jam de spe veniæ quid hausisset, ecce pestis an-

(5) Non sunt hæc accipienda de sacramentali confessione quæ fit sacerdoti, sed quod non fuerit

ausa extra hanc confessionem cuiquam aperire ei men suum.

tiqua superbiae subpedibus jacens, contra eam denuo caput attollere cepit. Quod illa caute praevidens, et hanc esse causam ruinae prioris animadvertens, quamvis lapsa, salubriter tamen edocta, suggestionis hujus initia non, ut ante, negligenda duxit: sed festina sancti Patris Annonis praesentiam adiens, omnem suorum casuum ordinem subtiliter enarravit, consilii et precum ejus juvamina magno cordis moerore petens, ne ea rursus in similia proriente, tanti temporis poenitentia deperisset. Tunc sanctus pontifex secundum datam sibi sapientiam consolationis verbum multipliciter proferens, eam non in propriis viribus, sed in Deo confidere docuit secundum illud: « Sine me nihil potestis facere (Joan. xv): » nil ita daemones atterere, quam in humilitatis fundamento consistere, nulli se vel in cogitatione praeferre, praeter omnibus humilia de se sentire: caeterum peccati transacti noxa non teneri, si lugenda non praesumat iterare. Mentis quoque ejus qualitate intima consideratione perspecta, cum didicisset in elationis arma verti, quidquid praeter ceteris quasi sanctorum specialius attentasset, salutarem sanctamque dixit esse viam, communis vitae limitem non excedere, sed mandare, si nollet in interitum ire, ne consorioribus contraria, singularis vitae aliquid usurparet, cum comedentibus comederet, cum dormientibus dormiret, itemque cum abstinentibus abstinens, cum vigilantibus quoque vigilaret. Hanc prorsus esse regiam viam, quae nullam declinans in partem, per se gradientes in aeternae salutis patriam inducat. His doctrinae fluentis ancilla Dei salubriter infusa, benedictione percepta, monasterium repeliit, matremque virtutum temperantiam (6) mox ingrediens, totius honestatis et religionis prorupit in fructus, communis vitae legis contenta: nec ullam se virtutibus superiorem, ita decedens, in illa congregatione reliquit. Hactenus nobis in descriptione vitae vel morum Deo dilecti pontificis occupatis, jam tempus est aperire, qualiter quantumque per eum profecerit in augmento divinae servitutis Ecclesia Colonien-sis. Id cum ingenii nostri tarditas utcumque praesumat attentare, quis tamen ipso quoque carnis intuitu non videat, omnem hic eloquentiam magnitudi-ni rerum imparem inveniri? Et primo quidem mentis ejus erga Deum et proximum ardorem plene prosequi, laboris est non minimi. Quod ne falso jactitare videamur, hinc historiae sequentis sumamus exordia.

XV. S. Anno reformat monasteria. Cum per omnes curae suae congregationes, cujuscumque professionis essent, regularis disciplinae tramitem licentia deperisse doleret, aliis pro vitae necessitatibus, aliis pro mundi cupiditatibus extra vagantibus: universorum praebendas pro supputatione annualium reddituum large disposuit, nonnullas ex suis adaugens: ut occasione libertatis erepta, necessitatem jugi claustralis cunctis induceret. In his exsequendis apostolicis utebatur praecipis (II Tim. iv), obsecrans ut pater, increpans ut magister: interdum stimulos exorbitantibus ac recalcitrantibus addens, et eatenus neglectam disciplinae caelestis scholam temporibus suis mundo reformans. Quibus studiis quo plus charitate fervebat, eo sollicitius insistens, ad majora divinae laudis opera magis inflammatus accessit, quinque monasteriorum structuras, ab ipsis fundamentorum initiis ad perfectum deductas, non animam tantum, sed et corpus omne, quinis a conditore sensibus institutum, ipsius addicens servitiis.

XVI. Monasterium S. Mariae ad Gradus construit. Itaque quod primum erat monasterium, quod dicitur, ad Gradus, in honorem sanctae Dei genitricis Mariae, jactis fundamentis erexit, omnique varii decoris elegantia pulchre distinctum consecravit, praediis ad

A triginta canonicorum sufficientiam copiose delegatis: quos undique scientia, vita vel moribus exquisitos, illuc adunaverat. Ipse vero speciali devotione dilectae sibi Dominae totus inhærens, cum ejus patrociniis animam credidisset, etiam sepulturam in eodem sibi monasterio, adhuc futurorum nescius extruxit, et quasi jamjamque migraturus, locum frequentabat, pernox in orationibus, sua suorumque peccata lacrymarum fluminibus expians. Cumque noctem totam saepe duxisset insomnem, sub ipso lucis exortu super mattulam, vel super nudam humum, aliquoties super gradus in ingressu capitoli (6*) se reclinans, vix puncto temporis oculis in soporem clausis, surrexit. Cujus contritionis et abjectionis virtus non facile credebatur in eo, quandoquidem familiarissimis suis non semper innotuerit, et ipse publicis obsequiis vallatus incedens, aspectu ipso tremendus et gloriosus saeculi dignitatibus fuerit: qui tamen inter pauperes Christi degens, mitis et humilis semper exstitit. Nam ut a fratribus nostris accepimus, cum eis residens, nonnunquam subridendo intulit: Quam magnum, quamque terribilem omnibus aulicis, veniens ad eos, me ingero? quomodo caput erecto collo circumducens, saevos oculos in unumquemque retorquero, totum me componens illi, sub cuius vestigia sint omnia ruitura? cum tamen inter haec pavidus atque timidus, longe dejector intus incedam, quam ulli pateat fidei. Haec suis ipse de se confessus est. Caeterum quoties curiae necdum praesens adesse nuntiabatur, non laicus, non clericus, non comes, non alius quis potens, non episcopus, non ipse denique rex exceptus est, qui non habitum suum aliter excoleret, comam aequaret, gestus quoque suos eo praesente temperaret.

XVII. Prosperis igitur successibus in consummatione templi, quod coeperat, usus, ubi magis magisque desiderio supernae jucunditatis aestuabat, exiguo deputans praeteriti temporis labores, eminentioris meriti arcem cupiebat apprehendere. Unde secundo copiis contractis, S. Georgii martyris ecclesiam extra murum construxit, annuis redditibus abundantem, juxta quod exigebat illic congregatio facta clericorum. Ad cuius dedicationem votis omnibus inhians, reliquiis beati martyris adhuc acquirendis praepediebatur: et ecce, sicut ipso referente compertum est, nocte quadam sopore pressus, eundem martyrem ex interioribus oratoris S. Pantaleonis cum ingenti luminis frequentia procedere conspexit. Quem in amictu splendidissimo vultu roseo perfusum, cum mirantibus oculis ad novam suae devotionis fabricam gradum direxisse specularetur, illo jam ingresso, mox evigilavit. Illico divina inspirationis gratia tactus, aliquid suis votis consonum in illo persensit somno: tenebrisque finitis, omnis impatiens morae, sancti Pantaleonis adiens sacrarium, auspice Deo, brachium praecleari martyris Georgii, sibi praesentatum, maxima cum veneratione suscepit: idque comitante multitudine, cum et processio sollemnis fieret per vestigia, quae noctu martyr calcare visus est, ad locum ubi ingressus est (7), bajulavit. Tunc secundum consecrationis ritum insistente clero cum pontifice, opportunitatem sermonis habendi tempus et locus expetiit. Repente igitur tumultu concitato, discursus hinc inde fiebat, nemine alium expectante, sed singulis praecoccupantibus locum, qui voci praedicantis episcopi vicinior aestimaretur. Aliis vero parietis, aliis domos et arbores conscendentibus, plurimi duas per grandes trabes, per quas ad aedificium muri dispositus erat ascensus, circumjacebant, innumeris subter eas conglobatis. Igitur omnibus arreptis auribus et oculis in ora loquentis episcopi defixis, trabes pressurae nimietatem non ferentes, cum fragore magno

(6) Temperantiam hic dicit quam alii discretionem vocant.

(6*) Capitoliolum dicit domum capitularem ut vo-

cant vulgo.

(7) Ingressus est, nos addidimus: videtur enim in exemplari deesse.

corruerunt, iis qui super eas erant, pariter ad inferiora labentibus. Cumque molem ruentium turba subtile stans excepisset, clamor et concursus ingens exortus est, nullo dubitante magnitudinem periculi mortis plurimorum peregrisse. Sed postquam factis silentio, nullius lesionis vestigium in aliquo reperitum est, maior laudis et admirationum vox ab omnibus insonuit : quibus divinæ virtutis potentia meritum martyris sacerdotis tanto gloriosius, quanto jucundius patefecit. Hujus itaque lætitiæ suavitate perfusus sacer antistes, brachium sanctum manibus sumens, ecclesiam ingressus est, resonantibus in hymnis et supplicationum vocibus hinc clero, illinc populo. Interea splendor igneus cœlitus adveniens, ingredientem cum sanctis sanctum pontificem prosecutus est, visibiliter in templum descendens, perpaucis eorum, qui foris erant, et prope nullis ab hac exceptis visione. Qua de re plus in exultationis voce cunctis perstreperantibus, ipse tot divinæ præsentia signis exhilaratus, magna cum securitate, magna cum devotione totius ecclesiastici ministerii cultum peregit.

XVIII. *Ignotus quidam senex hortatur eum, ut coudat Sigeborgensæ cœnobium.* Deinde cum totus in anteriora respiceret, eorum quæ retro sunt oblitus, in secreto cuiusdam noctis profunda quiete resolutus omnibus, more suo cœnobium S. Martini transiens, vigilis nocturnis monachos insistentes aure cordis et corporis audivit, graviterque suspirans, ad presbyterum quemdam oculatorum suorum scientissimum ait : Numquid cordis tui januam non pulsas, quod in tota Colonia sopitis omnibus, hi soli divinæ servitutis sollicitudinem habentes, hoc tempore noctis ad psallendum Deo consistunt? Et me quidem nihil dignum ministris ejus exhibentem, cum in omnibus negligentem mea tulerit infelicitas, quam maxime monachis hactenus inutilis vixi. Et cum pectus feriens hæc dixisset, oculis ad sidera levatis cum expansione manuum, corde et ore subjunxit : Te precor, vitæ mortisque dominator, et summe pater, te precor, ut hujus lucis inducias mihi concedas, donec tuo munere proficuum quid et in hujus religionis viros elaborarem. Qua voce cœlis penetrante, domum regressus, primo mane limen beati Petri adiit : ubi residens in crypta secretius et psallens, a quodam superveniente sene his verbis est admonitus : Ne mora sit, venerande præsul, in exstruendo requies tuæ loco, quem Deo prædestinante in monte, qui a præterfluente fluviio Sigeborg cognominatur, habebis. Dixerat, et ab astantibus quasi delusor citius repulsus est, episcopo vim verbi profundius, quam dici possit, excipiente. Cujus ab hinc intentio non aliud, quam id, die noctique volvens, qualiter ad finem pervenerit, expediendum est.

XIX. *Palatinus comes dat S. Petro montem Sigeborgensem.* Palatinus comes Helaricus, vir potentia sæcularis et gloriæ tunc temporis mimicitias adversus innocentiam Deo dilecti pontificis exercens, cælibus, rapinis et incendiis per omne ferebatur episcopium, ad devastationem patriæ præsidio fretus in prædicti montis vertice. Hunc justis exigentibus causis, anathematis sententia feriens archiepiscopus, tandem ad satisfactionem coactum captivumque traxit. Qui Coloniam veniens, ad ejus vestigia ruit supplex et pœnitens, et accepto communionis et indulgentiæ loco, pro grata se reconciliantis episcopi, beato Petro montem Sigeborgensem dono contradidit. Tunc diu desideratum cernens sibi præsul patere negocium, portentis quibusdam, quæ de monte rumor invexerat, quasi jam currens, accepto stimulo reddebatur incitator. E quibus hoc, multis aspulantibus, non improbabiliter fertur.

XX. *Signum crucis in aere conspicitur.* Interjacente prope milliario, vicus quidam Stieldorpdictus, memorato distat a monte. Hujus incolæ Do-

A minicæ diei festo tracti sub iisdem diebus ecclesiam petentes, cum licentia populari varia conferentes liberum quaquaversum dirigerent intuitum, contra montem prospicientes, repente signum crucis cœlo contiguum, quasi dependens vertici ejus imminere cernebant. Quod dum pulchre ceu colorum varietate distinctum singuli mirarentur, qui prudentiores erant, ingens dicebant esse ostentum, per quod portenderetur, triumphum crucis inibi digna veneratione frequentandum, cultoribus loci fide crucis, non armis visibilibus, semper triumphantibus

XXI. *Visio duorum peregrinorum e Græcia.* Anno 1066 templum Sigeborgensæ cœnobii consecratur. Duobus quoque peregrinis ex Græcia per idem tempus apud Neronam, quæ etiam Bonna dicitur, hospitantibus, apparuit in visu magnæ claritatis scala, a vertice montis in cœlum usque subrecta, per quam miri candoris agriculi lætis gestibus ascendentes, ætheris alta penetrabant. Et hoc in bonam partem cunctis interpretantibus, ad ædificium montis, diversis vallatus artificibus, pontifex accessit : quorum alii arbores succedentes, alii succisas abigentes, alii terram effodientes, alii lapides advehentes, opus accelerabant, instante pari studio ferventes, opus accelerabant, instante pari studio episcopo et exactoribus ejus. Quid multa? De cœlis auxilio præstito, consummatio templi prosperata est : quod anno Dominicæ incarnationis millesimo sexagesimo sexto, decimo Kalendas Octobris, nomini S. Michaelis archangeli specialiter assignans, in honore omnium cœlestium Virtutum sub patrocinio gloriosius ducis Mauricii sociorumque ejus consecravit. Cumque sanctæ Crucis aram sanctificaret, et in eam reliquias imponderet, lux igneo cœlitus radians fulgore, pariter introire visa est.

XXII. *Visio S. Annonis sub missæ sacrificio.* Ex quo lætum sumens auspiciis, cum in occidentali plaga monasterii versus Septentrionem, S. Martini dedicaret sacellum [capellam], post peractum consecrationis officium ad altaris ministerium palliatus stetit. Ubi cum in contritione spiritus et compunctione cordis seipsum mactans, corporis et sanguinis Christi conficeret sacramentum, inter oculos et manus repente globus igneus emicans, tremenda volvebatur visione. Isque paulatim se colligens, totus est illapsus calici. Expavit sacerdos, et ut ipse retulit, præ timore extra se pene factus, hærebatur quid ageret. Temerarium judicabat ultra manus ad benedictionem calicis extendere, quem tantæ majestatis præsentia repleverat : et e diverso culpam formidabat, si desistens, universalis Ecclesiæ ritum infringeret. Tandem occurrit animo, Spiritu sancto revelante, quod sui erat officii, benedictiones solitas percurrere : cœterum divinæ dignationis fuisse, quod visum est, quæ etiam invisibiliter id quotidie operaretur. His et similibus electionem supernam suis arridere cœptis gratanter accipiens, locum augustissimis ædificiis excoluit, et exquisitissimis ecclesiæ ornamentis illustravit, et amplissimis atque in multorum fratrum usus sufficientibus prædiis locupletavit.

XXIII. *Ex Italia adducit monachos in Sigeborgensæ monasterium.* Quam reverenter eos habuerit. Silentium servat ut monachus, et ceteras monasterii consuetudines. (8) Cum autem in omnibus Teutonici regni monasteriis cerneret antiquum illum regularis disciplinæ fervorem admodum refrixisse, et monachos a vita communi ad rem familiarem curam omnem studiumque convertisse, gravi lædio angebatur animus ejus, quod ingentibus expensis nihil Deo dignum confecturus putaretur. Interea contigit, ut pro causa republicæ Rotamæ proficisceretur : cumque nonnullas Italiæ regiones peragraret, principes ejus regni, ne a rege deficerent, suis exhortationibus confortaturus, ad monasterium quoddam, cui

(8) Hæc ex Schafnaburgensi pene ad verbum.

Fructuaria nomen est, causa orationis divertit. Ibi admiratus monachorum arctissimam, et secundum Regulæ instituta conversationem, duodecim ex eis in opere Dei probatissimos secum rediens abduxit, et eos ad tradendum Galliis ejusdem disciplinæ formulam, in Sigeberg constituit, prioribus monachis, quos aliunde asciverat, honorifice in locum suum remissis. Quod ejus factum imitati cæteri Galliarum episcopi, alii ex Gorzia, alii ex Cluniaco, alii ex Sigeberg, alii ex aliis monasteriis monachos evocantes, divini servitii scholam in suis singuli monasteriis instituerunt: adeoque brevi convaluit felicitis hujus facti æmulatio, ut pauca intra Galliam monasteria videamus, quæ non jam novæ hujus institutionis jugum subacta receperint. Ipse vero monachos suos, juxta quod in Fructuaria compererat, cernens arctissimis vivere disciplinis, et conversationis eorum opinione longe lateque vulgata, multos ad mundi contemptum inflammari, et eorum magisterio se in via Dei erudiendos tradere, magnas Deo gratias referebat, quod non confudisset eum ab expectatione sua. Omnem quoque diligentiam adhibebat, ne quam carum rerum, quibus corporis imbecillitati consulendum sit, penuriam sustinerent. Honorabat ac venerabatur eos, ut dominos suos: nec solum abbati, sed decanis etiam monasterii ita subditus dictoque obtemperans erat, ut ad primum eorum imperium, quantumlibet gravibus publicæ sub private rei negotiis implicitus teneretur, illico ex occupatis manibus surgeret, et omne quod jussissent, instar vilis mancipii exsequeretur. Cibos summa industria confectos quotidie, dum adesse potuisset, ipse eis inferebat, ipse apponebat, ipse potum miscebat, ipse quasi divinas inter hæc singulorum exosculabatur manus, ipse reficientibus ad omne obsequium quolibet famulo promptior paratiorque assistebat: intentusque lectori, postquam omne ministerium peregisset, in ascensu graduum, satis humiliter contentus se se, quiescebat. Silentium quoque ac cæteras monasterii consuetudines, dum inter eos versaretur, ita attentus sollicitusque servabat, ac si pro excessibus suis ipse quoque quotidie in capitulo eorum causam diciturus, et sententiam accepturus foret. Nullus unquam pater tali erga filios ducebatur affectu, nulla mater. Omnes ut se diligens, singulis compatiebatur, et animam suam pro unoquoque paratus impendere. Hoc enim in Sigeberg, hoc in Salevel, hoc in Grascaf, locis scilicet post ab eo constructis, studium erat, hic mos, hæc institutio.

XXIV. *Modo charissimus, modo plane invisus imperatori. In periculis ad monachorum preces recurrit.* Porro a rege gravissimis sæpe numero dissidens inimicitias, nunc quidem in summam familiaritatem pene in regni consortium ab illo assumebatur: nunc vero, quoniam ea quæ in regno præter æquum et bonum perperam gerebantur, vehementer detestaretur, et acerrime impugnaret, cum contumelia de palatio eiciebatur, et ad extinguendum nomen ejus, totum regni robur concitabatur. Hic vicissitudinibus per plures annos cum rege concertationem habens, semper velut ad turrim fortitudinis recurrens, Sigebergensium fratrum preces in auxilium ascivit. Unde quodam tempore rege pessimis adversum se consiliis inflammato, pergens ad curiam, fratribus in horti cultura generaliter repertis, ait: Commotionis et indignationis regiæ non inscius, iturus ad palatium, Deome vobisque commendo. Vos clypeus meus estis: vos præsidium meum estis: vos, inquam, filii dilectissimi, omnia mea estis. Nulla mihi spes in militibus meis, nil presumptionis est in armis eorum. In fide loquor: major mihi fiducia est in vobis, quam in omnibus illis. Itaque sit in benignitate Salvatoris, et in potestate vestræ dilectionis, quemadmodum a rege vel a suis excipiar. His dictis, profectus est, et plerumque per imperium ejus qui

ponit terminum mari (*Jer. v.*), rex a fervore cordis sui desistens, cum paulo ante necem, ultimumque, si copia fieret, exterminium Annoni et omnibus, quæ ejus essent, minaretur, eo veniente, quasi divinitus impulsus surgens, osculum pacis ei cum magna dilectione porrexit. Quapropter in stuporem versi quique circumstantes, inter se susurrabant: Ubi nunc iræ? ubi nunc minæ? ubi tot insultationes paulo ante habitæ? In his omnibus Dominica vox consideranda est, quæ sic promittit: « Ego me glorificantes glorificabo (*I Reg. 11.*) » Et revera non modo nostris, sed et retro temporibus difficile inventus est, qui tantam præ se ferret majestatem ad sæculum tantam humilitatem erga Deum.

XXV. *De Sigebergensibus quæ statuerit.* Igatur postquam voti sui compos, monachos suos in divinis rebus ad omnium imitationem singulariter florere conspexit, omnem pro eis sollicitudinem in futurum extendens, publicæ excommunicationis et æternæ damnationis vindictam protulit in omnem hominem, quicumque eis ad nocendum pertinax et mælitusos incumberet. Deinde auctoritatis suæ sigillo roboratam paginam fecit, in qua sub eadem contestatione decrevit, ne quis primam monachorum illorum consuetudinem immutare præsumat: ne quis abbatem ad aliquod curiale servitium, aut non regulare officium constringat: ne quis episcopus, vel suorum quisquam eo loco standi potestatem habeat sine licentia abbatis: ne quis advocatus aut subdefensor, nisi quem voluerit abbas, eidem monasterio vel bonis ejus constituatur. Et ut major his constitutionibus in esset auctoritas, privilegium apostolicæ sedis Romam pergens expetit, quod adhuc in pace et concordia agente Ecclesia, in hæc verba rescriptum accepit:

XXVI. « Alexander episcopus, servus servorum Dei, Annoni archiepiscopo sanctæ Coloniensis Ecclesiæ, in Christo Jesu fratri charissimo. Quod a nobis, Deo dilecte frater, expetis, ex officio suscepto et auctoritate apostolica universis debemus ecclesiis. At mihi tecum, in Deo dilecte frater, aliter agendum est, quippe apud virum religiosum, et revera tam operibus, quam nomine episcopum. Itaque ex parte Domini nostri Jesu Christi, et sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctorumque apostolorum Petri et Pauli, omniumque sanctorum et electorum Dei confirmamus et corroboramus abbatiam illam in perpetuum: ne qua persona magna vel parva, non aliquis successorum tuorum, non rex aut comes, nullus, inquam, hominum ex ea quidquam ad destructionem loci demoliri audeat: verum omnibus inibi collatis atque conferendis, pax sit permanens et inconversa: et prima ista, quo modo instituitur, apud monachos permaneat consuetudo, sitque illis de abbate libera electio. Si quis hujus nostri privilegii temere violator exstiterit, perpetui anathematis vinculis se innodandum noverit, nisi forte resipiscens, digne satisfecerit. Qui vero pia devotione observator esse studuerit, peccatorum suorum omnium consequatur veniam, et æternæ beatitudinis gloriam mereatur. » In quibus papæ dictis facile datur advertere, quantæ sanctitatis et venerationis iste nostrorum temporum (9) singularis presul in pectore tanti pontificis habitus sit, quem virum religiosum, et revera tam operibus quam nomine episcopum, sic vigilanter appellavit. Exemplar quoque regalis decreti ponimus ex parte, ne lateat lectorem, legitima præfati cœnobii non leviter infringenda:

XXVII. « Henricus divina favente clementia rex. Cunetis Christi cultoribus, nostrique fidelibus, tam gignendis, quam modernis innotescat, qualiter charissimus nobis Anno archiepiscopus monasterium, quod in monte Sigeberg construxit, nostræ tutelæ et defensionis subdidit, et mercatum, telonium, mo-

(9) Habes hic ætatem auctoris hujus historiæ.

netam atque prædia, cum omnigenis ad hoc quasi-
tis et datis, sive quærendis et dandis utilitatibus,
nostra regali auctoritate firmari et corroborari, pos-
tulavit. » Et post aliqua : « Itaque monasterium et
omnia ad hoc pertinentia, in nostram accipimus de-
fensionem, et regio more hanc inde conscriptam
chartam propria manu corroboravimus, et sigilli
nostri impressione insigniri jussimus. »

XXVIII. *S. Annalia duo exstruit monasteria.* Post
hæc prudentissimus pontifex, adhuc hujus vitæ dies
sibi concessos videns, ob id, quod scriptum est:
« Justus justificetur adhuc (Apoc. xii), » duas
monachorum congregationes addidit: unam in re-
gione Uvestalorum, loco qui dicitur Grascaf; aliam
in confinio Turingorum et Sclavorum, loco qui di-
citur Salvett. Quarum prior in honorem S. Alex-
andri martyris et sex fratrum ejus: sequens, in
honorem principis apostolorum ab ipso consecrata
est. Has structuras et prædiorum sumptus abunde
ditatas, ad normam Sigebergensium vivere instituit,
adductis illuc ejusdem cœnobii fratribus. Tunc de-
mum numero quinque virginum prudentium (Matth.
xv) perfecte admissus, non in visu, non in auditu,
non in gustu, non in odoratu, non in tactu sponsi
venientis offendere dignus erat vultum, per singulos
sensus deputatis, qui perpetuis orationibus, vigiliis
et elemosynis, digno cœlestis Regis conspectibus
ornatu, et viventem eum mortuum excolerent. O
vere felix, nimiumque felix, qui tantorum fultus
intercessionibus, si quid per quinque sensus deli-
quisset, venia poterat aboliri facili. Cujus dilectioni
quam vicem debeant sui alumni, magnopere singu-
lis curandum est: qui totus in ipsis, ut unica mater
unico pendens in filio, nonnunquam corporis debi-
litem sustinuit ex compassione, qua erga illos affi-
ciebatur, quod uno satis elucebit exemplo.

XXIX. *Nundinae Colonienses. Ardenti febre laborat
rir sanctissimus. Subito mirabiliter revalescit.* Instab-
bat aliquando Paschalis festi singularis et jucunda
celebritas, et confluentibus Coloniæ non solum ex
omnibus prope Rhenum civitatibus, sed et de trans-
marinis, et adhuc remotioribus provinciis absque
numero populis ad nundinastoto orbe celeberrimas,
suebat ut ex ipsa frequentia geminum Coloniensibus
immineret tripudium. Verum, quod hujus lætitiæ
pulchritudinem magna poterat ex parte fuscare, ve-
hemens febrim ignis invasit episcopum: qui et
decidit in lectum. Cumque Dominicæ eorundem dies il-
luxisset, et ipse membris omnibus defatigatus, mi-
nisterium sacri mandati se desperaret implere posse,
quod speciali semper devotione suo tempore
frequentare solebat, major ex tristitia morbus cor-
dis ejus intima penetravit. Cœpit enim variis intus
æstuare cogitationibus, qui foris æstuebat febribus:
et nunc quidem, ne fructu tam pii privaretur obse-
quii, ad id exsequendum modis omnibus surgere
definivit: nunc vero perpensis imbecillitatis suæ vi-
ribus, vix ad primum motum sufficientibus, stultitiæ
proximum judicavit id conari velle, quod, nullo
dubitante, facultatem excederet. Hoc gemino cordis
conflictu die consumpto, aderat hora, qua Rex sum-
mus, trementibus angelis, servorum vestigia petens,
humilitatis suæ exemplum factis et dictis (Joan. xiii.)
fidelibus suis ingressit. Quod pius vir intimo mentis oculo
considerans, in maximam afflictionem incidit, dum
timuit ab ejus excludi consortio, quem in hoc facto
imitaretur et infirmus. Tum vero totus versus ad
preces, petiit ut omnium Dominus, cui præsto est,
cum voluerit, posse, suis adesse dignaretur deside-
riis, concessis viribus quas intentio pia supplex exi-
geret: præmissoque puero, fratribus mandatum
dixit, ubi brevissimo temporis intervallo, se, sine
dubio venturum, sustinerent. Illis inopinato nuntio
retentis ab officio sacro, postquam cunctantius epi-
scopi presentia offerri cupit, priores expectationis
tædio exacerbati, miserent ad eum, dicentes: Nobis
quid expectemus ignorantibus, hora pertransiit, et

A jam nocte vicina, hodierni diei reverentiæ imminu-
tione divini cultus, non sine dolore plus justo certe
detrahemus. Mox igne charitatis, febrim ignes mi-
tigantes, lectum relinquens pontifex, fratres adiit,
et ex more linteo præcinctus, ad ablutionis mysticæ
ministerium præter spem omnium processit. Hic
quam humiliter, quam pie, quam devote velut ad
ipsius Domini vestigia proculuevit, quomodo per
singulorum pedes lacrymans, eos capillis venerandi
capitis sui terserit, et osculo suppliciter honoraverit,
illam quondam poenitentem Mariam in oculis
cordis semper habens (Luc. vii), lectoris prudentiæ
derelinquo. Sedentibus autem singulis in ordine suo,
congregatio beate Mariæ semper Virginis, ipsius olim
studiis elaborata, juxta suam dispositionem una nihilominus
tenebatur in parte. Ad quam, consummato in cæteris
charitatis suæ et devotionis opere, veniens, intimo
dilectionis oculo defixus in illam, recordabatur et
aliarum in Christo per se congregatarum. Interim et
prior ad animum rediit infirmitas. Hinc factum est,
ut suorum quandoque desolatio cor ejus pulsans, tanta
subito miseratione eum commoverit, ut dolore correptus,
in terram rueret, jamque moribundus, et omni mem-
brorum officio destitutus, gestantium manibus ad
lectum reportaretur. In eadem infirmitate triduo jacens,
respicente Domino piæ sollicitudinem, qua timebat ne
grex suus sacri verbi pabulo per sancta solœmia
careret, in ipsis Dominicæ resurrectionis vigiliis
mirabiliter sanatus est. Cum enim matutinalia signa
insoaviscent, repente quasi divino tractus instinctu,
prosilii e lecto, et a reclamante puero cubiculario,
qui eum doloris insaniam suspicabatur agitari, cal-
ceamenta cum vestimentis vix extorquens, ad eccle-
siam lætus processit. Porro cunctis in admirationem
versis, ipse cum aliis cantans, et psalmum dicens
ei, « qui ascendit super occasum, Dominus nomen
illi (Psal. lxxvi); » ad tertiam quoque lectionis enun-
ciationem accessit, solito jucundius et hilarius eam
perlegens. Ex hoc pastor bonus ovium, pulchris et
paschali cultui condignis alludens tripudiis, gene-
rale gaudium suis extulit et cumulavit gaudiis, to-
tam solemnitatis illius instantiam tam jucunde, tam
devote, tamque studiose peragens, ut nulli dubium
esset, quin ad hæc peragenda, dextera Christi resur-
gentis eum a lecto doloris erexerit.

XXX. *Exteri quoque reges eum venerant. Com-
ponit hymnos quosdam.* Præterea cujus famæ vel no-
minis vir tantarum inter suos virtutum, apud exte-
ras quoque nationes fuerit, hinc æstimari potest,
quod Anglorum Danorumque regibus amicitia jun-
ctus, donis et legationibus eorum crebro honoratus
est: quod Henricum imperatorem in Pannoniam
persecutus cum regno patriæque pulsus, et ad se
profugum Hungarorum regem reduceret, ipse per
industriam suam in subjugandis hostium castris,
curctis illis armis plus præstitit et effecit: quod
cum epistolis legatos suos ad Græciæ regem dire-
xit: qui reversi Dominici ligni partem non modicam,
aliaque regalium donorum insignia rege trans-
mittente, ipsi præsentarunt: quodque regina Polo-
norum, ex Teutonicis oriunda farza nominis ejus
ducta, ad invisendum eum properavit, ejusque di-
tioni Salevelt, et quæque coherentia concessit,
acceptis ab eo variarum specierum et precarii con-
dignis pretiis. In quo loco, sicut paulo superius
commemoratum est, cœnobium construxit, quod
speciali quadam veneratione semper dilexit, tum
propter expertam inibi cœlestis gratiæ presentiam,
tum etiam ob lucrum paganæ gentis, in circuitu
commorantis. Nam frequenter tumultum Coloniæ
declinans, illic secessit, ubi spiritualibus studiis
occupatus, quædam divinæ laudis carmina vel
hymnos composuit, quibusdam etiam revelationibus
interfuit, et contemplationi vacans, future qui tunc
dulcedinem prægustavit.

XXXI. *Omnia sua ecclesiarum ministris et pau-*

peribus elargitur. Cum autem divitiis et gloria cunctos in regno præcederet, quod forsitan fidem excedit, sæpe nec nummum et prope nec nummi pretium eub sui juris custodia reperit. Quidquid enim ab hujus mundi divitiis vel emendo, vel in precariam accipiendo, vel aliter acquisierat, mox in pauperes, vel ecclesiarum ministros expendit: hoc propositum habens, ne minimam saltem rem in omni proprietatis suæ jure moriens post se relinqueret. Denique nunc multus, nunc paucioribus, aut certe singulis et fratribus nostris, coram eo positus: Quid, inquit, hominum æstimatio me quasi magnum divitemque celebrat? En exceptis utensilibus capellulæ, ministeriique pontificalis et hoc annulo nescio me saltem unum hodie possidere denarium. Nec enim inexplibilis avaritiæ thesauros meis congreco claustris, unde vel regis, vel suorum vita periclitetur, aut ingluvies satiatur, eorum edacitati me satis in hoc obviante, ut nec assem unum oculos claudens, inter illorum unguis relinquam. Cujus verbi quis finis fuerit, patet ex eo quod in aegritudine, qua mortuus est, alienis fovebatur operimentis, quotiesque manibus ferebatur in occursum sanctorum, quos jam infirmus in suis liminibus ipse visitare non prævalens, ad se visitandum plerumque deferri voluit, habitu proprio carens, interim ab aliquo canonicorum contegi necesse habuit. O quantus ecclesiarum defensor ille exstitit, quam impenetrabilis inimicis Christi murus: non ex illis, in quos prophetia dirigitur: « Non ascendistis ex adverso, nec opposuistis murum pro domo Israhel, ut staretis in prælio in die Domini (*Ezech. xlii*): » qui summi Pastoris imitator bonus, animam suam pro ovibus suis obtulit (*Joan. x*), dum nunquam more mercenarii lupis ingruentibus cessit: sed semper eos aut verbo severissimæ increpationis, aut gladio justissimæ excommunicationis insecutus est, interdum etiam impudentibus quasi militari manu deterrens, porro contra omnes orationis invictæ scutum arripiens. Exstant ejus innumerabiles pro Ecclesia sudores, nec possent commemorari omnia, quæ per tulit ab impiis. Unum duntaxat, in quo potissimum orationis ejus vis et efficacia cognoscitur, ad terrorem eorum, qui nunc quoque cœlis invecto impudenter obloquuntur, inferimus: ut vel sero resipiscentes, quid cum Christo vivens, possit, attendant, quem carne tectum, tantum potuisse forsitan mirabuntur.

XXXII. Comes Palatinus fit monachus. Deserit monasterium. Vastat ditionem S. Annonis. Palatinus mente capitur. Postquam mons Sigebergensis (10), qui vertitur in victoriam, victor utique vitiorum, tradente Palatino comite, ditioni S. Petri cessit, idem magnæ tyrannidis vir, quasi sopito perversitatis igne, Gorziam venit: ubi deposito pompæ sæcularis cingulo, monachicæ paupertatis habitum sumpsit. Egit hoc arte sua diabolus, qui substantiæ spiritualis et angelicæ dignitatis creatura, per subtilitatem naturæ suæ nonnunquam ex anterioribus futura perpendit, et semel obnoxios gehennæ, mille circumveniens dolis, dupliciter filios ejus effecit. Hac usus fraude circa virum hunc, cum post aliquod tempus a professione fallaciter usurpata deturbans, amplexus conjugales resque familiares repetere suavit, et conjunctis sibi nequitie suæ septem spiritibus, cor ejus intrans, in omnem deinceps flagitiorum voraginem præcipitavit. Is exosos habens omnes Dei servos, upote refuga, bella movit, seditiones concitavit, et ad suæ perditionis cumulum, ad extinguendum nomen celeberrimi tunc pontificis Annonis, Agrippinensem urbem post rapinas et incendia, post cædes et detruncationes plurimorum, hostiliter aggressus est. Ibi cominus cum armatorum multitudine sedens, omnia per circuitum quasi sævus aper devastavit, ignem pariter et ferrum

A miscens. Interim sacer pontifex intrinsecus cilicio tectus, minori pro se, maxima vero pro commisso sibi grege sollicitudine æstuans, die quadam cum processisset ad murum, vidit procul ignem micantem, et vicorum nuper incensorum flammam fumumque in sublime conscendere, incolis ex uno latere fugientibus hostes, ex altero ignes. Ad quod spectaculum pastor pius intimo dolore tractus, non aliter, quam si gladiis omnium confoderetur hostium, ingemuit, et miserabilem emittens vocem: O me miserum, inquit, o me peccatorem, et o nimis infelicem, quem tanti mali, tanti doloris, prohi dolor! inspectorem atas ingrata protraxit in hanc horam. Moxque loco cedens, intra matricis ecclesiæ limen sese recepit, et ante protectoris sui sancti Petri memoriam ruens, has lugens et ejulans edidit voces: Heu, heu! Domine, quid commoverit grex et ovile tuum, ut sic rabidis luporum dentibus expositus, eorum morsibus attraheretur, eorum faucibus devoretur? Se lædentes non læserunt: læsi vicem non rependunt, gratis jugulantur, sine causa sedibus pelluntur, et quidquid pœnarum pessimis quisque dictante justitia luit, hi, sola imperante crudelitate, longe durius exsolvunt. Ecce qualis clamor viduarum, quantæ pupillarum et orphanorum miseriæ, quot pauperum contritiones te susceptorem eorum, te judicem eorum, jamjam necessario provocant ad judicium. Miserere, pacisque nobis serenam adspira diem, in eum, cujuscumque causa talis Ecclesiæ tuæ tempestas imminet, tuæ vindictæ determinans sententiam. At vero Coloniensibus ad arma conclamantibus, ac pro defensione civitatis hostiles impetus bellicis apparatibus hac illac per murum observantibus, tyrannus quidem velut dissimulans, in castrum suum, quod Cochomo dicunt, se contulit: magis autem, ut viribus et multitudine se sequentium illic adunatis, judicium sanguinis cum episcopo ejusque administris publice committeret. Contra quem cum episcopi milites nihilominus omnibus armarentur viribus, et studio partium quidam consanguinei cum Palatino, quidam cum episcopo ordinarentur, essetque civilis belli periculosissima cunctis suspicio, sanctus pontifex gravi pressus angustia mentis, quod e duobus tolerabilibus eligeret, ignorabat. Si superbiam hostis armis humiliare decerneret, occurrebat inhumana crudelitas, et miserabile scelus, cum frater fratrem, gener socerum, socer generum hostiliter prosternerent. Si vero aliter vellet, imaginariis oculis expugnandæ urbis miseriæ, ecclesiarum destructiones, clericorum vel monachorum contumelias, viduarum pauperumque necessitates, postremo juvenum et senum indiscretas cædes attendebat. In hujus articulo necessitatis quod primum, quod maximum, quodque certissimum erat solatium, totum se contulit ad Dominum, cum jejuniis litaniis ordinans, et diversa sanctorum oratoria lustrans. Jamque futurus quasi præsens timelatur hostis, et sacerdos cum populo circumiens, tristes meditabatur causas, nec tamen a psalmoreum modulatione cessabat. Cumque ordine venisset ad tricesimum quintum psalmum, cujus est initium, *Judica, Domine, nocentes me*, atque in eum altius intendere, ex ipsa psalmi convenientia dolor cordis ejus crescebat. Ubi autem ad versiculum illum, *Veniat illi laqueus, quem ignorat, ventum est*, quasi præcægio quodam de adversario tactus, infremuit spiritu, lacrymisque cum voce prorumpentibus, eundem, diacono stupente, denuo repetivit dicens: *Veniat illi laqueus, quem ignorat, et captio quam abscondit, apprehendat eum.* Hoc quomodo protulerit, orantis affectu, an potius spiritu prophetantis, vel, ut melius reor, utroque modo, historia nil obest: quandoquidem paucis evoluit diebus, laqueus, quem prædixit, incomprehensibili superni arbitri judicio tam terribiliter hostem ipsum irre-

(10) Sigeberg, Latine Victorius vel Victoriæ mons.

tivit, ut inaudito sæculis furore, uxorem suam, propter cuius mortiferam dulcedinem apostataverat, propriis manibus interficeret. Nam militum præfatis bellantium acies foris instruentibus ad futuram, quæ sperabatur, cum episcopo congressionem, ipse residens in cubiculo juxta suæ cupidinis sociam, transcente Domino, nec diutius calamitates innocentium sustinente, in amentiam versus est, ac mox dependentem arripiens bipennem, dilectæ conjugis Adelheidis caput feriens amputavit, cursuque fores egressus, plausu manuum et cachinno, quid egisset, insanientis, ut erat, more exposuit. Exhorruit ad tam triste piaculum omnis ætas, omnisque conditio, cessavitque tam operosa bellicæ conventionis apparatus, singulis ad propria recedentibus. Ipse vero princeps et auctor seditionis captus, vinculisque a suis injectus, quandiu supervixit, furiosus et iratus sui mansit, propriisque calamitatibus contentus, in alienam cladem amplius grassandi nec copiam, nec voluntatem habuit. Tunc pius sacerdos, unicum celestis magisterii suis temporibus exemplar, opere complens illud Dominicum: «Orate pro persecutibus vos, et benefacite his, qui oderunt vos» (*Math. v.*), mulierem miserabiliter interemptam, officiose ac nimis flebiliter terræ commendavit, filium ejus in sua suscipiens, affectu benignissimo nutritiv, multisque beneficiis indulgentissime remuneravit. Exinde Colonia pace repleta, pastoris sui jucundabatur in operibus: qui non solum diversis misericordiam deditus erat officii, alens egenes, vestiens nudos: sed et ecclesiasticæ religionis decus amplificavit, monasteria construens, ministris Dei necessaria procurans, et semper in perquirendis et honorandis sanctorum cineribus infatigabili satagens studio.

XXXIII. *S. Anno insert in Sigebergense monasterium corpus S. Innocentii martyris.* (11) Cujus rei desiderio tempore quodam Romam ingressus est, Romanorum archicancellarius, suæ devotioni pariter et ecclesie consulturus utilitatibus. In quo negotio non parvo illic tempore insumpto, Apostolicæ benedictionis impetrato comite, se cum suis ad regrediendum ocius absolvit. In eo autem positus itinere, precibus contendit ad Adelheida, tunc Alpium Cotiarum marchionissa, ut Thebææ regionis reliquias, ejus auctoritatis jussu mereretur ab Agau-nensibus, ejus quippe ditionis erat locus ille. Quo perveniens, licet splendide ac populariter, ut non solum archiepiscopum Coloniensem, sed et Archicancellarium totius Italiæ decebat, exciperetur, consilio tamen et prudentia magis, quam potestate, sibi censuit illic agendum. Proin de donis et promissionibus ad voluntatem suam flexum habens sacram ædium custodem, remotis aliarum personarum impedimentis, in secreto noctis paucis suorum admissis, ecclesiam ingressus est: ubi sacratissimum beati martyris Innocentii corpus una cum capite S. Vitalis, reverenter extulit, et tam sui voti prosperitate, quam etiam suspitione alicujus in populo perturbationis actus, perfectionem maturius imperavit. Christo ergo viæ præduce, post emensum peregrinationis suæ pelagus, mœnia Sigebergensis cœnobii contingens, sanctorum reliquiarum thesaurum auro pretiosorem cum magno populorum tripudio, qui eo die confluxerant, illic intulit tertio Idus Maii, qui dies Dominicæ ascensionis tunc gaudiis illustrabatur, ab Incarnatione Domini post millesimum sexagesimum nonum anno septuagesimo vertente, fratribus cunctis de patrocinio cœlestis collato, et de præsentia diu desiderati patris pio gaudio solemniter sese agentibus.

XXXIV. *Sententia memorabilis. Iquis miro modo extinguitur.* Hoc rumore Colonienses quoque tacti, frequentia magna cleri simulque plebis, eum civitatem sanctam post hæc ingredientem, susceperunt.

(11) Vide Baron. Anno 1070.

A At ille, ne quas ex Italia divitiis opes advexerat, suæ sedis concivilis minus communicasset, elegantis artificii sacellum [capellam], templo S. Georgii contiguum, instruxit, reponeis in eo, quod a Roma detulerat, dignum veneratione martyris Cæsarii brachium. Quod ut apostolici nominis dignitas celebrius redderet, in honorem S. Jacobi sacra-turus illud venerabilis pontifex, cum populo processit: et ecce vorax incendium eo jam, ut mos exigit, infulato, repente civitatem versus orientem invasit minaciter. Tunc turbis ad ejus extinctionem sese certatim subtrahentibus, et episcopum vix paucis ex tam nimia, quæ confluxerat, multitu line septum relinquentibus, ille tanto mœrens impedimento, cum caput intra manus deponens, paululum resedisset, quasi responso divinitus accepto: *Nor*, inquit, suæ virtutis vim ignis, qui fraude maligni serpentis emerit, in periculum aliquod hujus urbis hodie exeret: tantum plebs de hoc securæ B redeat, ut in consecratione filiae matris nostræ, sanctæ scilicet Ecclesiæ, beneplacitum Domino ministerii nostri persolvamus obsequium. Protinus reverso populo flamma nihilominus emoriens deficit. Itaque juxta ritum institutionis ecclesiasticæ, cunctis in dedicando sacerdotem prosequentibus alacriter, ubi tempus expiit, eminentioris loci petens apicem, mellifluis et compunctione plenis exhortationibus circumstantes alloqui cœpit: cum repente per insidias invidiosi hostis, edax denuo consurgens ignis, turbationem non minimam sacri verbi auditoribus incussit. Quos forti commotione, ne loco moverentur, retinens episcopus omnibus in periculis primum asseruit præsidium, laudibus Christi nullum præponere periculum: ipsos oculis inspecturos, si tantum stare deliberassent, quam velox, nemine obsistente, furentis incendii fieret interitus. Adhuc eo talia prosequente, cum nonnullis contra facientibus, cæteri pro verbi Dei reverentia gradum fixissent, aspicientibus cunctis, velut inundatione C desuper fusa, momento temporis totus oppressus est ignis, et ad majorem Christi gloriam, regnante non minimum super eos incendio, quos ardor avaritiæ non passus est in audiendo sacerdote perlarare, ii, qui verbis ejus assensi fuerant, ne levis quidem scintillæ vestigium in omni suppellectili sua repererunt. Unde materiam dicendi sumens episcopus, in longum protraxit sermonem, multa de daemonum insidiis, multa de Dei clementia disserens: finem, non initia, in Christianis quæri; cæterum cœpisse bonum, nec perfecisse, non modo nulli mercedi, sed et supplicii obnoxium affirmans. Postremo in extollendis sanctorum laudibus immorans, hoc relatione dignum, cunctis suspirantibus, annexuit.

XXXV. *Homo mortuus reviviscit. Quid conferant sanctorum patrocinia* (12). In urbe Roma vir quidam Andreas nomine, non opere, divitiis et vitæ deliciis affluens, laxæ conversationis amplam terebat viam, D animam oneri, corpus habens voluptati: cui præter nomen Christianitatis et emortuam fidem, Christianæ religionis nihil videbatur inesse, excepto, quod beato Cæsario martyri devotus, ecclesiam ejus cum cœreis frequentare solebat. Illic generali mortis conditione præventus, sero sui penitens, ultimum efflavit spiritum. Nec mora, corpus in feretro compositum, fletum et plangentium amicorum tristi ambiebatur obsequio, sepulturam ejus ob quædam impedimenta in diem alterum differentium. Itaque protractis ad medium noctis excubiis, altoque stupore perfusus, repente feretrum moveri cœpit: elevansque caput, qui jacebat exanimis, cum undique circumspiciens, ampliores videntibus terrorem incussisset, fugæ præsidium nonnullis arripiantibus, omnibus vero pariter mente consternatis, in feretro resedit. Interim prudentiores fiducia nonnihil re-

(12) Baron. *ibid.*

sumpta, procul quibusdam subsistentibus, propius accesserunt, et inspecto diligenter homine, quid rei contigisset, sciscitati sunt, utrum phantasiis diaboli luderentur, an insueta mortalibus lege ab inferis redivivus emersisset, vel, quod magis erat in suspicionem, languoris immanitate pro mortuo habitus, oculos tantum intuentium fefellisset, cæterum vitam non plane amisisset. Ad hæc ille graviter suspirans: Non, inquit, simulate, sed vere mortis incidi sortem, at vero perpetuæ mortis sententiam et in anima et in corpore, proh dolor! luerem, si Cæsarii martyris Deo digna non intercessisset supplicatio. Subjuñgensque secundum tenorem interrogantium, ubi fuisset, quid vidisset, et ut rediisset, ita ait: E corpore violenter ejectus, ad terribile nimisque pavendum Christi solum ducebar. Ibi circumstantibus cum tremore millibus angelorum, ego miserimus conscientia reus, nec oculos in quemquam illorum simplex atollere præsumebam: solummodo districti iudicis tristem sententiam accipiens, a teterrimis et horrore plenis dæmonibus ad æternæ damnationis loca traherbar absque misericordia. Pectusque feriens, ac nimis flebiliter ingemiscens: Illius, inquit, horæ miseria nullis digne exponenda verbis, mei cordis memoria nunquam elabitur. Cumque me flentem procacissimi dæmones cachinnantes, meisque casibus insultantes, ac perditionem atrociter impellerent, pretiosus martyr Cæsarius, meis calamitatibus pie commotus, cum favore sanctæ Dei genitricis, sanctorumque apostolorum et martyrum, procidit ante Dominum, vulnerum suorum stigmata demonstrans, et dicens: O clementissime Domine, tremendi nominis tui causa hæc quondam libenter excepi, nec erat in his perferendis, licet caro generet, ulla reductio mentis: dummodo temporalium tormentorum asperitate corpus semel enecatam, nullis deinceps tristitiæ stimulis vel animam, vel carnem, te præside, affligeret. Quid itaque te, qui pius es, inspiciente, novis in corde doloribus denuo premor? Ecce qui meo credulus patrocinio, vitam suam mihi commisit ex integro, præcepit impellitur ad inferos, jamque merito stultitiæ arguitur, qui vana spe seductus, me coluerit ut vitæ suæ gubernatorem, quem in allevandis saltem suppliciiis habere non possit interessorem. In his vocibus eo coram Christo rege jacente, piissima Dei genitrix Virgo Maria, cum reliquis sanctis se adjungens, filium et Dominum suum ad voluntatem martyris sui flexit: per cujus imperium pessimis dæmonibus ereptus, jam veniæ securus et vitæ, corpus ad hoc rei induere jussus sum, ut his cognitis, unusquisque suæ salutis sollicitior reddatur. Hæc homine perorante, cum adstantes stupor invaderet, collegit se super feretrum, et obiit. Tali conclusione rem doctor egregius finiens, omnes suspiriis et compunctione, quod audierant, commendantes, mox allocutus est: Et vos, fratres, vosque, sorores, hujus considerationem facti in cordium vestrorum secreta admittentes, ad quemcunque devotionis et servitii cultum vos ipsos sanctis Dei offerte, ut extremæ tribulationis angustiis arctati, quemlibet sanctorum tanto lætior quisque vestrum illic patronum experiat, quanto devotior hic in ejus vixit obsequio. His ab eo dictis, nos ob id, quod paulo ante attingimus, docuisse scilicet eum, omnibus in periculis primum esse præsidium, laudibus Christi nullum præponere periculum, memorabile quiddam, ipsius ore celebratum, subjicimus, unde possit adstrui, quod eum proposuisse non falso testati sumus.

XXXVI. *Monasterium S. Cæcilie perantiquum Coloniae.* Antiquæ structuræ monasterium, titulo S. Cæcilie virginis et martyris, Coloniae frequens habetur, in quo sacrarum feminarum exemplo, puellaris innocentie et ætatis infans quædam dulcissimo nutriebatur affectu, omnibus, et præcipue matri congregationis, unice chara. Verum immatura superveniens mors, tam læta principia simplicis et

A jucundæ indolis, amarissima sorte turbavit, jacebatque jam omnium oculis onerosa, quæ fuerat antea gratissima. Lugenda sane conditio nostra, quæ non solum nos in nobisipsis ultimæ separationis inevitabilem necessitatem cogit pati, sed et in amissione charorum quotidiana, proh dolor! strage mortificat. Sic omnes homines quotidie patimur: sic et tunc predictæ sorores passæ, puellam in extremo spiritu constitutam oculus amissuræ, post vespertinos hymnos hora Completorii jam instante, chorum petierunt, ut sua Domino redderent, mæstæ de suis. Necdum vero primorum modulatio psalmodum inchoatione sequentium plene perfecta est, cum subito tactu signi notissimi sorores ad egressionem animæ migrantis evocate, non sine magna prævaricationis audacia, singulæ quorum relinquentes, divinæ laudis opere neglecto, ad morientem quasi suffragium, magis autem periculum ex hoc allaturæ, concurrerant. Ad quarum introitum oculos, mortis sopore clausos, puella violenter aperiens, impetu magno, quasi nil adversi passa, prosiit e lecto, cursu petens abbatissam, ejusque apprehensa regiminis parte stridens dentibus et toto corpore tremens illa se tenaciter obvolvitur, clamans et dicens: Fer præsidium, domina mi, fer præsidium. At cunctis insolite rei novitate non minus, quam clamoribus puellæ, more feminarum, cum emissione confusæ vocis angustatis, mater tremebunda: Quid habes, inquit, filia? Illa respondit: Monstrorum dæmonum ingens et horrenda multitudo cum sororibus fores ingredientibus irrumpens, ad inferos me secum abducere velle minantur. Cumque causam hujus mali mater infusa lacrymis sciscitaretur: Nulla, inquit illa, alias ob culpas id patior, nisi quod propter me detrimentum servitii sui Christus habet: cuius laudes, si mihi sorores aliquid conferre vellent, oportebat prius debito fine concludi. Protinus ad imperium matris cunctæ sorores ad monasterium regressæ, tanto devotius, tantoque obnixius divinis coperunt laudibus insistere, quanto manifestius intellexerunt, propter illas neglectas et puellam esse periclitatam, et se non contemnendæ transgressionis offensam incurrisse. Quibus cubiculi limen excedentibus, puella lectulum repetens, ibi se stravit, et sororibus ad psallendum Deo chorum tenentibus, ipsa nullius horrores gestus præse ferens, paulatim, ut solent morientes, deficiens, vita functa est.

XXXVII. *S. Agilolfum episcopum Coloniensem transfert et SS. Evaldos elevat.* Sed ut ad priora redeamus, Anno beatissimus in terris excolens, quibus in cælis associari totis nisibus festinabat, Coloniensem urbem diu fraudatam corpore martyris et episcopi sui Agilolfi, membrorum ejus restitutione lætificavit: quæ Malmundariensibus præripiens, in monasterium suum, quod est ad Gradus, cum magna civitatis exsultantis ambitione transtulit. Inter hæc et duorum Evaldorum pretiosa corpora, revelatione eorumdem martyrum instructus, de tumulis sublevavit: quos olim in Saxonia, Rhenus amne refluus Coloniæ sepeliendos advexerat.

XXXVIII. *S. Benigni martyris corpus invenitur.* Restat nunc commemorare, quemadmodum corpus beatissimi martyris et sacerdotis Benigni temporibus ejus ad perpetuam Sigeburgensium gloriam et salutem vel inventum sit, vel translatum. In Sueviæ loco, qui dicitur Cella S. Viti, quidam Alemannorum atque Burgundiorum dux olim ecclesiam constituens, suis eam bonis hæreditariis ad sustentationem monachorum illic Deo militantium abundare fecit. Qui devotione pariter et fide instructus, cum sanctarum reliquiarum studio Divionem venisset, inde rediens, corpus Deo dilectissimi martyris Benigni secum exportavit: qui divinitus ab Oriente Gallias destinatus, post multos agones tandem sub Aureliano Cæsare lancea militis percussus, in specie nive columbæ cælos penetravit. Illos quoque tergeminos fratres Speusippum, Eleusippum et Meleu-

sippum, a prædicto martyre baptizatos, et apud Lingones egregie coronatos, una cum corpore S. Manerti, civitatis illius episcopi, dux idem concedente Christo emeruit, lætusque cum tanto cœlestis patrocinii pignore fines Alemanniæ reptens, ecclesiam quam construxit, desiderabilem consignavit thesaurum, sanctis corporibus, ob metum futurorum, in sacrario cum attitulatione nominum, terræ altius immersis. Post multos annos omnibus generationibus illius hinc sublatis, cum locus idem regali cœnobio, quod Eleuvange nuncupant, in proprietatem cecisset, et tantarum lucernarum fulgor incognitus mundo, pulvere vilis sepulturæ tegetetur, ordinante Deo, qui producit Luciferum in tempore suo (*Job xxxviii*), cujusdam operis intentione pavementum sanctis corporibus imminens, a fossoribus apertum est. Proscendentibus autem illis humum, camque certatim egerentibus, ex improvise sanctarum reliquiarum sarcophagi discretis nominibus reperti sunt. Illic magni meriti martyr et sacerdos vere meritis et nomine Benignus, cæteris nominator inventus ac sublevatus est, per idem tempus abbate Renigero, qui B. Annonis consanguineus fuit, cœnobium illud administrante. Proxime dehinc Dominici natalis gaudia rex Babinbergæ celebravit: ubi cum multorum præcerum et dignitate pollentium conventus esset, etiam abbas idem adventit. Propinquus ergo cum esset Annonis archiepiscopi, quasi gratulatio Benignum, qui mittente S. Polycarpo discipulo B. Joannis evangelistæ, venit ex Asia, se testatus est invenisse. Rapiens autem pontifex nomen ipsum ex ore ejus: Benignum, inquit, te affirmas habere? Illic meorum specialis intercessor est monachorum: hunc meis petitionibus oportet ut indulgeas, si te delectat ex hoc jam ullum dilectionis meæ beneficium. Ille, ut qui in persolvendo non parvi ponderis argento regi obnoxius esset, ita respondit: Ecce ut pecuniæ, quam debeo, cura me leves, desiderii tuis, ut vis, satisfaciam, mittens tibi non alium, sed eundem revera Benignum, qui in Divionensi castro sub Aureliano martyrium duxit. Huic sponsioni præsul gratanter annuens, quippe qui nullas opes haberet, quas non libenter in hujuscemodi commercium insumeret (13), cum sibi mutuo fidem dantes, utrique recessissent ad propria, post mensem et dimidium monachos pretiosi corporis glebam ferentes, Coloniam cum gaudio suscepit. Quibus fidem adstruere nitentibus publicis sacramentis, quod non alius, quam qui rogabatur, Benignus esset, non permisit, dicens in ejus veneratione, de quo agebatur, hunc se indubitanter habiturum. Præmissoque

A in Sigeberg hujus lætitiæ nuntio, ipse cum suis consensens equis, comitantibus pariter ex Colonia non exiguæ multitudinis viris et feminis, in ipso vespere Dominicæ noctis, quæ jejunii Quadragesima initium erat, ad radices montis applicuit et descenditibus ad eum debita cum reverentia processionibus fratrum, ossa sacra cum laudibus recepta sunt per noctem in ecclesia, quæ adjacet monti. Mane vero Dominici diei, quod tertio decimo kalendas Martii expectatione omnium illuxit, omni conventu solemniter induto, diversis etiam ornametis, multisque luminaribus templo resplendente, sacer antistes se sanctæ memoriæ Erpho abbas, pios humeros sanctarum reliquiarum feretro subjicientes, resonante populo, signisque concrepantibus, cum magnæ devotionis carmine præcedentium monachorum, martyrem et sacerdotem suum Christo in odorem suavitatis ad altare præsentarunt. Inde sermonem ad populum habiturus, altiora præsul conscendit, et totus præ gaudio lacrymis fluens, nunquam sibi jucundiorum illuxisse diem testatus est. Exponensque quis vel cujus meriti esset, qui portabat, quod Benignus appellaretur, indicavit, dicens: Benignus, inquit, benevolus dicitur, et merito: apertas enim aures ad omnium nostrum preces habet, et libentissime exaudiens, per seipsum accedit ad Deum ad interpellandum pro nobis. Nunc igitur, dilectissimi, tanti patroni præsentiam habentes, erigite corda, et singuli, quid vobis expediat, illi suppliciter intime. Mihi credite, si tantum fides non desit, quia Benignus est et nominatur, benignissime quodcumque petitis, annuens accelerabit. Annus Dominicæ Incarnationis, quo hæc translatio celebrata est, millesimus septuagesimus tertius erat. Post hæc duobus oculis novis altrinsecus post altare compositis, medio inter eos vacante loco, in dextero brachio Innocentium, in sinistro vero beatum Benignum pontifex collocavit, et lætitia perfusus, quasi ludens, ut plerumque solebat, loquebatur: erit ad libitum meum rei processus, si quandoque dignus altario, medius inter vos recipiat. Alioqui ex me speranda vobis gratiarum actio profecto non erit. Quæ vox quamvis leviter dicta, quam serio sit ab eis accepta, nos oculi fidei jam contemplamur: qui etsi corpore necdum viderimus, merito tamen credimus cum inter eos locum jam accepisse. De cujus Vita et operibus pauca pro numero, non ut debuimus, sed ut potuimus, auxiliante Deo, hoc fine terminantes, ocio interim indulgemus, ut iis, quæ de virtutibus ejus prædicantur, elucidandis, leviores assurgamus.

(13) Hæc pie accipienda sunt. Non enim licet vendere sacras reliquias.

LIBER SECUNDUS.

1. *Quid vir tantus senserit de sacris reliquiis. Sine clave thecam, in qua S. Gregorii brachium, aperuit.* Intentionem hujus operis divinæ laudis intuitu præmanibus habens, fictis narrationibus incumbere vehementer et ipse detestor: quandoquidem unde mihi spes est aliquantulum exhauriendi peccata, inde gravior accederet iniquitas, si præterquam veritas est, vel a me veritas est, vel a me verum affirmatur, quicquam impudenter exprimerem. Deus enim nostro mendacio non eget (*Job xiii*): nihilominus et is, quem hoc opere mundo declarare volumus, ad hoc devotionis nostræ benevolentia non delectatur, ut falsis laudibus per nos coleretur, qui veris, etiam nobis tacentibus, quousque mundus volvitur, semper adornabitur. Hæc diximus, ut conveniremus eos, qui juxta voluntatem cordis sui metientes sanctum virum, non credunt cum hujus meriti, per quem talia, qualia dicuntur, possent

D fieri: quippe quibus in signum contradictionis (*Luc. ii*) et ipse Salvator positus est. At nos scientes sanctitatem hominis Dei, nec potentiam Christi quicquam detrahentes, ad ea, quæ vel auditu, vel scripto probabilia de eo reperimus in signis et revelationibus, atque iis, quæ propheticæ locutus est, Spiritus sancti gratia sensum et linguam regente, ob posteriorum notitiam hoc exordio colligenda accedamus. In cœnobio suo, quod in monte situm est, frater quidam accedente molestia, in morbum aliquando incidit, nec ullum occurrebat remedium, unde spes esset meliorationis ægroto. Quod cum auribus viri Dei, qui tunc præsens aderat, insonisset, cursorem velocissimum cum mandatis Coloniam direxit, ut brachium sancti martyris Georgii sibi quam celerrime mitteretur, asserens in hoc ægroto certissime subveniendum, si liquorem, quo perfunderetur os sacratissimum, fide plenus in potum sumpsisset lan-

guidus. Cumque ita, ut jusserat, brachium in capsula delatum sibi presentaretur, clavim ad reserandum petiit: tuncque primum reminiscens nuntius, eam se, nemine illius mentionem faciente, Coloniae reliquisse conquestus est. Pontifex vero, cum quasi tentans aperire, duobus digitulis seram leviter concussisset, testantibus nobis qui aderant, ad primam digitorum ejus appulsionem resilienter propagulo, sonitus tinniens, ut ex violentis clavibus fieri solet, exortus est intantum, ut presentium aures acutissime feriens, stuporem non minimum eis ingere-ret, cernentibus hominem Dei clavim officium absque clave in apertione capsulae paratissime peregrisse.

II. *Cæcus tactu vestis ejus illuminatur. Molestè fert se laudari.* Quidam oculorum lumine destitutus, in sacrario beati Petri die quadam suppliciter eum interpellans, cum ad ejus vestigia quasi spe cujus-cunque consolationis se industrie inclinasset, a parte lateris sancti viri vestem manu colligens, uno duntaxat ex officialibus episcopi rem considerante, oculorum loca fideliter defricavit, et mox extensa caligine, quantum fides valeat, in exortu novæ lucis, se non ferens ipse præ gaudio et admiratione, salubriter expertus est. Quæsitur ergo stipsis exiguæ, nullis terrenis pretiis adæquandas divitiis in resti-tutione luminum adeptus, dissimulans quod accide-rat, ad accipiendum quodlibet eleemosynæ munu-sculum de cætero pietatem episcopi nec imploravit, nec expectavit: sed recedens uti meminimus, facti cognitionem uni ministrorum ejus dereliquit. Is ad mensam pontifice cum non parva virorum frequen-tia recumbente pariter recumbens, sciscitante illo, ubi cæcus idem haberetur, respondit eum impetrato illo, quod optaverat, illico recessisse. Quid hoc es-set, viro Dei ut ediceret imperante: Satis, inquit, et ultra consuetam mortalibus largitatem homini revera contulistis. Nam ad vestræ sanctitatis genua cæcus proruit, inde surgens, abscessit videns. Quid hoc munere præstantius? Merito magnus tanti largitor doni, merito beatus et ad ista munera vocatus, qui profecto, tametsi concessis non similia petere videretur ad promerenda sola, quæ et accepit, fidei gressus creditur attulisse, cum post acceptos oculos aliud quid accipere non quæsit. Expalluit ad ista sacerdos, et totus subito exsanguis effectus, evidens ex se presentibus indicium dedit, quam invitushæc audiens, existimationis hujus in populolibenter aura careret. Imitator etenim ejus, qui potentia sua signa faciens (Matth. viii), quibusdam hæc occultandi præ-ceptum imposuit: ad eum, in quem peccatum cade-re non potuit, fessisse non ignorabat, multo magis sibi faciendum necessario censebat, qui purus homo tanto proclivior esset ad ruinam, quanto contra hoc, quod Deus et homo suavit exemplo, ipse improvidus aliquando vel leviter animo peccasset. Hinc accidit, ut quamvis divinæ gratiæ donum expertus, non adeo tamen infirmitatis suæ mensuram in his rebus trans-grederetur: sed etsi quid horum forte eo nescio, vel occasione magnæ necessitatis contigisset, modis omnibus id humanis auribus subtrahere, quantum in ipso fuit, non negleget. Quæ res et materiam nobis hanc rationem effecit, et invidis illi obloquen-di fomitem præstitit, quasi qui de mortuo finxerimus, quæ de vivo nec in suspicione versabantur. Sed hoc ideo, quia secundum viri sæcularis senten-tiam, quæ sibi quisque facilia factu putat, æquo animo accipit: supra ea, veluti ficta, pro falsis ducit. Non tamen his terribi, ab reliquis aliquatenus devocabimur.

III. *Fert indignissime a se expectari miraculum idque modestiæ causa. Cæco redditur lumen.* Vene-rabilis pontifex die quadam missarum solemnia ce-lebraturus, cryptam Siebergensis ecclesiæ, mini-
stris prosequentibus, adire cepit. Et hic homo, lu-minis æque carens officio, suis votis opportunum tempus et locum ratus, ejus conspectibus se suppli-citer exhibuit, fidem ex visione se collegisse testa-tus, quod ea, qua damnatus erat, cæcitate liberari

A posset, si quam usui manuum suarum exhibitam projecisset aquam, hanc duntaxat ipse mereretur, unde male vacantes humidos redderet orbes. Non hæc æquanimiter humilitatis custos accipiens, ma-gis presentium existimationem veritus, quam divinæ bonitati diffusus, hominem asperrima abjecit inve-ctione, fallacem eum et impostorem causatam, qui respectu parvissimæ stipsis, odiosæ fraudulentæ, quæ necat animam, se subdidisset: revera fictæ visionis eum ex corde suo verba protulisse, cum si quid de beneficio divinæ miserationis ejus miseria exegisset, potius hoc illis patrocinantibus agendum foret, quorum probata sanctitas omni mundo jam olim enituisse: non ejus, qui quotidianis sordens piaculis, futuræ discussionis metu et ipse pro quolibet reperiendo suffragio anxius staret. Sic paupe-rem confusione plenum ad januas relinquens, cryp-tam intravit. Ab ejus vero facie miser declinans, in angulum cryptæ sese contulit, supernæ pietatis aures crebris feriens precibus, non incredulus visioni suæ, nec minus arrogans fidem evangelicis dictis: « Omnis qui petit, accipit: et qui quærit, invenit: et pulsanti aperietur (Luc. xi). » Diu igitur gemitus et suspiria suppliciter eo trahente, quidam ministran-tium clericorum, hæc ipsa postea testatus, misera-tionis intuitu pelvim cum aqua desideranti clam porrexit, quam a manibus sacerdotis ad sacrificium accedentis suscipiens, non sine divinæ voluntatis instinctu pro hoc ipso reservaverat. Qua mox faci-em totam cæcus fideliter abluens, expectationis suæ moras jam nulli amplius conquestus est: quip-pe qui, fugatis tenebris, serenissimæ lucis diem sibi tunc primum illuxisse magnis plausibus exsultaret. Estimans præterea mentis acrimoniam in episcopo tandem lenendam, si is, qui cæcus ante, jam videns ejus præsentia redderetur, post missas exeunti quasi congratulatio prosternitur, voces gratiarum congeminans, et celeritatem salutis impensæ palam, et ut erat, ab initio recitans. Ad quæ verba præsul, quasi totus jam commotus, quod ratione minime convincere quibat, saltem procaciori inflammati pectoris impetu circumstantibus ingratum efficere visus est, frequenti iteratione minaciter inquirens. Unde præsumptionis hujus vanissimus attentator emerit, qui reverentiam auctoritatis nostræ vilipen-dens, huic injussus [invisus] aquam illam admini-stravit, et quid vel ego, nil hac in re habens, mere-rer, vel divina dignatio concedere vellet, ausu im-probissimo explorare veritus non est, cum lex dicat: « Non tentabis Dominum Deum tuum? » (Deut. vi.) Tremefactus his inquisitionibus clericus, co-minus stans, quod dissimulare non poterat, se simpliciter egisse verbis utcumque collectis satisfacit, simul et veniam admissi non segniter petens. Cui pontifex leniter alapam dans: Hunc, inquit, de me rumorem per populum disseminare vis, ut levitate vulgari novorum mirabilium effector passim celebrer, et instar antiquorum Patrum ego quoque meis tempo-ribus, longe meritis infra jactans, operum eorum specimen in signis et prodigiis mundo repræsentasse dicat? Hac ne vanæ laudis aura transitorie tumens, inter eos novissime reperiar, quibus ad Deum di-centibus: « Nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? » respondebitur: « Nescio vos, discite a me operarii iniqui-tatis (Matth. vii). » Tremenda sane comminatio, nec secundum multitudinem doloris illius hæc consolatio temporalis. Ideo co te, vosque presentes omnes, et te quammaxime, non nostris, sed divinis illuminatum beneficiis, invocatione cuncta cernentis semel atque iterum iterumque obtestor, ne me mortalitatis hujus tenebris adhuc circumdato, res hæc alienis auribus aliquod sui vestigium, vobis proderitibus, unquam generet. Factum est hoc, et quod interim silentio tectum latuit, episcopo claustra carnis egresso, rela-tione clerici memorati, tam nobis, quam et alio-rum fidelium cordibus commendatum est.

IV. *Mire vitat omnem ostentationem.* Sed et mulier egestate pariter et cæcitate divinis obnoxia flagellis, per relationem directis ad idem cenobium gressibus, procedenti post missas ab ecclesia summo sacerdoti prona advolvitur, supplex et gemebunda. Qui suspenso gradu, sicut semper infirmiori sexui solebat, et huic pie condescendens blandis appellationibus causas querimoniarum ejus percontatus est. Illa respondente, se præmonitam in visu, nec ullo dubietatis scrupulo teneri, si suæ dignationis manus oculos ejus lavando contrectaret, tenebras pellendas, propter astantes se commotum simulans, ut custodiæ traderetur, mox imperavit, in suspicione relinquens, verbera quidem se ei multiplicaturum: alias autem ostentationem fugiens, curam in secretis adhibiturus. Cumque sedens ad mensam prandium inisset, lautiora quæque ciborum ex suis manibus ad refectioem ejus transmisit, eamque, finitis epulis, in cubiculum suum latenter jussit adduci. Quo intrans, duobus clericis et uno duntaxat puero cubiculario arbitris, cæteris hac illac defluentibus, non, ut illa petierat, oculos ejus tanquam præsumptor miraculi, sed humilis magistri et Domini exemplo, poplite flexo, pedes ejus lavit, manibus aquam infudit (*Joan. xii*): post hæc et alimentorum copiam administrans, nimirum per hanc humilitatis viam et sibi et mulieri plus apud Deum profuturus. Nec hæsitandum, inter hæc pietatis et abjectionis officia eum in superna animum levasse, et opem celestis medici pro ea implorasse. Nam residens, obsequio peracto, velut qui responsum orationis admissæ cœlitus meruerit, monuit eam benedictionis oblatae perparum degustare. Quæ ubi vix ejuscemodi edulio palatum imbuisset, cœlestis sensit antidotum, et restitutus plene luminibus, cum immensis gratiarum actionibus humi prostrata, Deum in servo suo Annone suppliciter venerata est. Tum oculis ejus, experimenti gratia, hæc et illa proponebantur: cumque absolutissime singula quæque discrevisse visa est, quinque solidos ei pro elemosyna vir beatus impendens, ut sibi non charam harum rerum opinionem de se ne circumferret obstetatus est. At tamen minus ei credulus, abeuntem ad propria, donec villa digrederetur, ab uno clerico comite deducendam curavit.

V. *Aqua benedicta et crucis signo pellit hydrophem.* Inter hæc adolescens quidam, vicinorum locorum indigena, toto ventre deformiter intumescens, sibi suisque factus erat inutilis. Hic meritis beati Annonis ex fama cognitis, vehiculo ductus, montem in quo Deo placitum est habitare, conscendit, præsentiam ejus adiit, aliquid tanti doloris remedium miserabiliter quæsit: quod, etsi lingua cessaret, ipsa foeditas et miseria hominis oculis objecta, facile extorsisset. Exhorruit languoris immanitatem pontifex sanctus, juvenemque miseratus, aquam benedixit, et ipsa moribundum potavit et aspersit. Inde crucis signo ventri impresso eum ad propria celeriter remeare jussit, spem integerrimæ sanitatis abeunti cum fiducia promittens: ejus usus exemplo, qui leprosus mundaturus, ad sacerdotes eos direxit (*Math. viii*). Siquidem in ipsa, quæ jam imminabat, nocte humor ille subcutaneus, in perniciem longo tempore mæte congestus, fluxu ventris (*Luc. vi*) salubriter ad plenum est egestus: homoque pristinæ sanitati restitutus, proxima luce pedibus suis ad montem recurrit, Deo ejusque servo Annoni, gratiarum voces magnis lætitiæ laudibus persolvens.

VI. *Commiseratio ejus in debiles et claudos. Miraculum illustre.* Exigentibus aliquando negotiis publicæ administrationis, sua cuique principum regni parabatur in Saxoniam profectio, tendentibus singulis ad curiam imperatoris, quæ per id tempus Goslarie habebatur. Necessario itaque summus hic Coloniensium præsul idem carpebat iter, Mansiones autem, prout opportunitas viæ poscebat, diversas

A habens, ex itineris et horæ declivioris necessitate quadam die Corbeïense monasterium adiit, illic pernoctaturus. Necdum vero mœnibus ipsis successerat, tantum proximus habebatur: et ecce conspicit ex adverso duos pauperes carrum vice jumentorum trahentes, in quo mulier membris omnibus debilis decumbens, causa stipis emendicandæ, hoc ductu, circumquaque ferebatur. Hæc famosi nominis antistitem Coloniensem transit, comperiens, elevata voce petiit, ut in Christi nomine respectu S. Viti martyris, suis succurreret ærumnis, datis subsidiis ad coemptionem asini quo subvecta, conviatorum suorum injurioso labori consulere posset. Piissimus sacerdos ad ejus vocem, retentis habenis, quinque solidos uni e clericis et cubiculario tradidit, mandans ut dilatione prorsus remota, dignum tantis pretiis animal ubivis inventum mulieri festinato adducerent: atque iis dictis, quod supererat viæ, celeriter percurrit. Porro ministris ad imperata satagentibus, asinus tandem votis eorum aptus obvenit: quem illi pauperculæ præsentantes, miraculi sequentis testes postmodum existierunt. Nam illa cum in gratiarum vocibus jumentum suscipiens, nomen Annonis Deo digni pontificis ore frequentaret, mercedem illi pro beneficiis impreccans, nullius ante roboris, subito conquiescentibus dolorum stimulis, tantæ se sensit fortitudinis, ut prosiliens ad terram, solidis gressibus sanissima, quomodo vellet, uteretur. Eam currentem, vocesque dantem exultationis, sed et obviis quibusque exponentem, hæc se meritis et pietate Annonis episcopi percipisse, iidem memorati duo stupentes, concitatis equis, post vestigia sociorum dominum suum Corbeïam persecuti sunt: sed certi commotionis ejus et indignationis in talium rerum semper objectu, nullis ausibus eo ducti sunt, ut hinc quidquam ejus auribus intimarent, cum tamen eis interdum multo inde colloquentibus, aperte claruerit, eum isthuc minime ignorare, et merito: ex illis enim maximis Ecclesiæ luminaribus erat, quibus per spiritum datur vel sermo sapientiæ, vel gratia sanitatum, vel operatio virtutum, sive prophetia, vel aliud quid cœlestium charismatum: quæ singula singulis dividendis Spiritus sanctus, prout vult (*I Cor. xii*), in hunc prope generaliter mirifice contulit. Quorum omnium mentionem locis suis pro viribus nostris exaratam lector habens, hic, quomodo præscius futurorum, per spiritum nonnulla prædixerit, paucis relationibus accipiet, tametsi totum voluminis hujus corpus idem sparsim loquatur.

VII. *Prædicat Hildulphum sibi successurum.* Ergo sicut ad nos usque veris assertionibus propagatum est, omni veneratione plenus Anno beatissimus, cum in Goslaria, villa scilicet regia, publicis majorum conventibus interesset, quidam ex latere regis clericus, Hildulphum nomine, pro famil aritate petiit, ut codicem sacramentorum, qui vulgo Missalis dicitur, quem pontifex non parvi decoris habebat, sibi dono daret. At præsul: Hæc, inquit, interim postulatione carebis, donec juri tuo conferatur omne ministerium, quod capellulæ meæ claustris debetur.

VIII. *Benno episcopus Osnaburgensis.* Nec minori reverentia excipiendum reor, quod in Gradibus, qui Coloniæ insignes habentur, quodam die cum venerabili viro Bennone, Osnaburgensis ecclesiæ præsule residens, de archidiacono suo Sigewino cominus veniente, dixisse fertur: Ecce vere Israelita, in quo dolus non est. Quod ex ore tanti viri non leviter erupisse prædictas episcopus reputans, ausu dilectionis et amicitia imminuebat, ut vim prælati sermonis ejus participaret utilitatis. Quem ille respiciens, primo, quæ super eum existimatione moveretur, inquit, ac deinde subjunct: Hunc profecto noveris in sede Coloniensium, meo jure quandoque recipiendum. Sed cum et hoc, sicut et illud superius, humano sensu dictum crederetur, et ob id negligentia quadam præteriretur, ipso tenebras hæc

egresso, successit in cathedram ejus primus Hildulphus, secundus Sigewinus: quorum testimonio sanctissimus prædecessor eorum, vera de eis prænuuntiassæ agnitus est.

IX. Egilberto episcopo Mindensi futura scriptis significat. Prophetia S. Annonis. At vero quibus exemplar epistolæ præ manibus est, quam olim dilectionis indicem Egilberto magistro suo direxerat eo tempore, quo Mindonensi præficiendus ecclesiæ, annulum et insignia reliqua, rege transmittente, suscepit, in hanc facile fidem adducitur, ne dubitent eum in multis futurorum scientia claruisse. Nam finem scriptorum faciens, in hæc ultima verba digressus est: Et tu me terræ commendes. Hoc Egilbertus legens, sed invitus accipiens, cum post tempus ambo convenissent, in medium litteras illas proferens, quam earum conclusioni fidem deberet, ne sine difficultate dixit invenire non posse: maxime, inquit, cum progressior ætas vires mihi jam denegans, hoc quod posuisti, me a te sperare cogat. Ad hæc Anno beatissimus: Minime, inquit, verbis enim tuis rei finis, te superstite, refragabitur: et quod tibi littera sonuit, viva vox denuo confirmat. Tu me terræ commendes.

X. Quidam ejus ministri, Judæ proditoris more, ab illo deficient. Alia ejus prophetia. Nunc Judæ proditoris exemplo, de ministris ejus nonnulli, quos copiosissimus ad omnem libitum eorum ornavit beneficiis, pro bonis mala nequiter reddentes, prorsus ab illo defecerunt. Horum unus hodieque, quando hæc scribuntur, solis hujus particeps, in ejus contemptum vehementius insanians, quasi liber, nec ullis cuiquam obnoxius servitiis, ab illo prope militari remotus, minaciter residebat, fretus firmitate munitionis suæ, quam pridem sacer præsul eidem temerario, pii patris indulgentia construxerat. Eam vero ejus præsumptionem multis indignè ferentibus, die quadam procedens ab Ecclesia Christi sacerdos, in partes, unde hujus mali superbia sese erexerat, oculorum aciem direxit, movensque caput, ita locutus est: En ille meus, ut sibi jam videtur, dominus regaliter tumens, suis securus fovetur tectis, nec ulla futurorum formidine compungitur. Sed ego per illam, quam in sancto Petro possideo, fiduciam juro, totum illud præsidium, quo nunc superbe gloriatur, non arietibus, non hasta, non clypeo brachiorum virilium: quin potius ab ignavis et nullius constantiæ turbis expugnabitur ac destruetur. Idem post hæc animositate plenus, in necem militis cujusdam Coloniensis devolutus est. Unde concitati Colonienses, ex agris et villis plebeia contracta manu, munitiunculam illam circumdederunt, capiamque subverterunt, juxta præsagium Annonis episcopi, hæc ipsa prædicentis.

XI. Plurimum fidei Sigebergensis. Vir sanctus multa de se ipso verissime prædicit. Quis autem hujus infidelitatis invenietur, qui neget eum spiritu propheticæ sermones, quos subjungimus, habuisse, cum opere completos in sequentibus audierit? Quos in Sigeberg ad fratres familiariter habitos, auctoritate narrantium inducti, nefas credimus subducere. Cum illis enim in hilaritati sedens, quasi pater cum filiis, secretorum suorum conscios eos semper habebat, nec erat aliquod cordis ejus arcanum, quod non eis credidisset. Quæ res, secundum illud apostoli, «Charitas foras mittit timorem (I Joan. iv),» a sum eis subministrabat et respondendi, et quælibet ex ipso percentandi. In hunc ergo modum, quasi postpositis seriis, frequenter eos allocutus est: Simeon ille nominatissimus, pro Treveris inelyto gloriatur patrono, sed et Bardo sanctissimus, urbis Moguntinæ decus, revera sanctitatis suæ meritum plurimis iudiciis commendantes, omni quidem reverentia jure sunt colendi: verum quia magni prædicantur et sunt, donariis amplius honorari satagunt. At mihi meritis eorum non æque consociando, post depositionem hujus corporalis sarcinæ, non erit in-

A grata quantumlibet parvi Xenii devotio, suscipiamque brevissimæ ceræ linique munusculum. Ad quod ejus dictum ardentibus, qui assederant, senioribus, et an etiam ipse post mortem signis crebrescere vellet insistentibus, cum magna fiducia respondit. Voluntatis hujus magnitudinem profecto verbis aperire non sufficio: tamen ne secretorum meorum aliquid vestris inquisitionibus negetur, hujus me desiderii semper et esse sciatis, et fuisse, ut in eorum oculis, qui me vitamque meam insectantur, adhuc aliqua signa per me dignetur exhibere Christus, tum et pro sui nominis augenda gloria, tum et pro meo auferendo opprobrio, dum illi placens apparuero, qui nunc in omnium reprehensione sum positus. Id vero signorum meorum erit initium. Ad littus Rheni fluminis, flentium et plangentium humeris exanimis adductus, ante memoriam sanctæ martyris Afræ luctuosus obsequiis in navim exponat: quæ circumacta, nil ultra solitum agente remigum instantia, recto cursu contra sanctum Heribertum applicabitur, altiore in ulterioribus, quam in anterioribus ripis stationem habens. Vos autem unici filii mei et fratres dilectissimi, cum me semper lætis gestibus susceperitis, adie que ordine mihi tunc occurrerit. Pro cantu fletus incomparabiles offeretis, ad psalmos et hymnos ora aperientes, plautuum et singultuum voces potius emittetis, quotiesque repressis virtute lacrymis immanissimi doloris psallere tentaveritis, toties in ipso conatu novis fletibus deficientes, imperfecta saltem verba vix exprimere sufficietis. Inter hæc omnes et juniores et proveciores circa feretrum meum cum ejulatu miscrabili ruentes, horrorem et miseriam maximam, non hominibus tantum, sed et angelis ingeretis. Ille mihi sepeliendi cultus a vobis exhibebitur, hæc dilectionis, vicissitudo, hæc erunt exsequiarum mearum insignia. Post hæc membris terræ matri consignatis, vos operi tristitia, tumulum relinquitis: ingredientur vero cuncti milites mei, vocesque cum gemitu dantes, orationis Dominicæ supplicem precem ob requiem meam singuli Deo fudent. Quibus recedentibus, universi ministri mei et mihi servientes, in januam irrumpentes, clamores et suspiria congeminant, et ipsi quoque simili modo Deo me commendantes, ad sua quique convertentur, vobis in tristitia et luctu perseverantibus. At ego præsentia cælestis regis exhibitus, primo quidem conspectu tremebundus, nimiumque timidus astabo: sed accepta paululum fiducia, qua mox importunitate, qua scilicet precum instantia pro meis monachis agere contendam, vobis jam exprimere potero? Nec deerunt minæ terroresque venenatarum linguarum, quibus tristitia vobis inducatur. destructio loci, vobisque dispersio prædicabitur: passim quisque, prout animo collibuerit, de loco, de rebus ejus, et de vobis sermones agitabit: quæ cuncta dæmonum instinctu fient, ut fervor studii vestri hac occasione quoquo modo infirmeret. Sed nihil horum vos pertimescatis. Patris vestri dictis fidem adhibete: cuncta vobis ad abundantiam et omne commodum, amplius me mortuo, quam vivo, servient, ita duntaxat, si vos Domino servientes, ceptæ conversationis tramitem infatigabiliter curratis. Quod si subterfugientes, regularis disciplinæ jugum excuseritis, animumque levitati subjungentes, jocos et otia sectati fueritis, pigritiam et vite delicias amaveritis, contentionibus, murmurationibus, et detractioni operam dederitis, jam nunc scitote, quot monachi estis, malle me tot ethnicos eleemosynæ meæ devoratores existere. Hæc dicta beatissimi præsulis Annonis equidem omnibus generaliter admiranda, quia rerum veritate jam præcesserunt: specialiter autem nobis non minus metuenda, quam amplectenda, quia nos potissimum respicit, quidquid in eis vel dulce sonat, vel amarum. Eo autem hic inserta sunt, ut sciantur gratia viri sancti in præsentia futurorum, et ne contemnenda videantur, quæ quasi leviter interdum

dixisse perhibetur. Nam ut sciamus pondus et vim eorum, quædam subjungenda sunt, e quibus idem adhuc probari possit.

XII. *S. Bardo claret miraculis. Præclarum miraculum in paralytici curatione.* Apud Moguntiam, Germaniæ nobilissimam et populosam civitatem, magnam cujusdam nominatæ festivitatis celebratæ regni principibus, et ecclesiarum præsulis Jussio regalis effecerat, qui diversis ex provinciis illic adunati, curiæ præsidebant. In eo conventu sicut meritis intus, sic et auctoritate foris singularis præeminens Anno, summus Coloniensium præsul, qualem die populorum frequentia densissime circumfusus, ad immolationem immortalium sacramentorum ex more stetit in atrio principalis ecclesiæ, prope tumulum Bardonis archiepiscopi, ejus nimirum sanctitate delectatus, quæ recentibus interium miraculis commendabatur. Cumque multam cordis contritionem habens, totus lacrymis flueret, (nam quoties idem exsequebatur ministerium, non, ut plerique, coactis, sed sponte currentibus infundebatur lacrymis, ut crederes ex aliquo fonte venas vivas prosilire) mundissimis labiis orationes solitas complens, ab altari descendit. Cernens autem quemdam toto corpore miserabiliter contractum, adhærere tumulæ beati præsul, isque esset non ignorans (fuerat enim a progenitoribus mancipium, super hæc et elemosynarius illius, cujus cineribus ob custodiam assidebat) suo more usus, contra sepulcrum stans loquebatur: Ignotos, et prope nullius devotionis, ope celerrima respicis: hunc vero tuis inuitentem semper obsequiis, tui juris famulum, te diligentem, te precibus assiduus inquietantem, tanta hactenus obstinatione contemnere potuisti? Si nos tuis meritis ascribere vis, quod in aliorum curationibus hic actum esse fama confirmat, in hujus reparatione contracti, nobis cernentibus, declaratae virtutis efficaciam. Hæc multis audientibus cum dixisset, nulla intercipientem mora, æger in pedes repente constitit, incolunitatem suam et alio memorabili signo comitante, quod absque fluore sanguinis, absque dolore nervorum, integræ sospitati momento redditus est. Quod factum Anno Dei servus mira læticia suscipiens, magnoque præconio S. Bardonis nomen et meritum extollens, hymnum Te Deum laudamus, altæ vocis modulatione inchoavit, tam populo quam clero pariter eadem devotione consonante, signisque solemniter concrepantibus. Rumor totam mox civitatem pervolvavit, ædes regias intravit: unum proceres, unum reliquæ multitudines personabant, Annonis fide, virtutem Bardonis emicuisse, meritis utrorumque sanitate homini applausisse: quam tamen si lingua conticuisset Annonis, nec tunc quoque sanctitas annuisset Bardonis.

XIII. *S. Annonis singulare studium et devotio erga S. Severinum.* Non inferiora dicturi sumus. Sanctissimus vir multa devotione cœlestes patronos excolens, speciali dilectione B. Severinum, suæ sedis antistitem, semper in ore, semper in corde tenebat, id habenas studii, ut qui sibi dulcis et charus ex animo constabat, is et in veneratione non a suis tantum, sed ab exteris quoque populis haberetur. Qua fervens intentione, tempore quodam gratum sibi viæ laborem cum suis assumpsit ad illam opibus, omnique probitate tunc insignem Babinbergensium civitatem, ut sui juris domum, in qua puer olim nutritus fuerat, filiam matris Ecclesiæ constituens, ejus eam nomini consecraret et honori. Hoc per oppidum cum innotuisset, die qua sperabatur ipsa dedicatio, tantis pluviis ab hora prima surgentis auroræ tota cœli facies obducta est, ut vehementiam imbrum nullius tecturæ operimentum arcere sufficeret. Cunctis itaque, quibus animo erat accurrere, tectis suis se tentibus, pontifex a proposito suo violenter impeditus, tacitis precibus intra cubiculum cordis incubuit, ut imminens vel ad modicum intercepe-

A retur elementum, quantum in his negotiis exigeret mora ecclesiastici instituti. Sed ultra mentis suæ placitum hac prece nil proficiente, velut ex magna jam commotione vocem concipiens, ipsi B. Severino charitatis minas intulit, dicens: Si me tuis auxiliis in hac pellenda inundatione quam celerrime prosecutus non fueris, certe tantis irritatus adversitatibus, ad tui nominis reverentiam Ecclesiam prorsus refugio consecrare. Mira res. Adhuc fragili carne pressus, sudabat in terris, qui talia loquebatur: alter vero cui minæ intentabantur, unum cum Deo jam effectus erat, cuncti terroris expers, æternæ autem securitatis hæres: et tamen ad motum ejus, qui videbatur inferior, quoniam et infirmior, expansit eminentior. Nam ut putaretur irato velle reconciliari, mox ut dictorum finem Anno fecit, conqueverunt venti, disparuerunt nubes, cessaverunt imbres, repentini solis radii, roseo lumine micantes, oculos subitam aeris immutationem stupentes crebris ictibus reverberabant, et regnante serenissimi diei luce, omnis qui vel devotione, vel curiositate illectus erat, cursu prosequabatur antistitem, ad novæ dedicationis gaudia procedentem. Igitur ardentem votis suis serenitate cœlitus præstita, cum exultatione universorum, qui advenerat, tanto lætius consummavit illam, quam conceperat, consecrationem, quanto liquidius intellexit in hoc se nutui deservire divino, quandoquidem testimoniis elementorum idem vellet et Severinus.

XIV. *Miraculum admiratione dignissimum de musca. Testis hujus miraculi P. Reginkardus.* Post hæc omnia frustra queritur, ejus ori quam propinquus fuerit ipse Dominus, cujus & oculi super justos, cujus aures in preces eorum (*Psal. xxxiii*), & qui prope est omnibus invocantibus eum in veritate (*Psal. cxliv*). Non deerit tamen huic inquisitioni documentum satis egregium. Astabat quandoque sacro circumdans amictu conspectibus Omnipotentis, offerens nostræ redemptionis singularem hostiam super altare, quod attitulatione S. Michaelis præcipuum habetur in monte, qui nunc pretiosus corporis ejus gloria illustratur. Oculi cordis in illam cœlestium secretorum speculationem intendebant, exteriores lacrymarum rivos emanabant, et cum visibilis rei substantiam manibus contractaret, hunc fidei complexibus dulciter astringebat, qui crucem pro nobis ascendit, ipsemet sacerdos, ipsemet et hostia: cui preces suppliciter fundens, pro episcopis, pro regibus, et omnibus in sublimitate positus, ac pro cunctis Ecclesiæ catholicæ cultoribus, ejusque pace instanter laborabat. Foris silentium agebatur, sed magnos clamores interior homo dabat, qui cœlos penetrantes, ad summæ majestatis thronum admittebantur. Interea toto sacramentorum ritu consummato, quod adhuc restabat, fractio panis fiebat. Pars in calicem mittebatur, residuum digitis sacerdos venerabiliter tenebat: in quod intendens, ab initio lacrymis replebatur, se protestatus indignum ejus perceptione, quod nullus unquam sanctorum sine metu sumere præsumpsisset. Currebant lacrymæ super lacrymas, crescebant gemitus, augebantur et suspiria: nihil aliud in corde, nihil in ore volebatur præter hoc solum: Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum (*Matth. viii*). Nec vero quasi novæ compunctionis tunc in eum subierant stimuli: quotidianus iste mos ejus erat ad sacrificium stantis. Interim oratione longius protracta, imago dæmoniorum, musca videlicet spurcissima, visu quoque nauseam generans, impetu super Dominicum corpus ruit, ereptamque morsu particulam, cum maximo dolore sacerdotis avolans exportavit. Cerneret eum subito colore mutato mortui similitudinem expressisse. Horruit asum animalis immundissimi, nec minus pro se pavidus, ob augendas culpas id sibi reputabat evenisse. Sed ex maxima tristitia, maxima mox læticia creata est, et unde credebatur Satanæ insulturus, inde quamma iure

confusus est, ordinante clementia Salvatoris : ut quod esset ignobilis in creaturis, quod viro sancto tantum intulit luctum, eo gloriosius esset miraculum, per quod ad meritum ejus declarationem de eodem triumpharet. Siquidem venerabilis pontifex his angustiis ultra stili nostri facultatem graviter obstrictus, tandem cor et oculos in Deum fixit, nullis quidem iudiciis rem alicui circumstantium prodens, auxilium vero non laborum motu, sed animi contritione et humilitate lacrymarum ab Omnipotente instantissime flagitans. Quid multa? Omnis impuritas amica, quasi violenter impulsus, præcipiti volatu rediit, murmure suo et sibilo quodammodo vim, quam patiebatur, aperiens, illudque quod raptu nefandissimo fragmen sustulerat, in oculis sacerdotis paternæ restituit. Inde se velut avoluta levans, seorsum super altare ruit exanimis, dignam tanti flagitii poenam luens. Tum vero mæror, qui pectus sancti viri sauciaverat, totus in gaudium versus est, nec puto quemquam tantæ faciundæ, qui plene possit exprimere illas gratiarum voces, illudque divinæ laudis jubulum, quod omnia personabant interiora, tantam Domini pietatem admirante sacerdote, quod ejus lacrymis, qui pulvis futurus erat, adeo fluxus est ad misericordiam, ut in tam vili animante suæ potentie non dignaretur exercere magnalia, quodque non minori prudentiæ suæ miraculo res tam exigua, quamvis pretiosa, per illas moras, ne periret, reservata sit, quam utique præscierat modis omnibus restituendam. Ad clericum deinde conversus, qui sibi proximus assistebat, inuit in incendio musca consumeretur : ipse vero sanctam communionem magna cum securitate suscipiens, Sancti spiritus gaudio comitante, ministerium illud debito fine terminavit. Hoc ne in dubium alicui veniat, sciat qui ejusmodi est, Patris Reginhardi relatione nobis id innotuisse, cui ore suo sanctus pontifex idem affirmavit : nisi forte tantæ perfidiæ sit, ut conetur astruere, beatum virum de seipso non vera linxisse.

XV. *Conventus principum Moguntiae. Duo innocentes juvenes sententiam mortis excipiunt. Dominus in forma Annonis eos a suspensio conservat et liberat. Non suis meritis ascribit hoc miraculum, sed misericordiae Dei.* Quidquid tamen eorum, quæ dicuntur, in dubium venit, cum non dubia, sed certa certis fulta testibus ediderimus, facile sui fidem capit ex uno, quod ad ejus comprobanda merita, « mirabilis in sanctis suis Dominus (Psal. lxxvii), » mirabiliter operari dignatus est. Res vero tali teste defenditur, ut veritatem ejus gravitas morum verborumque ipsæque cavities hominis, etiam incredulis loquantur, hoc principio editi miraculi tenorem exsequentis. Erat regalium obsequiorum in urbe Moguntia tempore quodam celebritas agenda, primisque de regno juxta morem ad curiam evocatis, Anno venerabilis, et famosi inter omnes nominis, a rege curam et administrationem hujusce tripudii tunc acceperat. Cumque, ut jusserat rex, festinaretur a cunctis ad metropolim jam dictam, et ipse nihilominus idem cum suis iter accelerans, in quasdam terræ partes pernocturus devenit, ubi sermone celebri rumor circumquaque ferebatur, et regem cum suis inibi nocte proxima mansiones accepturum. Ea die concilio provincialium facto, duo juvenes, ut ex consequentibus intelligi datur, sententiam damnationis innocentes exceperant, furentibusque crudelitate bestiarum exactoribus, statim ad cervicem positus restibus, ad suspendium urgebantur. Non erat eis excusationis vel veniæ locus, nulla contra eos defensio, qui « justificant impium pro muneribus, et justitiam justi auferunt ab eo (Isa. v) : » solummodo cor et oculus ad eum habebant, « cujus omnia judicia justa sunt, cujus universæ viæ misericordia et veritas (Dan. iii; Psal. xxiv). » Jam gelidus perossa pavor fundebatur, jam expectatione sola mortis exanimis stabant, cum inter angustias ipsas ad exorandum

A Dominum animati, clamores validos ab intimis dabant, ejus omnipotentiam, ejus invocando clementiam, ut per interventum ejuscumque servi sui, quomodo vellet, fieret eis a morte liberatio : quandoquidem a cunctis exclusa pietate, nemo de presentibus parceret, nec esset, quem naturæ propinquitas ad misericordiam traheret. Audivit Dominus, et misertus est, invisibilemque visibiliter adesse jubens potestatem, ad declarandum mortalibus suæ divinitatis de Annone testimonium, in ejus eam effugie potissimum apparere voluit. Nam illi cum ad patibulum manibus retro ligatis traherentur, in ipso mortis eorum articulo, quando duello saevo mors vitæque confligunt, circumstantes omnes juxta famam superiorem de rege mentionem inferentes, eorum auribus ejusmodi confabulationis strepitum ingerebant. Protinus ambo tracti corporalibus oculis ad similitudinem quamdam percepti sermonis, sicut eis post referentibus innotuit, quasi regem ipsum imperiali comitatu circumfusum adventare conspexerunt, magnæ dignitatis clericum quemdam in illa frequentia secum habentem, cujus habitu faciei totam, in qua pius agnitus Anno est, effigiem exprimeret. Isque universis prætereuntibus, solus in miseris pios designans obtutus, locum oculis adiit, seque medium utrisque supponens, hac manu dextrum, altera vero sinistrum ad medias noctis tenebras singulis in pedibus sustentabat. Nulla deinde in liberandis illis morarum oblatio : pariter ab eo depositi, pariter manuum et vitæ libertati ab eo rediti, hac hortantis eos ad fugam voce sunt commoiti : Cursu, qua placet, viam arripientes, hinc miserandi secedite : liberator veser, Deus potens et clemens. Eo cum his verbis evanescente, manifestam divinæ bonitatis virtutem in se juvenes admirati, quamlibet e villis adjacentibus, effugiendi spe petere statuerunt : secuti que jam non tam sui cordis, quam cœlitus propositum callem, in eam, ubi minister gratiæ cœlestis Anno stationem ea nocte metatus erat, ingressi sunt : et mirum in modum, cum ubique numerosæ ades se offerrent obvias, solam Annone hospite tunc insignem, ceu eorum animi inscriptam, tecto itinere domum petierunt, cum tamen nulla ad eos vel nominis, vel præsentiae ejus notitia pervenisset : illo nimirum ducente eos, qui se viam testatur et vitam (Joan. xiv). At ubi primum insperatam viri Dei faciem inter curiosorum orbium species offenderunt, membris omnibus concussi, ad ejus vestigia velociter proruerunt, illum lacrymis, illum gratiarum actionibus summæ majestatis servum et amicum clamantes, per quem Christus se diem cum nocte facientes in ligno, per tot moras, ne suffocarentur, ad vitam servaverit. Credendi maximum inde sumebatur argumentum, quod sæda totam faciem operiente macie, nodorum ad colla adhibitorum vestigia cernerentur. Sed præsul ab humilitate sua prorsus animum non mutans, homines a se injuriose repulit, dicens eos cupiditate lucri nequiter illectos, hanc fallacia plenam exogitasse fabulam. Nonnullis tamen ex clericis inuit, ut seorsum illis assumptis, rem inquisitione subtili plenius investigarent, mandans et de causis, unde damnati essent, quæstionem movere : ut innocencia sua vel defenderent, vel improbarent, quod actum erga se cœlitus affirmabant. Sicque factum est, ut cum nullis instructi fraudibus, ad omnem interrogationem simplicibus responsis occurrerent, et divinitus operata per pontificem virtus innotesceret, et culpa vacantes juvenes, injuste damnati invenirentur. Tum vero mox in laudem Creatoris brachia sacer antistes et oculos attollens : Non, inquit, hæc meritis meis ascribere fas est : tua, Christe, sunt hæc opera, tuæ profecto benignitatis in his declarantur exempla : qui verus innocentis restitutor et amator, quomodo voluisti, ne perirent, misertus es innocentibus. Aliquantis dein ex eleemosyna sua solidis in viros expensis, ipse cœptæ viæ se cum

suis dans, ibat, sicut dicitur, de « virtute in virtutem (Psal. LXXXIII), » habens et gratiam revelationum multam. Hinc jam aliqua dicturum, copia per singula non poterit ire : paucis tantum partim hic, partim in posterioribus, lectoris erunt studia concilianda.

XVI. *Visio ejus. Non est consecranda ecclesia sine dote.* Accidit ut ecclesiolam quamdam novæ constructionis, intra partes regiminis sui sitam, die quadam sanctificaturus, cum suis conveniret. Dos autem, unde legitima nominis ecclesiæ floret articulatio, nusquam reperiebatur ad manus, prædiis, quæ acquisierat, aliis ecclesiis in eleemosynam ab eo distributis. Hac pro re multis æstuans cogitationibus, diem ad noctis ingressum protraxit. ecclesiastica sanctione sciens inhiberi, sine dotis privilegio talibus inservire negotiis. Porro divinum officium qualibet dilatione deinceps illic postponeretur, tunc quidem deliberabat insistendum consecrationi, post autem et pro dote sollicitus satagendum. Hujusmodi definitionem post varias retractiones animo concipiens, in somnum resolutus est : et ecce per visum contemplabatur se prope quoddam altare consensisse, pontificali cultu splendide circumdatum : eam vero speciem prætendentem, ut putaretur jam jamque processurus ad quamdam dedicationis celebritatem. Cui protinus assistens vir canitie angelicus, vultu roseus, claritate simul et auctoritate suspiciendus, cum se Petrum esse dixisset, quærere cepit, quid illic expectaret. Sanctus vir, tanquam notissimam cerneret personam, manens imperterritus, se respondit ad radicem cujusdam consecrationem eo venisse, statimque subjunxit apostolus : Dotem, quæ competit, assignatam habens, id quod cupis, legitime poteris exsequi? Quia præsul inquisitione conscientiam suam conventam intelligens, id se dixit ex animi deliberatione proposuisse, licet ad præsens dotis suffragio destitueretur, ne benedictionem, pro qua venerat, diutius suspenderet : quandoquidem in procrastinatione dotis divinis nil obsesset serviliis, quam se, vita comite, sciret brevi reperiturum, et ex more traditurum. Hoc, inquit apostolus, ecclesiastica jura non habent, ut sine dotis commendatione, sponsa Christi thalamis admisceatur. Unde ne transgressionis hujus occasione gravius peccetur, ex nostræ potestatis auctoritate tibi concedimus, ut quoties necessitas exegerit, ab his, quæ matris Ecclesiæ sunt, dos illiæ præstetur. Evi gilavit continuo pontifex, ordinemque visionis suæ, rationis oculo crebrius examinans, ne forte deceptionis ministra fuerit, a Deo se præmonitum evidenter agnovit. Sic tenebris ad ingressum diei recedentibus, ipse certus ex visione quid faceret ad consecrationis officium lætus processit, ex prædio metropolitaneæ sedis eam, quam sine damno matris invenit, illiæ dotem tradens.

XVII. *Multæ antiquæ structuræ Coloniae. Mauri martyres 360 Coloniae cæsi. Visio alia S. Annonis. A sanctis Mauris flagellatur. Crypta apud S. Gereonem fit auctior.* Ut autem antecedenti narratione comprehensum est, ejus in divinis rebus studium omnis etiamnum Colonia testatur : quæ multis sanctorum congregationibus repleta, habet in singulis, quod monumentorum ejus posteris reservet. Verum inter multas antiquitatis structuræ, quibus ipsa civitas nobiliter excellit, beati Gereonis olim eximia celebrabatur fabrica, quam Helena Christianissima matrona, Constantini mater, regis sumptibus in rotundum erexit, ita marmorea pulchritudine, auri-que luce foris et intus resplendentem, ut ad Aureos sanctos appellaretur. In hoc sanctorum ambitu, sicut fama loquitur, post beati Gereonis et sociorum ejus interfectionem, milites ex Mauritania numero trecenti sexaginta, pro fide pariter trucidati, eandem cum beato Gereone, sicut animarum, ita et

A corporum requiem meruerunt : sed in negligentiori veneratione habebantur a populo, eo quod in Australi latere templi, suæ memoriæ cryptam status humilem, et paucorum receptioni propter angustias habilem, obtinentes, ex accessu rariori per ætatum successiones e memoria pene sublatis essent. Quæ negligentia multis increscens annis, sic et Annonis sancti durabat temporibus, donec nocte quadam eo quiescente, revelationis hujusmodi salutaris correptus est verbere. Sublatus in excessura mentis eorumdem Christi martyrum, sanctorum scilicet Maurorum, multitudinem cum magna luminis gloria velut ad concilium uno in loco congregari videbat. In quos cum mirantibus deflexis oculis, quem visio ipsa finem esset habitura, summa sustineret expectatione, raptus continuo, Jocus qui congregatæ multitudinis medius erat, ut examinandus acceperit, torvis aspectibus in eum cunctis respicientibus. Cumque discussio subtilis ageretur, vel operum illius, vel meritorum, ab illa sancta concione magnarum querimoniarum generalis clamor exortus est, conquerentibus eis, antecessorum ejus incuria se tanti temporis contemptum pertulisse, nec ullius venerationis cultum a concivibus urbis suæ eatenus accepisse : in hoc se amplius permoveri, quod qualitercunque a superioribus episcopis erga ipsos actum sit, ejus, de quo spes melioris studii habebatur, non minor in eos neglectus existeret. Post has sanctorum interpellationes, ubi per increpationem districto requisitus est, quia temeritate tot veritatis testes in tanta vilitate habuisset, non invento excusationis loco, cunctorum sententia justæ ultionis flagellum subire jussus est. Itaque veste spoliatus, verberibus graviter attractatus est. Suspiriis autem, et omnis emendationis sponcione suppliciter in tormentis, ut parceretur, laborans, hac eadem conditione tandem dimissus a somno gravissimo, magno pavore æstuans, evigilavit, ita tremens, et totius corporis habitu ita se gerens, quasi sub flagellis etiamnum palparet. Mox in se reversus, intelligentiam somni non aliunde, sed ex illatis plagis in ipso corpore sensibiliter habens, necessario placendos dixit, quibus iratus tantæ acerbitatis animus inesset : satisque metuendum, ne denuo concitatis eis, non ut ante, aliqua respirandi copia sibi concederetur. Collectis ergo viris industriis et ingeniosis, ad eandem rotundi schematis basilicam, ab orientali parte rupto muro veteri novum continuavit ædificium, quod dispositis in longum parietibus, per ascensus aspectu decentissimos in choram spectabilem, turresque geminas operose superius consurgens, cryptam in inferioribus magnæ capacitatis explicabat. Addens præterea hunc vel illum ex coloribus sive metallis ornatum, egregiæ laudis titulum, in eisdem picturis versibus appositus, ita promeruit :

*Ex Domini monito compunctus episcopus Anno,
Quidquid habere potest, divinis cultibus offert,
Jussit et astantes appingit ordine patres
Urbis Agrippinæ, sanctæ virtutis amicæ.
Pro quibus in cælis lætabitur ipse fidelis.*

XVIII. *S. Georgius Maurus martyr invenitur.* His omnibus, ut hodie cernitur, pulchre perfectis, deinceps in exquirendis sanctorum reliquiarum corporibus immorabatur. Hujus autem intentione spei stratam marmoribus terram intra templi septa delegens, principem sanctæ sodalitatis illius, beatorum scilicet Maurorum, Georgium nomine, sociis in circuitu quiescentibus accuratus præ cæteris humatum reperit, chlamyde purpurea circumdatum, orarum ejus extrematibus in insignem auri texturam desinentibus. Hunc cum nonnullis aliis de sepulcro super altare debita reverentia exaltans, in ejus laudem, qui talium thesaurorum auctor et largitor erat,

crupit: et exinde nomen et memoria sanctorum Maurorum, per omnes Coloniae angulos celebrior inolevit.

XIX. S. Eliphius apparet S. Annoni. Eliphius quoque magni meriti martyr, qui post abscissionem capitis, cum eodem viae longissimae spatium percurrit, in visione beato assistens, ejus erga se negligentiam redarguit, improperans quod eam, quam ut religiosus in cæteris urbis suæ patronos mentis devotionem ostentabat, in eo multum offuscaret, quod sciens ipsum nulli meritis secundum, hac extremitate post omnes habuerit, ut ne minimis quidem indicii suam unquam benevolentiam in ejus ecclesiae amplificatione prodiderit. Eo respondente, factis quibuslibet novis fundamentis, inundationem Rheni fluminis in subversionem totius monasterii sine dubio mox incubituram: perstitit ille, quamlibet vel parvam ejus devotionis exigens operam, sicut disparuit. At sacerdos a toro se post quietem excutiens, cœnobium S. Martini, in quo martyr idem patrocina-batur, adit inspecturus loci situm, habitoque consilio, duas turres, a fronte sanctuarii insurgentes, in aerem suberigi præcipit, laudem meritumque viduæ, duo minuta offerentis (*Luc. xxi*), procul dubio obtinens.

XX. Negligentia diaconi in decantatione psal-morum. Visio S. Annonis. Multis in hunc modum revelationibus proficiens, ad meliora in dies incitabatur, Diaconus boni magistri æmulatorem secum habens: cum quo jugis illi erat consuetudo, cessante strepitu publicæ dispositionis, ad psalmos et orationes recurrere semper. Porro sicut per imbecillitatis humanæ defectum nonnunquam accidere solet, idem clericus in decantatione psal-morum cum episcopo per vices tædio superatus, ex negligentioribus et præproperis alternorum versuum enuntiationibus in eam decidit consuetudinem, ut in iis canticis, quæ Patris et Filii et Spiritus sancti gloriam per discretas personarum appellationes resonant, mediam semper, id est Filii, transiliret personam. Quam fidei contrariam, et omnino fugiendam negligentiam cum nemine attendente nulla per longum tempus corripere emendatio, venerabilis pontifex in secretissimis notis cujusdam silentio quiescendi gratia jacens in lecto, palpebris necdum plene sopore depressis, ex ea desuper parte, quam vertice respiciebat, sonum aure percepit negligenter et corrupte percurrentis, Gloria Patri et Spiritui sancto, ac deuo repetentis idipsum, media per celeritatem intermissione dictione: factusque repente tanquam in extasi, quemdam, cujus claritas et habitus humanum excedebat modum, in majestate, qua Filium Dei decebat, contra se stantem aspexit: qui radiantibus oculis in ora stupentis comem et placidum se ingerens, protensis coram eo tribus sinistræ manus digitis, primum eorum dextro tetigit indice, dicens: Ecce Pater: moxque secundum, Ecce Filius: post hæc et tertium, Ecce Spiritus sanctus, et vocem intra voces paululum cohibens, Ecce tres, ait, in una Deitate similiter adorandæ personæ, quibus gloria par dicitur ab universali semper Ecclesia. Mediam inter Patris et Spiritus sancti personam Filius habet, nec ullam recipit divisionem a duobus in ulla diminutione majestatis ejusdem et gloriæ. His ita catholica veritate se habentibus, ut quid clerici tui blasphemias sine correptione præteris? Eam, quam cum Patre et Spiritu sancto communem possideo, gloriam mihi subtrahit, in duarum vocabulis personarum me, qui media Trinitatis persona sum, ad omnem gloriæ decantationem transiliens. Protinus excitato sacerdote, imago quæ videbatur, evanuit. Admirans autem in consideratione visionis tam perspicuæ, moras quas interim patiebatur, donec ad consuetos hymnos veniretur, annorum instar puta-

bat, summiopere festinans corporis auribus discernere, quod intelligibili sensu per excessum jam acceperat. Observans itaque diligentissime psallentis diaconi os, solito festinantius ultimum psalmi versiculum ipse terminavit. Mox gloriam trini numinis clericus adjungens, mediam solita acceleratione interceptit personam, duas tantum dicens. Nec ultra sequentium psal-morum modulatio processit, donec ab episcopo reprehensus ex ordine visionis jam dictæ, negligendam tanto tempore se contraxisse didicit offensam, habens de cætero non emendationis tantum, sed et proficiendi salubrem occasionem. Sed jam stilum mutare rerum Dominus jubet: plena sunt lacrymis, plena miseriis et ærumnis, quæ sequuntur: et forsitan eo digniora tanto viro, quo et graviora: quoniam ubi durior pugna, ibi gloriosior et victoria. Si Job recipitur flagellatus (*Job i, ii*), et hinc Annonem beatificabimus, qui post multas tribulationes meruit introire in regnum Dei (*Act. xiv*).

XXI. Pius enim Dominus, qui, quos amat, arguit et castigat (Apoc. iii), hanc quoque dilectam sibi animam ante diem vocationis ejus multis tentari permisit incommodis: ut scilicet ab ea omnem scorum terrenæ conversationis excoqueret campis transitoria tribulationis. Primum motu Saxonico bello, fratrem ejus Wesselum Magdeburgensem archiepiscopum, et consobrinum ejus Bucconem Halberstadensem episcopum, tempestas involvit gravissimæ persecutionis. Contra hos cum regi, totius Saxonicae gentis exterminium anhelanti, opem non satis impigre ferret, naturæ profecto legibus et carnali affectione inhibitus, invisus ei suspectusque efficitur, perjuri ac perfidiæ insimulatur.

XXII. Ministri episcopi male accipiuntur a quodam mercatore. Seditio Coloniae (14). Hinc inter eum et regem quotidie discordiis incrementa accipientibus, cives quoque Colonienses, quibus paulo ante unice charus acceptusque fuerat, ad interficiendum eum proh dolor! sollicitantur: quibus ad patrandum, quod nefarie machinabantur, casus idoneam attulit occasionem. Archiepiscopus Pâscha Coloniae celebravit, eratque cum eo episcopus Mimigardevordensis [*id est Monasteriensis*], ad communicanda tantæ solemnitatis gaudia, familiaris amicitia obtento evocatus. Cumque exactis ex parte feriis Paschali-bus, abscedere pararet, ii qui archiepiscopi domestica negotia curabant, jubentur ad eversionem ejus navim idoneam providere. Qui lustratis perspectisque omnibus, unam mercatoris cujusdam prædixit navim, quia in eos usus competens videbatur, occupant, eamque in ministerium archiepiscopi, ejectis mercibus quas habebat, ocius expediri jubent. Negantibus famulis, qui navim servandam susceperant, vim, nisi mature jussa capessant, minantur. Illi vero, quantum poterant, citato cursu ad dominum navis rem deferunt: quid factu opus sit, consulunt. Habebat ille filium adulta ætate, non minus audacia quam viribus excellentem, et cum propter generis affinitatem, tum ob merita sua primoribus civitatis maxime charum et acceptum. Is assumptis famulis suis, et juvenibus ex civitate, quantos in ea trepidatione in auxilium suum consciscere potuit, concitus ad navem evolat, et ministros archiepiscopi acriter, ut navis exoccuparetur, insistentes, cum injuria protrubat. Dehinc advocatum urbis in idem opus succedentem, tumultuosque instaurantem similiter repellit, fundit et fugat. Jamque et his et illis, sui singulis amici armati subsidio accurrunt, et ad magnum discrimen pugnamque ancipitem res spectare videbatur. Perlato mox nuncio ad archiepiscopum, quod atrocissima seditione confunderetur civitas, misit festinanter ad sedandos motus populi, irarumque plenus minabatur se pro-

(14) Hoc caput fere ad verbum descriptum est ex Chronico Lamberti Schafnaburgensis.

xima sessione scilicet juvenes merita poena coerciturum. Erat quippe vir omni genere virtutum florentissimus, et in causis tam reipublicæ quam Ecclesiæ, spectatæ sæpius probitatis. Vix ad modicum dirempta est concertatio: sed ferox animis, et elatus primo successu juvenis, non cessabat inturbare omnia: percurrrensque civitatem, varios sermones per populum serebat de insolentia et austeritate archiepiscopi, qui toties innocentibus sua alimeret, toties honestissimos cives procacissimis verbis incesseret (15). Nec difficile fuit, id hominum genus in omne, quod velles, tanquam folium quod vento rapiatur, transformare. Præterea in mentem veniebat Wormatiensium insigne præclarumque facinus, quod episcopum suum insolentius agere incipientem, urbe expulissent, et cum ipsi multitudine opibus armisque instructiores sint, dedignantur quod inferiores æstimentur audacia, et archiepiscopum tyrannico sibi fastu imperitantem, tandiu mollebriter patiantur. Conferunt priores inepta consilia, sævit vulgus intemperans novarum rerum studio, et per totam civitatem spiritu diabolico raptatum, ad arma conclamat: nec iam archiepiscopum urbe expellere, sicut Wormatienses, sed per omnes cruciatus trucidare, si copia detur, conspirant. Natalis erat B. Georgii martyris, qui eo anno feria quarta hebdomadæ Paschalis obvenerat, et archiepiscopus celebrata missarum solemnitate apud B. Georgium, cum sermonem faceret ad populum, præragio quodam futurorum, nescius ipse mali quod imminerat, contestatus fuerat audientibus, quod civitas diabolo in potestatem translata esset, et propediem peritura, nisi jamjam impendentem iram Dei per penitentiam inflectere maturarent. Auxit hujusmodi suspicionem omnibus quædam in hunc modum visio celebris: Quidam bonæ vitæ vir ante dies aliquot hujus turbulentiæ, vidit per somnum corvum quemdam horrendæ magnitudinis per totam volitare Coloniam, et terribiliter crocitando, populum tali spectaculo attonitum huc et illuc agitare: supervenire post hæc virum, tam veste quam forma præcellentem, qui et corvum horrifico sonitu perstreptentem urbe expelleret, et populum mente consternatum, jamque extrema omnia formidantem, cassa formidine absolveret. Cumque a circumstantibus interpretationem somnii horrore concussus quæreret, audivit quod civitas propter peccata populi diabolo in potestatem tradita fuisset, sed interventu Georgii martyris liberata, instantis jam atque a Deo prædestinati interitus necessitatem evasisset. Igitur post meridiem, inclinata jam die in vespertum, cum igni oleum, iracundiæ accessisset ebrietas, subito civium conjurata manus erupit: ac primo portæ civitatis omnes custodiis vallatæ sunt: dein ex omnibus urbis partibus ruunt ad curtim [chorum] archiepiscopi, et eum celebri quodam loco cum episcopo Monasteriensi cœnantem adorti, tela contorquent, saxa jaciunt, nonnullos ex assistentibus interficiunt, cæteros plagis et vulneribus confectos, in fugam vertunt. Inter hæc conspicantur quamplurimi, ipsorum talium furiarum incendentem dæmonem præcurrere insanienti populo galeatam, loricaum, igneo mucrone terribiliter fulgurantem, nec ulli, quam sibi, similiorem. Cumque militari quodam classico cunctantes, ut se in pugnam sequerentur, concitaret, in ipso impetu, quo portarum seras effracturus vociferando irruerat, repente ab oculis sequentium disparuit. Tunc archiepiscopum sui inter cuneos hostium, nubemque jaculorum vix et ægre, expeditum, in templum S. Petri abripiunt, foresque non modo seris et vectibus, sed et motis etiam magnis molibus obfirmant. Sæviunt foris, et instar inundantis aquæ rugiunt vasa diaboli, plena vino furoris Dei, et per omnia episcopii penetralia discurrentes, fores infringunt, thesauros diripiunt,

(15) Ironia est.

A vasa vinaria concidunt, et dum vina in diuticos usus summa ope congesta, præcipitanti effundunt, repletum subito cellarium, ipsos, quod dicta quoque ridiculum sit, inopinis fluctibus periclitatos pene suffocaverat. Alii capellam archiepiscopi irrumpentes, altare spoliant, sacra vasa pollutis manibus contrectant, vestimenta pontificalia diripiunt: dumque omnem supellectilem sacri ministerii curiosa, immo furiosa diligentia evertunt, reperientes illic quemdam clericum, præ timore se in angulo altaris occultantem, et putantes quod archiepiscopus esset, interficiunt, non sine gratulabunda exprobratione, quod petulantissimæ linguæ tandem aliquando modum imposuerint. Sed cognito, quod decepti similitudine essent, et episcopus intra templum S. Petri et loci religione, et murorum firmitate se tutaretur, undique conglobati ipsum templum obsident, muros perfringere dedita opera moliantur: postremo, nisi ocius sibi tradatur archiepiscopus, ignem quoque se adhibituos minitantur. Tum ii, qui intus erant, videntes obstinatos esse omnes ad necem ejus aui-mos populi, nec ebrietate sola, quæ tempore digeri solet, sed etiam oditis et phreneticis quodam furore homines agitari, suadent ei ut, mutato habitu, effugere conetur de ecclesia, et fallere obsidentes, hoc facto, et sacras ædes incendio, et se mortis periculo liberaturus. Opportunum fugæ patiocinium tempus pollicebatur. Nam seditione in medium noctem protracta, horrebant omnia tenebris et caligine, ut haud facile cuiquam esset, vultus occurrentium discernere. Augustus aditus patebat de templo in dormitorium, itemque de dormitorio in atrium domumque canonici cujusdam adhærentem muro civitatis: isque ante paucos dies ortæ seditionis impetraverat ab archiepiscopo, Deo ad salutem archiepiscopi hoc ipsum misericorditer providente, ut, rupto muro civitatis, parvulum sibi posticum facere sineretur. Ibi eductus archiepiscopus, applicitis in eversionem ejus et comitum ejus quatuor equis, abiit, opacæ noctis tenebris, ne ab obviantibus agnosceretur, commodissime usus: repertoque post modicum episcopo Mimigardevordensi, sociis jam pulchre pro ea tum calamitate constipatus, in locum, cui Nussia nomen est, pervenit. Interim ii, qui circa templum erant crebris arietum ictibus muros quatiebant, eratque confusa vox tumultuantium, et fidem omnipotentis Dei testantium, quod non evasurus esset manus suas, non decepturus obsidentium diligentiam, etiamsi in minima terræ reptilia se transfiguraret. Econtra ii, qui obsidebantur, nunc supplicando, nunc pollicendo, quod diligentissime quæsitum, si inveniretur, ipsis tradituri essent, callide ludebant operam perurgentium, usquequo archiepiscopum longius evertum, atque in tuta loca progressum esse arbitrarentur. Tum demum reclusis foribus, ipsos ingredi, et pro libitu suo quærere sinunt: adjiciuntque frustra eum quæri intra septa templi, quem certo comperissent primo incursu concitatæ multitudinis, clara adhuc die urbe egressum, jam in longinquas partes transire potuisse: idque magis suspicandum, quod contractis undique per moram nocturni temporis copiis, primo mane ad occupandam armis civitatem sit adventurus. Igitur ingressi, cum omnia templi penetralia diligentius investigando evertissent, vix tandem admissa fide, quod falli potuissent, deinceps ab inquisitionis studio ad tuendam urbem animos vertunt, armatamque multitudinem circumquamque per propugnacula dispersiunt. Inter hæc arreptum quemdam de turba, super portam urbis ad ignominiam episcopi suspendunt, magis in hoc furori suo, quo præcipites raptabantur, satisfaciennes, quam quod crimen ullum suspendio dignum, misero obtendere possent. Alteri crura succiderunt. Mulierem etiam quamdam de summitate murorum præcipitant, fra-

ctisque cervicibus interficiunt, hoc ei crimini dantes, A
 quod homines plerumque magicis artibus demerare
 infamata fuisset. Sed hoc scelus commodiori tem-
 pore, et pacatiore animo vindicare debuerant. In-
 duxerant etiam in animum si non fuga vix eva-
 sisset. Abbatissam perimere de S. Cecilia, solam
 mortis ejus causam habentes, quod archiepiscopo
 consanguinitate jungebatur : adhuc et sceleratiora
 aggredi statuentes, nisi Deus Coloniae misertus, bre-
 viasset dies amentiae eorum. Præterea juvenes im-
 pigros citato, quantum possent, gradu ad regem
 ire jubent, nuntiare ei quae gesta fuerant, et sug-
 gerere ut quantocius veniat, vacantem expulso ar-
 chiepiscopo, civitatem occupare : in eo verti salutem
 civitatis, et ipsius utilitatem maximam, ut grandia
 molientem de vindicanda injuria archiepiscopum
 anticipare conetur. Talibus furiis toto triduo agita-
 bantur. Postquam auditum est per provinciam, et
 celebri rumore vulgatum, quod Colonienses sua
 archiepiscopum probris et contumeliis affectum, urbe
 fugassent, exhorruit omnis populus novitatem rei,
 atrocitatem sceleris, spectaculum humanarum re-
 rum, quod vir tantarum rerum, quod vir tantarum
 in Christo virtutum, tam indigna perpeti, Deo aspi-
 ciente, potuisset. Magna ejus in pauperes libera-
 litas, multa in humanis moderatio, vehemens in
 corrigendis legibus studium, libera in corrigendis
 qui male agerent severitas, omnium ore celebra-
 bantur, earumque rerum commemoratio non mini-
 mum ei gratiae apud populares conciliabat. Excla-
 mant omnes, ad suam magis injuriam pertinere
 violatam pontificalis nominis majestatem, et mori
 sibi satius esse, quam ut tantum flagitium suorum
 temporum inultum patiantur. Igitur per quatuor
 vel quinque miliaria circumquaque ad arma con-
 clamant, multa hominum millia dicto citius con-
 currunt, nullo qui per ætatem arma ferre posset,
 tam religiosam militiam detractante : conglotiati
 que in unum, rogant archiepiscopum, et cunctantem
 vi impellunt, ut ad recuperandam civitatem quan-
 tococius festinet : se pro eo dimicaturus, et si ea ne-
 cessitas incumbat, oves pro pastore, filios pro patre
 libenter mortem excepturos : ac nisi Colonienses
 maturent venientem suscipere, et pro ipsius arbi-
 tratu satisfacere offenso, se aut ingesto igne popu-
 lum cum civitate consumpturos, aut dissipato muro,
 eum super congeriem occisorum in cathedram pon-
 tificalem reducturos. Ita archiepiscopus quarto die
 post, quam exierat, magna vallatus agmine, ad ur-
 bem accessit. Quod ubi Coloniensibus compertum
 est, et se tantæ tamque efferate multitudinis impe-
 tum nec muro, nec acie sustinere posse animad-
 vertunt, tum primum furor deflagrare, ebrietas eva-
 nescere cœpit : magnoque terrore concussi, obviam
 legatos de pace miserunt, se reos confitentes, et
 omnia, quam vita incolumi juberentur, poenam
 pendere paratos. At archiepiscopus digne poeniten-
 tibus se veniam non negaturum respondit. Tum ce-
 lebrata missarum solemnitate apud S. Georgium, D
 eos, qui pontificem sede propria expulissent, qui
 ecclesiam homicidio polluisent, qui templum S.
 Petri hostiliter impetissent, qui cætera religionis
 jura ausu barbaro temerasset, episcopali banno
 ad satisfactionem vocavit. Protinus omnes nudis pe-
 dibus, lanceis ad carnem induti processerunt, vix et
 ægre impetrata pace multitudinis, quæ circa episco-
 pum erat, ut hoc tuto facere sinerentur. Nam et
 vehementer ei succensebant, quod dum immodera-
 tius clementiam ostendendo, popularis fieri vellet,
 nefarios homines ad audenda nequiora, hujus sceleris
 impunitate, animaret. At vero archiepiscopus
 eos postero die ad suscipiendam secundum canonum
 scita poenitentiam tam immanis flagitii, ad S. Pe-
 trum præsto esse jubet : ipse progressus ad S. Ge-
 reonem, ibi extra urbem pernoctare statuit : veri-

tusque quod tradita civitate, vis concitatae multitu-
 dinis inhiberi non posset, sed partim injuria, partim
 cupidine prædæ accensui, acerbis sævirent in po-
 pulum, obnixè rogati provincialibus, qui secum erant,
 ut singuli in sua cum pace recederent : satis se
 opera eorum usum, et evidens tulisse documentum,
 quid animi oves erga pastorem, filii erga patrem
 gererent : asperrimam partem negotii multa eorum
 virtute exactam esse : cætera quæ restent, facile
 jam privata ac domestica manu posse confici. Proinde
 quod bonum felix faustumque esset, abirent in
 domos suas, hanc reportantes spem, quod hujus be-
 neficii gratia apud eum, seu vivum seu defunctum,
 perpetuo mansura foret. Hoc vix impetrato, milites
 suos, quantos ad comprimendos urbanos motus, si
 qui forte levitate vulgi instaurarentur, sufficere pu-
 tabat, præcedere in civitatem jubet, secuturus ipse
 proxima luce, cum eorum, qui præcessissent, dili-
 gentia, ne quid forte insidiarum lateret in civitate,
 præcavisset. Ea nocte sexcenti, aut eo amplius mer-
 catores opulentissimi ex urbe profugi, ad regem se
 contulerunt, intercessionis ejus opem adversus epi-
 scopi sævitiam imploraturi. Cæteri ingresso archi-
 episcopo civitatem, et toto triduo juxta conditum
 expectanti, minime se presentarunt ad proponen-
 dum aliquod satisfactionis genus. Unde indignitatem
 rei non ferentes episcopi milites, inscio, ut plurimi as-
 serunt, atque inconsulto archiepiscopo, arma rapiunt,
 domos incursant, possessiones diripiunt, occursan-
 tes partim sternunt, partim captos in vincula con-
 jiciunt, et prorsus, ut veritati vel coacti assentian-
 tur, multo ferocius, quam tanti pontificis existima-
 tioni competeret, juste ultionis negotium exsequun-
 tur. Sed gravior morbus acriori indigebat antidoto.
 Filius supra memorati mercatoris, qui primum se-
 ditione inflammaverat populum, et pauci alii lumi-
 nibus sunt orbat, nonnulli virgis cæsi ac detonsi,
 omnes gravissimo rei familiaris damno multati,
 atque jusjurandum dare compulsi, quod deinceps ar-
 chiepiscopo civitatem contra omnium hominum vio-
 lentiam, quantum consilio et armis possent, vindica-
 turi essent, et eos, qui ex urbe profugerant, quoad
 digressu archiepiscopo satisfecissent, semper pro in-
 festissimis hostibus habituri. (16) Ita civitatem pro
 diversitate partium, et luctus pariter et letitia tenuat,
 aliis in regressu pontificis ejecti justas audaciae
 suæ poenas luentibus, aliis dignos consolationis
 suæ choros instituentibus. Siquidem non in urbe
 tantum, sed et ubicunque locus exhibendæ proces-
 sionis offerebatur, ibi post istam famam Christi
 confessor in hymnis et canticis velut angelus excep-
 tus est, nec immerito : quis namque neget eum
 unum ex illis angelis fuisse, de quibus per Mala-
 chiam dicitur : « Labia sacerdotis custodiunt scien-
 tiam, et legem requirunt ex ore ejus : quia angelus
 Domini exercituum est? » (Malac. ii.) Cujus post
 hæc lacrymas in ascensu vel descensu dilecti sibi
 montis effusas, illi, quibus ibi servitur, et viderunt,
 et miserati sunt sancti : quorum pietati conquestus
 eam, quam a suis tulerat, contumeliam, omnes ad
 fletum traxit, quos vel ex clero, vel ex populo con-
 tigit adesse. Levaverunt autem et monachi pariter
 voces suas, et ut redivivam desiderabilem faciem
 ejus contemplantes, universi personabant : Te nos-
 tra vocabant suspiria, te larga requirebant lamenta :
 tu factus es spes desperatis, magna consolatio in
 tormentis. Audiebantur hæc in excelsis, et utique
 credendum est tam eorum, quæ canebantur, dulcedine,
 quam sacrificio lacrymarum oblectatum, revera
 ibi Christum adfuisse, sicut et ipse promisit,
 cum ait : « Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine
 meo, ibi sum in medio eorum (Math. xviii.) » Cæ-
 terum quia nonnullis etiam bonis scandalum ingeri-
 ritus, quod ultionem tanti viri, tam sæva dicitur re-
 dundasse castigatio, a gravissimis fideque dignis

(16) Hucusque fere ex Lamberto Schafnaburgensi.

personis testimonium habemus, eum cum sacramentis multoties affirmasse, suam conscientiam ab hac tyrannide prorsus immunem: quippe cuius nec officii, nec voluntatis esset unquam, ultra legis ecclesiasticæ jura vindictam suarum injuriarum extendere (*Exod. II*). Quæ de re contrabat os suum invidus: cui cum sermo sit, ab ejus tumultu cæcos plerumque redire cum lumine, solet objicere, magis ereptos, quam redditos per eum oculos. Nec mirum, cum et Moysen sanctum, homicidam nonnulli blasphemant (*Num. XVI*).

XXIII. *Imperator venit Coloniæ. Præclarum S. Annonis encomium. Constantia ejus.* (17) Post hæc cum imperator celebrata Paschali solemnitate in Babinberg, Ratisponam ire disposuisset, a nuntio fictæ legationis audivit, Wilhelmum cognomento Bastardum, regem Anglorum, ab archiepiscopo Coloniensi vana pollicitatione illectum, cum magno exercitu adventare, regni sedem Aquisgrani occupare paratum. Tuuc rex territus tam atroci nuntio, ad Rhenum concitus remeavit, celebritatem Pentecostes in Moguntia civitate splendide peragens. Inde cum Coloniæ ire instituisset, multum spirans irarum et comminationis in archiepiscopum Coloniensem, ille missis in occursum ejus nuntiis, mandavit falsam omnino, ac scenicis fligmentis similem esse fabulam, quam in eum ænuli sui composuissent: ii nimirum, qui eum paulo ante urbe expulissent, et nunc ad opprimendum eum, quoniam armis non possent, mendaciis grassarentur: se non ita rationis expertem, vel communis commodi negligentem esse, ut in ultionem privatæ injuriæ, patriam suam barbaris prodere velit: nec ea levitate vitam a puero instituisse, ut quisquam sanum aliquid sapiens, tam inepta de se suspicari possit. Impetrata dein per legatos coram venienti copia, in Andernaco villa regi occurrit: cumque rex de iis, quæ compererat, severissime quæstionem promulgaret, proditæ quidem reipublicæ crimen; quod objiciebatur, sacramento purgavit: cætera quæ delata fuerant, ait rex se veteri amicitia ac pontificali nomini condonare, nec pro jure suo expostulare velle. Ita non extincto, sed interim cohibito furore, Coloniæ processit. Ibi postero die ad judicandum populo assedit, sperans per accusationem sibi futuram, ut eum seditione concitata rursus civitate exturbaret, vel propter oppressos per calumniam innocentes, saltem reum majestatis faceret. Sed ille omnes accusationum strophas, responsi veritate ac sententiarum gravitate, tanquam aranearum telas dirupit. Postquam autem rex innocentia ejus ac vitæ integritate, consiliis quoque omnia septa vidit, nec ullum patere locum calumniæ, ad aliud se vertit genus injuriarum. Exegit ab eo, non precibus quidem, ut oportuit, sed imperiosa quadam auctoritate, ut Coloniensibus admissæ in se temeritatis veniam daret, excommunicatosque Ecclesiæ reconciliaret: præterea ut ad firmamentum conservandæ erga se in perpetuum fidei, sex sibi ex militibus suis obsides daret. Utrumque illum cum magna constantia negavit: obsides quidem, quod nullus regum priorum tale quid ab aliquo præcessore suo postulasset: excommunicatorum autem reconciliationem, quod sine digna pœnitentiæ satisfactione excommunicatos in Ecclesiam recipi, leges ecclesiasticæ veterent. Imminabat ille vehementer, comminans omnia incommoda se illaturum, et cuncta quæ illius sint, ferro et igne demoliturum. Perstabat hic fixus in proposito, dicens se mori quidem paratum, si ipse cum Coloniensibus conspirasset ad eum interficiendum: sed nunquam retinendæ vitæ studio, ab jure ad injuriam declinaturo. Diu anceps erat pugna, et utrorumque milites magna concusserat sollicitudo, exspectatione tam tristis spectaculi. Tandem

A evictus rex ab iis, quorum consiliis plurimum tribuebat, flexit sententiam, et ait malle se cum eo beneficiis certare, quam damnis aut inimicitis: et ad eum fidum sibi devotumque in causis reipublicæ experiretur, primum deinceps inter amicos habiturum. Hoc modo reconciliatus archiepiscopo, Aquisgrani [Aquisgranum] perrexit, et adversus ea, quæ de irruptione barbarorum fama vulgaverat, eam reguli partem, quantum poterat, communivit.

XXIV. *Multa patitur adversa vir sanctissimus. Franci et Saxones inter se digladiantur.* (18) Interim insurgente Satana contra virum Dei, duo ministri ejus, qui in laribus ejus familiarissime observabantur, insidias ei tendunt, et nisi Dei misericordia malum hoc prævertisset, nihil tale suspicantem trucidassent. Alii euidam, quem beneficiis suis maxime fidum sibi obnoxiumque fecerat, familiares literas a se ipso in tabulis, propter majorem secreti cautelam, conscriptas dedit episcopo Halberstadiensi perferendas, qui us nepotem suum (19), tantis ur dique adversatum procellis jactatum, et pene naufragantem, consolaretur et instrueret. At ille ex ipsa tam operosa secreti communiione conjiciens aliquid regi, reique publicæ adversum, iis litteris contineri, regi eas detulit. Quas ille contra spem suam nulla videns infidelitatis indicia dare, tamen ad terrendam eum, exemplar earum archiepiscopo misit: ut experimento colligeret, non raram apud se suorum secretorum proditorem. Item alius quidam ex ministris ejus, quem Coloniensi ecclesiæ propria industria ipse acquisi rat, quemque ob hoc indulgentissimo semper affectu coluerat, et bonis omnibus etiam supra natales suos locupletaverat, repente insolentia servili elatus, jugum ecclesiasticæ servitutis cepit detrectare, seque in libertatem violento quodam jure fori, cum magna archiepiscopi contumelia, velut equus effrenis excussit. Tum vero crebris mortibus charorum suorum ita amaricatus est, et vulnere concisus super vulnus, ut saxum quoque pectus, et supra petram fundatum ædificium concutere posset tam vehemens ille turbo tentationis. Ad omnem autem doloris et mœroris plenitudinem, illa novæ confusionis miseria, quæ per omnes angulos regni se dilatare jam incipiebat, tanto acerbius cordis ejus intima tetigit, quanto res ad generale totius Ecclesiæ discrimen spectabat. Nam feritate barbarica confligentibus inter se Francis et Saxonibus, immiscebant se fide dubia nunc his, nunc illis Sævi, gensque Bajoariorum: sebantque credes, incensia simul et rapinæ per omne regnum Teutonicum. Harum calamitatum incentrix, et quoddam in præsens durandi solidamentum exsurrexit interea illa lugenda semper omnibus Ecclesiæ membris inter regem et dominum apostolicum controversia, quæ schismatis horrendi lue sanctam mirabiliter confundens Ecclesiam, multorum millium animas inferis, proh dolor! destinavit, pacis unanimitatem e terris prorsus exturbavit, fœda monachos alteratione dissolvit, clericos in contemptum adduxit, ecclesiastica judicia laicis subjugavit, omnem aequitatis regulam subvertit: nec cessat hodie tanti mali lacrymosa perniciēs. His angoribus vir, cui nil Deo charius, adeo coarctatus et excoctus est undique, ut etiam tæleret eum vivere. Itaque voces hujusmodi cum Psalmista dabat ad caelos: « Heu me! quia incolatus meus prolongatus est: habitavi cum habitantibus Cedar: multum incola fuit anima mea (*Psal. CXLIX*). » « Cupiensque dissolvi, et esse cum Christo (*Phil. I*), » dicebat: « Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei? » (*Psal. XLII*). Grave jam ei erat terrenorum omne: necessitate, non voluntate, sub onere carnis adhuc æstuabat. Tabescebat corpus, nihilominus et animus infirmabatur. More turturis viduatæ, solo luctu pascabatur, publicas frequentationes declina-

(17) In hoc quoque capite multa ad verbum fere descripta sunt ex Schafnaburgensi.

(18) Hic quoque multa sunt Schafnaburgensis.

(19) Superius vocatur consobrinus.

fat, singularitate delectabatur, assidue flens, assidue mœrens. Nec diu militis sui sudores bonus Dominus irremuneratos præterivit, neque passus est eum tentari supra id, quod sufferre poterat. (*I Cor. x*) : verum hinc eum crepturus, ante per altam contemplationis vim, futurorum malorum inspectorem esse voluit : ne ignoraret quantis a Deo beneficiis donaretur, si necessitatem talibus communicandi moriens evaderet. Id subjecta pagina loquitur, sola sufficiens meritum viri declarare, qui in hac mortalitatis adhuc degens substantia secretorum celestium particeps fuit.

XXV. Stupenda S. Aunonis visio. Gravissimo morbo corripitur. Exponit quibusdam generatim visionem suam. Post eam superius descriptam Coloniensium nefariam conspirationem, hiberni temporis aderant dies, et beatus antistes pro quodam levamine sanciat cordis urbem egrediens, Salevelt devenit : ut visis illic filiorum suorum spiritualibus exercitiis, quasi salutaris antidoti haustu recreatus, sui mœroris amaritudinem temperaret. Inde exacto visitationis officio discedens, festum illud, quod Hypapante Domini dicitur, in Heresfeldia solemniter egit : imperataque protectione, viam quæ tendentibus in Sigeberg pervia est, curru subvectus, cum suis incessit. Cumque die quadam psalmis et orationibus vacans, animum in superna levasset, instante jam hora nona, non in exstasi, nec in visione somni, sed sicut carnis oculis aspici solet, cœlos super se aperiri vidit : et ut olim prophetarum eximius Daniel, horrore concussus ac tremore, membris omnibus dissolutus est (*Dan. x*) : animi quoque robur omne concidit. Transmissis viæ propositæ intervallis, per biduum nil incommodi pertulit, in monte degens, præter quod nonnullis, quasi qui sese excessisset, in verbis subinde admirationi esset. Tertia vero post hoc die cœnante valida infirmitas tam atrociter invasit, ut spes omnis auferretur, noctem illam eum supervicturum. Erat autem crepusculum vespertinum, fratresque, finitis Completoriis, sese receperant in dormitorio. Mox igitur ut hujusmodi nuntius abbatis aures perculit, eo perturbatione concusso, res per omnes angulos cœnobii diffundebatur, siebatque concursus hinc inde fratrum, signo, quo colligerentur, vehementius perurgente. Angebat omnes pavor intolerabilis, et tanquam universorum vita penderet in ancipiti, monasterium petierunt, illud corde meditantes, illud ore ruminantes : « Domine, salva nos : perimus (*Matth. viii*). » His vero, quibus egrediendi claustrum undecunque licentia offerebatur, cubiculum episcopi certatim adeuntibus, ceteri chorum irrumpentes, septem psalmos cum litanis luctuose prosequantur, omnes pectora tundentes, omnes fletus et suspiria emittentes, et quanta charitate erga patrem amantissimum filii afficerentur, sibi ipsis singuli testimonium existentes. Inter hæc ille dolore gravi laborans, clamores insolitos magis ac magis edebat. Sed cum postera die doloris vehementia non adeo jacentem crucians, recuperandi vires mentis aliquantulam ei facultatem indulsisset. Abbas tres probæ vitæ fratres ad eum misit, qui, sicut in ea necessitate expedit, ad confessionem, et ad rerum suarum dispositionem eum hortarentur, utque novellæ suæ constructioni, inquantum tunc licuisset, prospicere non negligeret. Quibus juxta sensum hunc, cum lectulo assiderent, hortamentis suis cum mulcentibus, idque quærentibus unice, spes filii suis, quibus alia post Deum præter eum spes non esset, minime loqueretur : ille tenuissimam vocem, ut poterat, exprimens ait : Unde loquendi sumam exordia fratres, vel quas mœstiam vestram relevaturas triste cor meum diabit sententias? Væ misero mundo : væ cunctis humanæ sortis angulis ab iis, qui dicuntur episcopi, mei, peccatoris utique, similitudinem præferentibus,

A quibus nomen, non vita, sacerdotum est. Et grave suspirium a pectore trahens, attonitis et ardentibus hujus verbi radicem investigantibus, respondit : Sol in nonam jamjamque vergebat horam, et ego in curru meo residens, ita accelerabam. In aërem me visum expandente, scissis ex improvviso cœlis, omnia desuper aperta, oculisque meis non modo mentis, sed et corporis, pervia remanserunt. Expavitque cor meum, et dissolutus sum, nec remansit in me quidquam virium : certusque sum, languoris hujus immanitatem inde me collegisse. At vero non aliter illam terribilem visionem intuitus sum, quam vos modo contempler, corporales in vos dirigens acies : nec reor quidquam eorum malorum, quæ terris imminet per omnes securas ætates, et per ipsum ævum, oculorum meorum acumina latuisse, præcordiisque palpitantibus, altius ingemiscens, denuo replicabat : Væ misero mundo : væ cunctis humanæ sortis angulis ab iis, qui dicuntur episcopi. Nec poterat ulla precantium importunitate ad hoc adduci, ut eorum quæ viderat, vel minimum eis communicaret. Hoc solum ad omnem inquisitionem eorum dolens protulit : Væ, væ misero mundo. Porro crescente per dies infirmitate, cum esset sibi mortis suspicio quotidiana, primates cleri Coloniensis ad se accersiens, postulavit, et sub testificatione divini nominis terribiliter adjuravit ne consensum suum iis unquam accommodarent, quibus conveniret alibi, quam in Sigeberg corporis ejus repositio, dicens : Si desiderii mei vobis insistentibus processerit effectus, hincque mihi sepultura cesserit, tametsi meritum meorum pensa reluctetur, per misericordiam nostri Redemptoris excedentem omnia, vestra, ut spero, de me haurient adhuc aures, quod in magnæ consolationis, in magnæ spei patrocinium volis et Coloniæ vestræ ante Deum proficiat. Fidei suæ sponsum super hac re singulis ei dantibus, discesserunt. Ille vero sensim recolligens vires, debilitatem illam corporis evasit, memoriam autem mentis non eam quam ante, per longum tempus assequi valuit : ita ad visionem illius majestatem exterritus, et extra se factus erat. Id ex eo innuitur, quod cum olim ab Egilberto Mindonensium episcopo quamdam perpetuo dicendam confessor ei factus accepisset orationem, ad ejus notitiam nullo poterat ingenio pertingere, donec directis ad eum litteris, ordinem ejus ex rescriptorum annotatione colligeret.

XXVI. Visionem cuidam suo familiari exponit. Expositio ejus. (20) Jam Septuagesimæ diebus, in quibus hæc obtigit revelatio, Quadragesimales scriæ successerant, et dilectus Domini præteritæ valetudinis defectum necdum plene superaverat : cum ecce positus in quiete noctis cujusdam, somnium suæ felicissimæ dissolutionis præaugur, in hunc modum aspexit : Visus est sibi domum quâdam, omni decore intus et foris resplendentem, intrare : et ecce in subselliis judicialibus, tanquam ad concilium solemniter evocati, residebant Heribertus Coloniensis archiepiscopus, Bardo Moguntinus archiepiscopus, Boppo et Everhardus Trevirensis archiepiscopi, Arnulphus Wormatiensis episcopus, et alii quamplures Galliarum episcopi, quorum alios ipse in carne noverat, alios fama tantum vel lectione compererat : amici omnes stolis pontificalibus, et habentes vestem instar nivis candidam. Ipse quoque candidis admodum atque pretiosis vestibus indutus sibi videbatur : sed partem candentis vestimenti, eam scilicet, qua pectus tegebatur, sordida quædam ac fæda caligo obduxerat, ac cæterum cultus ejus splendorem sua fæditate plurimum offuscabat : quam tamen ipse nimio rubore perfusus, objecta manu regere ac celare, ne insipientium offenderet obtutum, conabatur. Vidit præterea inter eos sibi quoque sedem miri decoris paratam : quam cum occupare, gaudio et exultatione æstuans, properaret,

(20) Hæc vere ad verbum ex Schafnaburgensi.

surgens Arnoldus [Arnulphus] Wormatiensis episcopus, modesta voce cum prohibuit, dicens reverendos Patres, qui assiderent, nolle eum in suum admittere concessum, propterea quod vestem ejus hæc turpis macula fœdaret. Cumque jussus loco cedere, flens confectoque nimium animo egredere-
retur, insecutus eum idem episcopus : *Æquo animo, ait, esto pater. Maculam tantum hanc, quæ vestem tuam infecit, maturius alui præcipe* : quia non post multos dies beatae hujus mansionis consortium, et sanctorum Patrum, quos aspexisti, concessum, voti compos præcipies. *Mano facto, cum familiari cuidam suo visionem retulisse, ille sapienter rem conjiciens : Macula, inquit, hæc vesti tuæ illita, nihil aliud est, ut existimo, quam memoria injuriæ cævium tuorum, qui te anno superiore Colonia expulerunt, quibus te divinæ pietatis respectu jam olim oportuerat admissi hujus veniam dedisse.*

A Hæc, quod bona venia dixerim, pectori tuo tenacius, quam æquum sit, residens, amarissimo mœrore contra fas mentem tuam decoquens, cæteram sanctissimæ conversationis tuæ claritatem molesta quadam caligine obducit et obscurat. Archiepiscopus conscientia suæ testimonio convictus, ne inficiaretur quod audiebat, reatum suum humiliter agnovit : statimque destinatis circumquaque nuntiis, cives omnes Coloniae, qui ejus injuriæ participes, urbe cesserant, ad se revocavit, eisque proxima festivitate Paschali omnia sua, quæ directa fuerant, benignissime restituit. Sic gravis illa tempestas, quæ, spiritu diabolico suscitata, totam concusserat Colonia, conquievit : pater filios, filii patrem recognoverunt : archiepiscopus amaritudine, populus metu et sollicitudine, civitas liberata est solitudine.

LIBER TERTIUS.

I. Igitur dilectissimus Deo præsul ultimum agens annum, dilectum sibi montem plus solito frequentabat, singulis diebus, singulisque noctibus frequentans altaria singula, se prosternens in faciem coram singulis flens et orans pro statu periclitantis Ecclesie, suamque animam Creatori commendans. Et Septuagesimam quidem partemque Quadragesimæ infirmus ibi peregit. Cum autem Pentecosten festivo celebraturus gaudio, denno advenisset, Anno puer, filius sororis ejus, unice dilectus ab eo, immaturæ mortis violentia repente prostratus, novum ei dolorem, novum intulit luctum. Intererat tamen communis festi publicis conventibus, præcedentes in lætitia carminibus et vestium decore monachorum choros lugubri vultu prosequabatur, memorans illud, quod et sanctus Tobias, « *Dies festi vestri convertentur in luctum (Tob. ii).* » Vulnerabatur autem mente omni, qui in faciem ejus intendisset. Denigrata enim erat valde, coloremque pristinum prorsus immutaverat (*Amos viii*), horrorem quemdam præferens, per quem interni doloris ejus aspicientes testimonium caperent.

II. (21) Paucis post diebus Hermannus cœnobii Sigebergensis prior, vir strenuus, et regularis disciplinae observantissimus, vita functus est : cujus obitus tantum animi mœrorem beato episcopo attulit, ut multa illa acerba, quæ antea perpessus erat, hujus comparatione pro nihilo putarentur. Valde enim amarebat virum illum, tantaque eum veneratione prosecutus fuerat, ut quidquid ille amoris fiducia non tam rogare, quam præcipere voluisset, id minime negligendum sibi existimaret : haud secus ejus dicta accipiens, quam si Spiritus sanctus ejus ore ea expressisset. Illo ergo viro mortis sævitiæ destitutum se sentiens, cum ejus sobrietatem et vitæ integritatem mœstissimo animo commemoraret, sumptis sacramentis, stans post feretrum, hanc orationem admodum luctuose habuit.

III. *Hermani prioris commendatio. Prædicat obitum suum S. Anno.* Miseriarum nostrarum negotium præ manibus habemus, et quis sit finis conditionis humane, oculis ipsis hic jam contemplari licet. Admonemur hoc exemplo verissime dixisse Apostolum, *Dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet. Cum enim dixerint, Pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habentis, et non effugiet (I Thess. v).* » Quidquid hinc vel animo cogitari, vel verbis dici potest, totum hic nostris obtutibus expositum est. Itaque sermo-

B nem generalem in pauca conferens, speciatim meos acerbos casus perstringam. En, proh dolor! Anno puer, quo nemo mihi in hac vita charior fuit, ante dies decem abiit e vita : et cum dolor ille, quem inde accepi, necdum vel ad momentum quieverit, ecce illi hodie funus celebro, qui mihi longe aliter, quam cæteri amici, plangendus est. Majorem vir iste lacrymarum mearum vim reposcit : quando quidem talis ipse est, ut locus hic non immerito luctu perpetuo eum prosequi debeat. Quæ vero spes conservandi status loci hujus deinceps reliqua esse potest, quando exanimis hic jacet, cujus industria disciplina monastica hactenus hic suos habuit progressus? Erat aliquo modo tolerabile, quidquid hactenus, Deo permittente, me infestavit : at quæ nunc patior, prorsus intima sunt, nec potest manus Domini durius me attractare, quam dum offerat occasio inimico grassandi in locum hunc meum. Restat igitur ut me quoque omnibus debita absumat mors, potestque ex me scire, quisquis hodie adest hic, antistitem Annonem non multos supervicturum dies, ad eam vocem multis lacrymantibus, corpus ex more humatum est.

IV. *Salutifera oratio ejus. Designat locum sepulture suæ. Cur noluerit in choro sepeliri.* Cum deinde dedicationis ecclesie et beatissimi Michaelis agerentur solemnia, postremo ad Sigebergenses venit. Quæ duo sibi cohærentia festa tanto majori animi pietate et devotione illio celebravit, quod spiritu jam cognoverat se ad illum locum in corpore minime rediturum. Recessurus, fratribus paterno affectu valedixit, petensque monasterium, intentissimis precibus, adjunctis præsentium illic sanctorum patrocinii, Deum obsecrabat pro defensione corporis et animæ suæ, pro Ecclesie pace, pro loci conservatione. Precabatur illis filiis suis animarum salutem, ad singulas preces humi se prosternens, tum genua flectens, tum in cælum manus et oculos attollens, lacrymis perpetim manantibus, ut ad tantæ devotionis instantiam merito cæli patescere crederentur. Tandem sancta illis cruce consignatis, dum vult exire ostium, catenula quadam ferrea ei oblata est non absque nutu divino. Nam etsi ea jussu illius confecta erat, non tamen nisi Deo disponente ea hora exhibitæ est. Eodem enim momento præsul intro revertens, locum sepulchri sui baculo designavit eo loco, ubi nunc est, et catenulam illam jussit per tabulam submitti ad lucernam subvehendam. Porro Suithardo milite non sine admiratione

(21) Ab hoc capite usque ad finem libri F. Lamr. Surlus suo stilo pleraque contraxit ob vitandam nimiam prolixitatem.

seiscitante ex eo, quid tam accurata dimensione sepulchri sibi vellet, respondit se suam illic designare sepulturam. Illo rursus inquirente, quænam corporis necessitas eum, id ut faceret, perurgeret. Ea, ait beatus vir, quæ utique summa est, nempe mors inevitabilis: non enim posthac vivum me locus hic recipiet. Tum mox expalluit miles, crebroque se cruce signavit: iterumque percontari ex episcopo cœpit, cur non in choro, sacratori templi loco, humari potius vellet. Respondit episcopus: Id ego ea causa nolo, ne tu, tuique similes ad sepulcrum meum orandi causa venturi, fratribus divina officia persolventibus molestiam exhibeatis. Tum etiam, ut pateat ad sepulcrum meum aditus pauperulis feminis, ex rure pro devotione sua poma vel ova, aut quodlibet aliud sanctæ simplicitatis munusculum allaturis: quarum cum devotio tanto sit gratior Deo, quanto vita simplicior, non parum detraheretur honori meo, si illarum rejectis lacrymis et querimoniis, solis nubibus pateret accessus ad monumentum meum. Igitur exemplo Domini mei, duo viduæ minuta accipientis (*Luc. xxi*), ego quoque harum et minuscula complexurus, et preces admissurus, omnibus expositum habere volo sepulturæ meæ locum. Ita ille more suo quasi per jocum militi aperiens secreta pectoris sui, foras egressus est. Inde consensu equo, mœstus identidem animo relictus ad monasterium illud; multum id deplorans, quod ultra non visurus locum illum unice sibi charum, filiis suis copiosissimum lugendi materiam præberet. Ecquis autem tanti viri mortem, etiamsi saxeo esset pectore, siccis posset ferre oculis? Merito eum et posteritas lugebit, qui, ut Scriptura ait, « in diebus suis non perlinuit principem, nec superavit eum verbum aliquod (*Eccli. xlviii*): » « qui in omni opere suo dedit confessionem Deo (*Eccli. xlvii*): » « qui curavit gentem suam, et liberavit eam a perditione (*Eccli. l*): » « cuius « bona stabilita sunt in Domino, et elemosynas ejus enarrabit omnis Ecclesia sanctorum (*Eccli. xxxi*). » Vir magnus, vir catholicus, Ecclesiæ propugnator, tyrannorum persecutor, verbo, opere et moribus dignus summo sacerdotio: post quem non exstitit pastor illi similis in finibus nostris. Nec illi tamen pepercit ultrix primæ prævaricationis: imo solito crudelior, vitam ejus longo cruciatu cæteris inclementius attrivit, ut non dubitarent insipientes quidam etiam illi objicere illud ex Tobia: « Manifeste vana facta est spes tua et elemosynæ tuæ modo paruerunt (*Tob. ii*). »

V. *Podagra dire cruciatur vir sanctissimus. Multa in spiritu prævidet et vaticinatur.* Nam cum esset Coloniam reversus, dolor podagræ dextrum ejus pedem invasit, quo novem plus minus hebdomadibus miserabiliter discruciat, tandem ad extrema perductus est. Sed enim initio quadam animi constantia dolores illos hebdomatam unam utcumque dissimulare visus est, donec in feriis sancti Gereonis martyris missarum solemnia in ejus ecclesia celebrans, intantum viribus fractus est, ut omnia, quam habiturus erat, concione, vix sacramentis consummandis sufficeret. Atque illud extremum fuit ejus sacrificium: quo peracto, decidit in lectum mortis, omnibus suis dolorem et mœrorem afferens. Longum esset persequi, quas miserias, quæ tormenta toto illo tempore ægritudinis tum a medicis, tum a morbo ipso perpeusus sit: nec minus difficile perscribere, quæ spiritu prædixerit, quæ in extasi viderit: e quibus vel pauca afferemus, quatenus historiæ opportunitas admittet.

VI. *Visio ejus.* Cum jam exesis carnibus, pellis ossibus adhæreret, quandoque somno correptus, atque inde expergefactus, in has fere voces lacrymabundus prorupit: O Ewalde martyr, qua ego injuria te affeci, aut quid in te admisi, miser! Sciscitantibus aliis, quid in his verbis sibi vellet, re-

spondit: Equidem vidi sanctissimum martyrem Ewaldum, quem nigrum vocant, sanctis assistentem altaribus; cumque ego sacrificanti ministrarem, ille absoluto sacrificio, in casula purpurea, veste candidissima speciosus valde, cœu nuper ex lavacro veniens, in cœlos receptus est. Ego vero sequabar abeuntem, et ubi ad foras cœli ventum est, sperabam me pariter ingressurum: sed ab eo, heu! violenter repulsus, video me in hanc caliginem revolutum. Hæc dicens, tantas fudit lacrymas, ut qui aderant, miseratione permoti, simul cum illo flerent.

VII. *Multa prædicit futura S. Anno.* Habuit in plâ adversa valetudine, quoad vixit, quosdam apud se fratres Sigbergenses, interdum etiam abbatem ipsum: qui per vices adventantes, et recedentes, præsentia sua nonnullam ei recreationem afferebant. Cumque recessuri alii, aliis succedentibus, ab eo benedictionem peterent, ille magno eos ejulatu prosequeretur, tanquam nunquam reversuros. Venit autem ad eum etiam Reginhardus prior (22), unus ex senioribus, qui inter cætera cum illo secretius colloquens, ita ait: Eheu! pater et domine, quæ nobis deinceps spes relicta erit? quæ nostrarum consolatio lacrymarum? Quis instaurabit futuram desolationem loci nostri? Ecce jam solum tibi præmortuo sepulcrum superest, nec immerito formidamus, ne qui vivum te retinere indigni fuimus, vita functo quoque privemur. Unde id consecutum creditur, ut nostra ædificia omnia veniant in desolationem; et nos, qui Dei et tuæ causa montem illum incolimus, rebus omnibus nudati, miserandum in modum dispergamur. Ad hæc vir Dei, collecto spiritu, celeriter respondit: Facessat prorsus timor iste. Testor ego veritatem illam, quæ Deus est, corpus meum exanime, uti optaram, ad vos allatum iri: tamen si multis contra nitentibus, sed nihil tamen effecturis, magnam adhuc videtur habere difficultatem, quemadmodum et quando id fiat. Sit interim modus dolori vestro: certa prorsus spes est, me apud vos sepulturam habiturum. Aderit bonus Dominus, aderit gratia ejus: veniamque locum conservaturus, et per locum ipse quoque conservandus. Vos tantum in iis quæ bene cepistis, perseverate, imo inchoata melioribus studiis augete, laboris vestri fructum et hic, et in futura vita centuplum habituri. Nihil vos terreat suspicio de successoribus meis: paucis in iis erunt, qui non ad aspectum tumuli mei, pro mei reverentia caput inclinent, cum etiam bruta animantia, si cominus transeant, sensu quodam honoris exhibendi prædicia videri queant. Si quis autem ea fuerit perversitate, ut me contemptu et contumelia afficiat, illum ejusmodi manebit interitus, ut satius fuerit, nunquam illum natum fuisse. His dictis, abiturus pater Reginhardus, rogavit, equidnam filiis suis per se mandari vellet. Ille mox sublata voce cum multis lacrymis dixit: Animam et corpus meum. Jamque Reginhardo foras egressi volente, ita eum compellavit: Ut tu ipse jam vidisti, res meæ finem habent. Itaque ego te, dilecte frater, per Christum oro, ne singulare spei meæ præsidium, montem illum meum deseras, sed me defuncto, integritate et constantia tua foveas atque sustentas. Magnorum illi periculorum materiam subtraxeris si peccandi licentiam, quæ religionem omnem evertit, in fratribus regulari severitate coercetas, convenienter illi sententiæ sapientiam ejusdam: « Filix tibi sunt: serva corpus earum, et non ostendas hilarem faciem tuam ad eas (*Eccli. vii*). » Noveris autem non deesse jam illic, posthac vero etiam plures futuros, quorum animi et actiones spectabunt ad loci destructionem, si tu, quod absit! ceperis esse remissior. Vide igitur, ut regulæ auctoritate constanter armatus, pravorum cœptis occurras, ne tua negligentia locus ille meus collabatur.

(22) Is postea factus est abbas.

Hæc tum quidem senior ille Reginhardus, quid sibi A se nunquam sensisset. Movebat enim omnes, quod tantus antistes, tam in imperio celebris, in eas se luti sordes præ devotione et humilitate abjiceret flens et ejulans, etiam splendide vestitus, quas despectissimus quisque etiam vilissimo habitu contingere nollet. Facile autem inde conjiciebant, quanta esset erga B. Severinum animi devotione, et plerique minime diffidendum censebant, pares illos futuros in gloria, quorum essent, merita tam præclara. Postquam autem sacræ reliquiæ in summam B. Petri principis apostolorum ædem importatæ sunt, nox illa ad cælestes thesauros cum laudibus exacta est, et vir Dei eo pertractus, ob expianda peccata rogavit accelerari missarum celebrationem. Deinde cum honorem multum sacris reliquiis impendisset, et illæ jam in sua loca recedendæ essent, cum lacrymis eis valedicens : Scio, scio, inquit, quidquid hactenus in hac lacrymarum valle de vestris auxiliis mihi pollicebat, id jam finem habere, quod ad hanc vitam conservandam attinet, sed certa mihi de vobis spes est et consolatio, tametsi corpori succurrere non vultis, semper vos salutem animæ meæ curaturos.

VIII. *Valde arget, ut apud Sigebergenses sepeliatur.* Paucis post hæc diebus primarios viros, quorum sententiam reliquos e clero et populo sequi certum erat, ad se accivit : sedensque in lecto, ut majas accederet dictis ejus pondus, stolam pontificiam ad collum adhibuit, ac deinde terribiliter eos adjurans, simul etiam excommunicationis minas intentans omnibus, qui vel consilio, vel facto secus facerent, impense illos rogavit, ne corporis sui in Sigebergense cænobium translationem impediri paterentur. Quarta autem ante decessum suum hebdomada, Erphonom Sigebergensem abbatem, quem pro caritatis veneranda patrem semper appellabat, aliorumque monasteriorum Patres et fratres non minus duodecim juxta se assidere voluit, et cordis oculis perlustrare omnem vitæ suæ decursus, confessione publica se reum, se peccatorem proclamabat, indignum plane, qui hactenus tanti sacerdotii titulis ornaretur, moxque stolam pontificiam a cervice removens, eis offerebat cum his fere verbis : Ab hac ego meritis longe alienus, vobis eam penitens et confitens restituo : non enim elata cervix mea illa diutius abutetur, qua meo judicio nunquam digne usus sum. Reclamantibus vero universis, tandem Erpho abbas victus ab offerente cum recepit ; auctoritatem autem ex fiducia usurpans, ita ait. Magna est humilitas tua, non possunt non commendare boni omnes hoc factum : tum : quod causa timoris Dei nobis, et meritis et ordine longe inferioribus, intantum te submisisti, ut excellentiæ episcopalis nos præceptores habere velis. Nos igitur per Filii Dei sanctam obedientiam tibi mandamus, ut stolæ tuæ auctoritatem et privilegium incunctanter recipias. Nam tametsi proprio judicio indignum te fateris ejus eminentia, non tamen idcirco perit apud Deum, si quid boni, et quod episcopo dignum sit, in summi judicis oculis obtines : imo, cum sit justus in principio accusator sui (*Prov. xviii*), et per prophetam Dominus loquatur : Diete iniquitates tuas prior, ut justificeris (*Isa. xliii*) : non mediocriter illud cumulasti et auxisti. Non ausus resistere illi sanctus episcopus, id solum agebat, ut certus missarum altarumque precum numerus designaretur, quem singuli pro peccatis, quæ confessus esset, persolverent. Factumque est ita, et oratio humiliantis se, ut ait Scriptura, nubes penetravit, et non discedet, donec aspiciat Altissimus (*Eccli. xxxv*).

IX. *Sancti viri multam reverentiam erga sacras reliquias.* Cum jam autem acrioribus ad finem doloribus urgeretur, non immemor quibus jam olim patronis cælestis obtinendæ patriæ spem hausisset, eos ad matrem Ecclesiam voluit deportari, seque sellæ impositum obviam eis perferri, habitu sane eleganti primarii decani indutus, cum proprio non haberet. Valde tum madebat humus recentibus pluviis, locus quem sub divo æger occuparat, sustinens reliquiarum transitum, lutulentus et humidus erat ex aquis hinc inde collectis. Ad singulas autem reliquias prætereuntes caput reverenter inclinans, ubi postremo sanctum Severinum cominus adesse vidit, in lacrymas ingentes prorupit coram venerabili theca ejus, et de sella pronum se dejecit in cœnum, ut vestis illa candida et magni pretii maxima ex parte luto fœdaretur. Id vero cernens populus frequens utriusque sexus, qui sacras reliquias sequebatur, rugitus quosdam edidit miserabiles, tantisque eum lacrymis prosequabatur, ut hodieque plerique ex eis testentur, ejusmodi luctum

X. *Aqua benedicta abigit dæmonem.* Porro autem dolor pedis omne crus et partem femoris occupans, crebro vitalia ipsa infestabat, cumque ad vicinam mortem jaceret anxius, quandoque vidit ex adverso diabolum stantem, atque ad eum : Quid tu hic agis scelestissime? quanquam non mirum est, si nos exiguos et nullis fretos meritis attentes, quando nos beatissimi Martini sanctitate absterritus es, quo minus ejus quoque extremis tu insidiareris. Deinde exclamans, num quis opem sibi ferre vellet, ubi omnes paratissimos comperit, aquam benedictam petiit. Qua celerrime adhibita, aspergillo eam cum impetu conjecit in dæmonem, isque continuo disparuit.

XI. *Contemnit divitias, pauperibus omnia distribuens.* Ad extremum stolam suam accipiens, quasque ob causas quemquam ligasset, absolvit, et ab omnibus humiliter veniam petiit, omnes contestans, ne se celarent, si quid in his ab ipso esset prætermisum. Accitis quoque rerum episcopalium procuratoribus, ea fide, quam ipsi dedissent, eos ostrinxit, ut in persolvendo ære suo alieno, quod non exiguum contraxerat, sine personarum acceptione suas vices implerent, et tam Judæis quam christianis juste omnia redderent, certam eis pecuniam assignans, quam in hos usus et eleemosynas mensæ suæ caute prudenterque subtraxerat. Et potuisset ille sane auri et argenti immensa pondera inferre in thesauros suos, unde aliis et corporum et animarum pericula crearentur : sed non id illi studio aut curæ fuit. (Dispersit autem, sicut scriptum est, et dedit pauperibus : justitia ejus manet in sæculum sæculi (*Psal. cxi*)). Denique eo defuncto, nec teruncius unus repertus est, qui illius esset, et neque rex, neque ullus avarus ejus satelles gloriari potuit, ex Annonis amplis marsupiiis hæc vel illa sibi post ejus obitum obtigisse. Nec tamen quisquam ex iis, a quibus mutuo pecuniam acceperat, solutione frustratus est, nec tam largas eleemosynas nostra vel vidit, vel audivit ætas, quales octiduo in ejus exsequiis præstitæ fuere : Deo id agente, ne quid ab iis, quibus harum curam demandarat, aut negligentia, aut dolo malo prætermitteretur.

XII. *Iterum prædicat obitum suum. Quid tribuat sanctorum patrocinii.* Prædicat obitum suum die, quem ipse non ignorabat, comitem Gerlacum, dominum castri Wichinrodensis, ad se accersivit, eique dixit : In hoc jam certum dabis tuæ erga me fidei documentum, si extremis domini tui jussis obsecundans, strenue in id incubueris, ut ante crastini solis occasum dux Codefridus mihi locuturus, Coloniam adducatur. Comite autem respondente, nulla id ratione fieri posse, ut intra biduum ille adsit, qui tum procal ab-

esse ferebatur : magnum fore , si vel ad diem tertium possit adesse ; sanctus pontifex illico adjecit : Frustra tertius quæritur dies, quando ante illum diem finem habebunt sermones mei, spiritu redeunte ad Creatorem, qui dedit illum. Iis verbis terribus comes, Facessat, inquit, domine, hæc oratio : Deo propitio, certa aderit salus. Recte ais, respondit episcopus, stabilem brevi salutem adfuturam mihi, quem B. Severini cingant merita, pro quo Coloniensium patroni comiter intercedunt, in quos ego semper totis viribus suspensus, jamjam ingrediari requiem sempiternam, ab illis mihi provisam. Tu vero, quem a priori mandato excusat impossibilitas, fidem fefellisse censeberis, si me defuncto, neglexeris mandata mea perferre ad ducem Godofridum. Jurante comite, se id diligenter curaturum, episcopus bene confidens, ait : Quæ pro Saxonum pace et venia apud regis esferatum animum mandata persequatur, ea tuæ fidei committo. Tu ea duci perferes ex me, ille porro apud regem ea conficiet. Admonebis autem ad singula ducem ejus amoris et fidei, quæ me et illum arctissime conjunxerit : tum quoque addes, etiam ipsum intra annum e vita decessurum. Sic quidem sanctus episcopus : at vero eodem anno per insidias dux Godofridus occisus est. Altera ab hinc die vir sanctus circa nonam ad extrema deductus, repentina desperatione Coloniæ universam consternavit. Aderant mox primi e clero, in exsequias ejus toto pectore incumbentes : atque cum clero communicatis consiliis tractantes, quidnam ei honoris et devotionis migranti posset impendi, ad cuncta Coloniensis urbis monasteria celeres mittendos nuntios designarunt, qui dato signo obitus ejus, cursim adirent singuli singula ipsis assignata monasteria, et quæ illis obviæ essent, parochias, juberentque in animæ ejus obsequium signa et omnia compulsari. Illo interim in extremis agente, aderant ei lectores quatuor, duo a dextris, et a sinistris totidem : qui per vices legentes, si inter legendum nonnihil errassent, ab illo manum agente illico corripiebantur : et, si vel parum a legendo cessassent, oculos ille vi quadam aperiens, cogebat eos progredi. Ita usque ad extrema sensus illi mansit vivax et incolumis.

XIII. *Visio ejus in extremis. Multum orat pro Colonia. Anno 1075 feliciter migrat ad Dominum.* Cumque in agone noctem cum die continuaret, illam pestem, quam nos jam cernimus, qua miser mundus, omnis honestatis et religionis expers, jacet oppressus, spiritualibus ille oculis intuens, repente manus, ut poterat, in alta sustulit, et miserandum in modum exclamavit : Sancta Maria, succurre miseris, succurre Coloniae, succurre civitati jamjam periturae ; fessaque brachia paululum deponens, rursus ad sidera sublatis illis : Quænam sunt, inquit, o Domina, quæ se meis offerunt oculis, horrenda spectacula ? Per singularem misericordiam tuam te obsecro, ut mihi janua fias, per quam hinc emigrem, ne tanta mala cogar videre oculis meis ; deficientemque spiritum brevi silentio recreans, ad succurrendum Coloniae etiam S. Petrum invocavit, interdum etiam alios sanctos appellans. Tandem cum multo gemitu in hanc prorupit vocem : O amici omnes summi regis, in ejus notitiam admissi, subvenite Coloniae intercessionibus vestris. Iis dictis, ultimum trahens spiritum, die illucescente, ad ipsum lucis fontem feliciter emigravit, mundo luctum, cælis gaudium morte sua afferens. Ita post diuturnum morbum, quo illum Dominus tanquam in camino ad purum excoxit, anno Salvatoris millesimo septuagesimo quinto, episcopatus sui vicesimo primo, pridie Nonas Decembris, illucescente sexta sabbati, ab hominibus ad angelos profectus est.

XIV. *Multum ejus decessu mœrent Colonienses. Etiam Judæi lugent. Celeberrimæ ejus exsequiæ.* Quidam tum monasterii ejus frater in hospitio quiescens, ejusmodi audivit vocem : Quid tu ita nunc

A stertis, quando ad obitum archiepiscopi domos omnes luctus occupat ? Illico expergefactus frater, cum multo tremore surgit, et dum se induit, audit crebra campanarum signa, mortem episcopi significantia, ut erat antea constitutum. Paulo post, concrepantibus passim campanis, dici non queat, quantus urbem universam luctus et mœror occupavit. Omnis ætas, et sexus omnis e lecto exsiliens, complodendo, pectus tundendo, diversis edendis vocibus se plangere declarabat : tantusque tota urbe clamor exstitit, quantus ad alicujus exsequias nec antea illic compertus est, nec facile deinceps comparietur. Mirè plorabant permulti e populo homines pii, clericorum dolorem testabantur immutati vultus : monachis, viduis et virginibus una erat plangendi ratio : specialis autem luctus nostra obtinebat hospitia, qui Annoni similem nunquam sumus habituri. Videre licebat omni ex parte ruere pauperum, orphanorum, ægrorum miseranda profecto examina, atque in iis B mulierculas parvulos suos gestantes, præcurrere, ferire pectus, lacerare crines. Quo spectaculo nihil possit gloriosius videri illi, qui non ignoret illud dictum Salvatoris : « Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis (Matth. xxv). » In horum enim sinibus absconderat eleemosynas suas, ique cum ramusculis olivarum et precibus præcedentes et subsequentes in ejus obsequium, ad ipsam majestatis sedem cum illo appropinquarunt. Felicem sane, qui sibi tales paravit amicos de mammona iniquitatis, qui eum reciperent in æterna tabernacula (Luc. xvi). Parva autem sunt hæc. In ipsis etiam hostium Christi Judæorum synagogis, primo mane tumultus, et clamor otus est, Annonis nomen, Annonis probitatem et integritatem prædicantium, mortemque ejus complorantium. Interim tamen non sumus necii, plures ejus obitu partim palam, partim occulte lætatos, in quos recte quadret illud : « Omnis qui mala agit, odit lucem (Joan. iii) : » de quibus etiam Apostolus dicit : « Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem (Galat. i). » Facit hoc potius ad laudem beati viri, ut qui talibus displicere voluerit, quibus nulla placet ecclesiastica disciplina. Satisque mirum videri queat, quod cum plerique Colonienses, qui eum urbe eiecerant, eum odio habuerint, ita tamen ad exsequias ejus civitas omnis propensa fuit, ut in ea civitate nullæ unquam similes vel fuerint, vel futuræ sint exsequiæ. Non enim vel ipse totius Ecclesiæ pastor Petrus apostolus, si urbem illam corporali præsentia inviseret, majori posset gloria et celebritate excipi, quam funus illud diebus septem frequentatum est : si tamen funus dici debeat, et non potius cœlestis munus, quod Colonia in protectionem sui, filiorumque suorum sanctificationem, diebus sex circumduxit, et septimo tandem die cum ingenti comitatu tam honorifice quam luctuose, ad montem Sigebergensem transmisit.

D XV. *Exsequiarum ejus descriptio. Mirabilis luctus omnium. Plurimi conantur ejus sacrum corpus Coloniae retinere. Gerlucus comes acerrime se opponit.* Corpus exanime lotum, et ut episcopum decebat, in feretro compositum, adhuc ab horum ministris tractabatur, et ecce necdum orto sole clerus totius Coloniae cum crucibus adventans in curiam regiam, cum frequentissima tam urbana, quam suburbana plebe, aedes episcopi circumstiterunt, non ut mortuum excepturi, sed tanquam viventem ad insignem aliquam celebritatem cum triumpho prosecuturi. Mox in humeros receperunt onus sacratissimum quidam viri venerabiles, clerici et monachi, plangentibus ministris, qui eos sequebantur, exportaruntque illud ad episcopum Mindonensem et cleri frequentiam, duobus cum pedo episcopi et crucis vexillo præeuntibus. Ubi autem in conspectum hominum venit, dictu incredibile est, quæ tum illic lacrymæ et gemitus exstiterint. Inde cum psalmis et canticis, cum magno campanarum fragore et clan-

gore in summæ ædis atrium illatum est, depositumque sub corona quadam magni operis illic pendente, multis in ea cereis ardentibus. Aduere mox frequentes monachi, et Deo sacratæ femine: celebratum est defunctorum officium, quod vigilias vocant, templum omne cantantium vocibus complebatur. Hora sacrificii cunctis congregatis, im primis reverenter et devote Mindensis episcopus cum sacris ministris accessit ad aram, eumque omnes secuti sunt, permistim psallentes atque lacrymantes. Peracto sacrificio, sacerdotes omnes cum stolis suis post feretrum steterunt. Ibi tum luctus et gemitus, dolor et lacrymæ increverunt, magisque affectu, quam voce, dicebant omnes: In paradisu deducant te angeli, in tuo adventu suscipiant te martyres, et perducant te in civitatem sanctam Hierusalem. Cui vel tenuis pietatis scintilla inesset, non poterat non compungi, si vidisset officia, quæ illo die beato viro persolvebantur. Ipsæ cænentium voces, ipsæ carminum suavitates, ipsi verborum sensus, atque adeo ipsi offerentium ordinis et multitudinis testari videbantur, jam in cœlis ejus festa celebrari. Omnia compunctionis plena erant, digna tali funere. Interim totius ecclesiæ Coloniensis magistratus una animi sententia in id summopere incubuit, ut sacrum corpus Coloniæ suam haberet sepulturam. Et alii quidem bona animi voluntate, aliis ex invidia id committentibus, clerici illi, qui olim a beato viro in ecclesia ad Gradus in honorem matris Dei constituti fuerant, publicæ justitiæ detractum iri aiebant, si præter illud sepulcrum, quod ipse apud eos sibi mensus esset, aliud, quamvis ab eodem ipso, tamen posterius designatum, jam mortuus obtineret. Huic sententiæ cum etiam proceres plerique omnes subscriberent, soli tres, Sigewinus decanus summæ ædis, Hermannus vicedominus, qui ambo postea ei succedere, et Gerlacus comes, acerrime sese opposuere, et nunc conviciis cum aliis agebant, præter perfidiæ crimen, quo se obstringerent, qui eam sententiam sequerentur, etiam anathemate plexos eos asserentes. Et triduo quidem nihil impetratum est. Quarto autem die obstinatoribus animis utraque parte suum propositum urgente, tandem Gerlacus comes in medio conventu stans, ita ait: Esset merito tantorum virorum sententiæ cedendum, si non publica justitia staret a nobis, quæ, si scire vultis, æque vos atque nos, dominos, domino nostro adhuc liberam habente sepulturæ deligendæ facultatem, obstringit, ita ut sine magno salutis nostræ discrimine secus, quam ille jusserit, hac in parte facere nequeamus. Nostis quæ ille, vestræ pertinaciæ præsciis, vobis dira imprecatus sit, ut quisquis sapit, vitam hanc perdere malit, quam eam exepere maledictionem. Et tamen appetitur tanta animarum pernicies. Etsi vero nihil isthæc vos permoveret, non mihi certe integrum est vestro exemplo a Juratorem domini mei, cui fidem obstrinxim, negligere, cum certum sit, eo ipso in excommunicationis mucronem me ruiturum. Quod si etiam divina ultio non urgeret, at certe leges humanæ eam a me fidem reposerent, ut prius velim nobiliter occumbere, quam injuriam cujuscunque domini mei, cui sacramento obligatus sum, ignobiliter negligere. Quod si ea fides euilibet domino debetur, quanta illi præstanda est, qui a cœlesti senatu jam medio consensu receptus est, cujus dignitas et urbis hujus nobilitate, et summi sacerdotii culmine illustris est? Cujus tanta fuit vitæ sanctitas, ut beatus merito prædicetur, qui pro ejus defensione vel afficiatur contumeliis, vel sanguinem fundere cogatur. Id igitur omnibus vobis notum sit, hac me esse sententia, ob conservandam domino meo fidem, ut, si aliter non liceat, opera commilitonum meorum ejus corpus constanter tollam, et armata manu mihi vindicem, donec jus cuique suum victorum mortes asserant. Hæc illo comite magno animo prose-

quente, cæteri metu absterriti siluerunt: solus Rudolphus præpositus Graduum, cum suis necdum destitit suam tueri sententiam: sed eum comes coram omnibus ita compellavit: Ridiculum sane fuerit, si putes nos impudenti oratione tua adeo frangi posse, ut ignavia victi, imbelles vos patiamur occupare depositum nostrum, pro quo etiam ferro dimicare velimus? Itaque plane id tibi persuadeas, nunquam fore ut quavis arte id, quod cupis, assequaris. Nam etiamsi, dubio adhuc rei hujus eventu, necessitas eo nos adigat, ut absque nostra quidem culpa in hac urbe corpus hoc sepeliendum sit, tamen etiam nunc pudebit vos inutilem suscepisse laborem, quandoquidem necesse erit humari illud in ipso B. Petri choro sive adyto, ubi nullus antehac, quamvis sanctissimus, terra conditus est. Ita præposito illo cum suis quoque remoto, controversia omnis sopita est, respiciente Deo pauperes suos, qui in preces, vigilias et jejunia non cessarunt incumbere, donec optato illo thesauro potirentur. Porro autem exactis primæ noctis excubiis ad corpus beati viri, altera luce apparente, rursus populus et clerus frequens ad beati Petri adem convenit, novusque planctus, nova lamenta exstiterunt, et salutaris hostiæ fervebat ministerium. Inde quidam sacrum corpus tanquam divinæ propitiationis arcam in suos humeros sustollentes cum lacrymis et ejaculatu multo, ad portam illam contendebant, quæ meridie respiciens, iturus ad S. Martinum per colortem regiam iter præbet. Concrepuerunt mox signa campanarum, psallensque chorus antecedeat sacrum corpus, magistratu cum populo a tergo sequente. Incredibilis etiam tunc dolor et planctus fuit, nec minor devotio, mireque alii alios excludebant a ferendo feretro, dum singuli illud onus sibi imponi peroptarent: omnes vero certatim vel ad solum feretri contactum inhiabant, magnæ cujusdam benedictionis opes inde sibi pollicentes. Stabant in ostiis domorum suarum pudicæ matronæ, qua transiturus erat, et passim videre licebat hominis manus in cœlum tollentes, caput moventes, oculis prosequentes illud sacrum corpus. Ubi autem in monasteria quoque introductum est, eximii sane illi habiti sunt honores. Templum enim cercorum et lampadarum illustrabant lumina, auro gemmisque radiabant altaria, parietes tapetis multicoloribus ornabantur, sanctorum quoque corpora suis locis mota, quod nunquam antea in exsequiis visum fuerat, cum processionibus educebantur. Neque id atque occultioris cujusdam inspirationis vi factum arbitror: sed quemadmodum B. Anno, dum esset in humanis, quidquid potuit animo, ore et manibus atque pedibus, beatis illis cœli civibus, honoris impendere, haudquaquam prætermisit: ita ei quoque id specialiter collatum est, ut ad tumulum deportandus, sacrarum reliquiarum comitatu frueretur. Ecquis autem parem illi se in sanctorum veneratione existimare ausus erit? Quis unquam tanto flagravat studio et amore, quanto ille vel minimis sacrarum reliquiarum portuunculis delectabatur? Fervebant interim studia omnium erga beatas reliquias, et tanto se quisque gloriosior arbitrabatur, si novi quidpiam aut præ cæteris amplius aliquid in earum apparatus expendisset. Ulique offeriebantur sacrificia, et alia religionis officia præstabantur, nec in iis aliquid unquam occurrit impedimenti, ut ipsi quoque prosperi successus, Annonis sanctitati gratulari viderentur. Et primo e summa æde deportatum est ejus corpus ad beati Martini cænobium, inde ad Sanctæ Mariæ monasterium, quod Novum vocant: tum ad beatam Cæciliam, postremo ad Sanctum Georgium, ubi ea nocte ad illud vigilie celebratæ sunt. Tertio die post oblatum sacrificium, ad jucundissimis intercessoribus ejus Severini templum pastor exanimis adductus est: ubi singulari privilegio obviam ei prolata sunt tanti pontificis sacræ reliquiæ. Postquam autem ibi quoque oblatum est

sacrificium, ad S. Pantaleonis religione et censu præstantissimum cœnobium itum est, inde ad ecclesiam apostolorum, post ad sancti Gereonis. Excipiebatur autem apud sanctum Gereonem honorificentissime. Nam extra fores basilicæ, sancti cum multa reverentia obviam proferebantur, micabant intus luminaria, resplendebant diversæ metallorum species, campanarum permistus clangor perstrepebat, totiusque templi facies non alia erat, quam solet esse in solemnitate præcipua. Atque ea quidem nocte ibi cum psalmis vigilatum est ad sacrum funus. Quarto die post missas celebratas, deportatus est vir sanctus ad monasterium Sancti Andree, ad sacras virgines, ad Sanctum Cunibertum, ubi inter duos Ewaldos medius est collocatus. Tandem ad Gradus ventum est, ubi innovatus est dolor, increverunt lacrymæ, nec admittebatur consolatio, quod in omnium oculis extinctum jaceret Coloniae decus et ornamentum. Ibi deliberatum est a proceribus de majoribus impendendis honoribus beato antistiti, tanquam nihil dignum hactenus præstitum esset. Statutum est igitur, ut proxima luce generalis illic celebraretur conventus, sanctorum reliquiæ ex omnibus ecclesiis eo adducerentur, singulis congregationibus suos patronos honorifice sequentibus. Factumque est ita, non sine multorum summa admiratione. Prædicanda sane omnibus seculis Colonien- sium fides et devotio, qui sui pastoris funus tam splendide cohonestarunt. Postquam autem sacre illæ reliquiæ in templum allatæ sunt, in medio earum positum est corpus exanime beati viri, ut quasi illis antecellere videretur, quibus vel æquari non nisi summorum sit. Equidem quid alii sentiant, ignoro: me quidem præ admiratione vix capio, dum non memini ulli unquam funeri illos exhibitos, quibus præ timore sanctitatis eorum, vix quisquam propinquare ausus est. Quinto die levati sunt sacrorum corporum æterni magnique thesauri, beatissimum funus tanquam singulare patrocinium fertur in eorum medio, commistim lacrymæ et cantus immolantur, itur ad ædem Sancti Petri, atque in eam tanta celebritate et gloria infertur sacrum corpus, ut vix unquam clarior illic regum triumphus celebratus sit. Innumeræ illic splendebant lampades et cerei, amplissimum templum præ nimia hominum multitudine angustum videbatur, baculus sancti Petri, ornamentum insigne, obviam proferebatur, cum multis reliquiis et crucibus. Et ut paucis expediamus, quod multis comprehendi non potest, nihil neque dignius, neque celebrius excogitari potuit, quam sit illic præstitum. Sequenti inde die ad solis ortum dici non potest, quanta vi in januas sese intulerint, et clerus et populus, quantoque studio sacrificium et commendationes peractæ sint, aut quemadmodum deinde ad Rhenum sit instituta processio. Cantabatur respon- sorium illud inprimis lugubriter: *Aspice, Domine, quia facta est desolata, civitas plena divitiis, etc.*, unde utcumque colligi licet, quo animi mœrore pastorem illum suum Colonia tum prosecuta sit. Cum autem jam navi impositum esset beati viri corpus, et littora Rheni plangentium luctu personarent, ades- sent etiam illic quidam ex iis, qui virum Dei odissent, evidentissimo miraculo declaratum est, cujus apud Deum meriti ille esset. Navis enim in alteram Rheni ripam transmissura, contra fluminis impetu ascendens, instar sagittæ littus aliud feliciter occupavit, fortassis etiam eadem vi contra nautarum conatum altius itura, nisi sancti Heriberti ædes impedivisset. Eratque ea res tanto admirabilior, quod nautæ præ frigore vix manus movere viderentur, Rhenusque et pluviiis et glacie plus solito intumuisset. Jam ante, ut supra meminimus, ad ita fore prædixerat vir sanctus, cum adhuc esset in humani. Ubi autem id conspicati sunt, qui in ceteriori littore stabant, navem scilicet illam contra naturæ vim, altiore in ripa ulteriori attigisse locum, quam quo ipsi starent, valde attoniti laudabant Deum:

PATROL. CXLIII.

alii, qui odio beati viri conflagrant, suspirantes tundeant pectora, domumque abierunt. Complectum est tum, quod in psalmo dicitur: « Videbunt recti, et lætabuntur, et omnis iniquitas oppilabit os suum (*Psal. cvi*). » Illatum deinde est sacrum corpus in templum matris Dei, ubi sanctus Heribertus miraculis coruscat, et nox illa cum hymnis et psalmis exacta est. Postridie mane, ut septimo quoque die Colonienses suam et fidem et devotionem sæculis omnibus testatam efficerent, frequentes clerici, monachi, sanctimoniales et cives transmisso Rheno, ante lucem eo pervenerunt. Multis autem in templo ardentibus cereis, sacrificium et commendationes celebratæ sunt, idque ea, qua par erat, reverentia. Aderant episcopi duo, Fridericus Monasteriensis et Egilbertus Mindensis, uterque decus sui temporis, et tanti funeris procuratore dignus. Aderant etiam primores Colonienses, permulsi nobiles, monachorum greges, populus innumerus, parati omnes prosequi cæleste pignus ad montem usque Sigebergensem. Per hoc omnes medium ducebatur funus venerabile, psallentium choris vallatum: ferentibus illud vicissim manibus, modo humeris suis per quatuor fere milliaria non nisi nobilissimis viris pedestri itinere, quod tum resoluta glacie admodum lutosum et permolestum erat: nec quisquam servilis conditionis, aut qui equo veheretur, permissus est ad jactum lapidis feretro propinquare. Interim donec conspici posset, Coloniae signa campanarum omnia aerem sonò complebant. Postquam ad montis conspectum ventum est, rursus tantus ortus est omnium planctus et luctus, ut nullis verbis explicari queat. Irræbant super feretrum monachi, et miserandum in modum plorabant obitum tanti viri, donec desicerent in eis lacrymæ: nec poterant absolvere inchoatam antipheniam illam: *In paradisum, etc.* Miri quiddam ibi tum accidit. Ab occidente advolabant aves frequentissimæ, novi cujusdam generis, montem operientes, et sua densitate plerumque cœli conspectum intercipientes, illicque permanentes, donec humato corpore, homines inde recederent. Eas vel angelos, vel animas sanctas existimabant, qui eas cernerent. Rectius autem fortassis interpretabimur, significasse eas concursus futuros hominum. Tandem sepulturæ mandatum est corpus sancti episcopi, volensque hominum lacrymas et ejulatus sedare Hermannus vicedominus: *Facessant jam, inquit, dolores omnes. Habet jam pater et pontifex noster, quod optavit: psallitque et dicit: « Ecce quod concupivi, jam video; quod speravi, jam teneo. Illi sum junctus in cœlis, quem in terris positus tota devotione dilexi: »* audivitque illam jucundissimam vocem Domini sui: *« Euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui (*Matth. xxv*). » Nonnihil tum cessatum est a lacrymis. At non diu post, primum nobiles omnes, inde ministri episcopi, postremo pauperes intro ingressi, luctum instaurant tota die. Conferat jam qui potest, harum exsequiarum gloriam et celebritatem, cum quibuslibet regum et principum pompis atque triumphis. Cœpit autem Dominus illustrare servum suum etiam miraculorum signis ad confutandam illorum impudentiam, qui paulo ante sanctissimam ejus vitam dente radebant canino, et preciosam margaritam, cœlestis regis diademati destinatam, falsis rumoribus offuscare nitebantur.*

XVI. *Visio fratris cujusdam. Non sunt mortui sancti, sed vivunt. Alterius fratris visio.* Post obitum beati viri abbas Sigeburgensis, veritus ne desset fratribus res necessariae, parcius administrare cœpit alimenta. Qui tum legumina coquebat, quodam hebdomadæ suæ die in somnis vidit se anxium et fessum stare in culina, mox vero ad se ingredi beatum Annonem, et more suo degustare cibum qui coquebatur: sciscitari quoque, cur tam parce, tamque utiliter tot fratribus cibis administraretur: se vero

50

respondere : Te mortuo, Pater, nobis alumnis tuis et mendicis spes nulla est, cogitque metus futurae inopiae hac uti parcimonia. Tum autem sic, non absque reprehensione, dicere episcopum : Itane mortuum tu me arbitraris ? Facessat haec opinio. Illa enim vita ego nunc fruor felicissime, quae summæ beatitudinis æternitate tota fluit : ad quam si conferat, qualis eram, cum a vobis dicerer vivere, quasi qui non essem, merito putari deberem. Ocius igitur ex me dicitur abbati, ut certus de rerum copia, non sit ausus fratrum minuere portiones. Nam paucos post dies efficiam, ut tanta vos rerum abundantia affluatis, ut præ admiratione nec ipsi capere id possitis. Magna tum illic quoque cereorum penuria erat, ita ut ad missas privatas vix, et ne vix quidem interdum sullicerent fratribus. Apparuit igitur sanctus episcopus alteri cuidam fratri quiescenti, aitque ad eum : Demiror custodis vestri tenaciam, tam parce cereos fratribus suppeditantis. Velim hujus ex te causam nosse. Respondit frater : Non est culpa custodis, amantissime Pater, quippe quem penuria cogit ita facere. Tum arridens beatus vir : Si non alia, inquit, hujus ratio est, tu mihi jam eris promissionis meæ nunciandus ad fratres, dicesque eis, intra paucos dies tantam ipsos ceræ copiam habituros, ut etiam colligere sine fastidio non possint.

XVII. *Arida feminæ manus sanat.* Multum augetur *Sigebergense monasterium*. Cum itaque his et id genus aliis fratres animati essent ad quædam magna de beato viro speranda, femina quædam contractas habens digitos, ceram palmæ effligit ad tumulum ejus attulit, flexis genibus oravit, ceram cum manu debili protulit, et simul atque sepulcrum attingit, illico sanata est, primum miraculum in sanctitatis ejus testimonium inde reportans. Factum est hoc octavo Kalendas Aprilis, quo die tum fuit Parasceve et Dominica Annunciatio. Mox circumcirca res divulgata est : stupebant omnes, et difficulter volebant credere ob rei novitatem, sed mulier et genere et nomine notissima, vel invitis fidem fecit. Abiit autem fama miraculi etiam in exterarum regiones, tur-
bisque undique confluentibus, copia quam promiserat vir sanctus, adesse cœpit. Memor autem futurorum Reginhardus, sciensque assiduitate sæpe vilescere, quod tam splendida ex vulgi concursu initia haberet, construendis ædificiis, acquirendis prædiis, templo ornando operam dedit. Denique ex iis rebus, quibus tum ille sacri corporis locus die noctuque plenus inventebatur, tanta effecit, ut cum vix quadraginta illic monachi essent, ipso abbate primum creato, brevi amplius septuaginta vel octoginta inventi sint. Condidit etiam mausoleum beati viri, in cujus vertice litteris aureis hoc scriptum est Epitaphium.

*Patris egregii ornata Colonia multis,
Ecclesiæ speculum misit in hunc tumulum.
Emicuit mundo nova lux Annone secundo,
Qui per cuncta suo par erat officio.
Mensibus hoc denis, annis octoquo vicenis.
Quarta Decembris eum lux tulit e medio.*

XVIII. *Cæcus videt.* Plurimi ad ejus sepulcrum confluunt. Interea populo magis magisque eo adventante, faber quidam Coloniensis ex candente ferro cæcatus, itidem accessit, ad tumulum ejus preces fudit, et antequam surgeret, curatus, coegit omnes sublatis vocibus tam repentinum beneficium laude et prædicatione efferre. Adducta est puella parvula, arido brachio misera, et ipsa quoque sanata est. Placuit tum omnibus circumcirca commorantibus, ut pridie Nonas Maii cum crucibus et reliquiis ecclesiarum suarum eo se conferrent, et novi patroni suffragia communi supplicatione ambirent. Aderat dies, occurrit populus infinitus, curatus est in medio turbæ claudus, incredibili vocum strepitu miraculum ab omnibus celebratum est. Quintus deinceps illo in monte hominum concursus fuerit, vel inde

A satis constare potest, quod Sigefridus archiepiscopus Moguntinus per id tempus devotionis studio eo adveniens, nec dignitate functionis, nec famulorum satellite impetrare aditum potuit ad sepulcrum, diu a turbis irruentibus exclusus donec abbatibus opera, per loca clandestina introductus est. Singula commemorare miracula neque nobis possibile est, neque lectori gratum fuerit. Præcipua quædam, optima fide annotabimus.

XVIII. *Per jocum futura prædicit S. Anno. Sannatur frater claudus.* Vivente etiamnum beato Annone, quidam monachus Sigebergensis ab excelso templi loco corruens, dissolutis et contractis membris, in linteo sullatus est, propemodum animam expirans. Postquam vero in lectulo repositus est, diu decubuit, multisque adhibitis curationibus, contra spem omnium eousque perductus est, ut cum scipione posset, licet claudicans, utcumque ingredi. Ei jam ætate et religione provecto, quandoque more suo jocosè dixit beatus episcopus : Tantisper huic innumeris scipioni, donec a me curatus, illum abjicias. Id quidem nemo tum nisi facete dictum, interpretabatur. At ubi cœpit ille jam vivere in cœlis, et crebrescentibus ad tumulum ejus miraculis, ei custodiendo hic frater invigilaret, quodam die vis invisibilis eum e sede expellens, totum humi coram tumulo stravit. Scire ille volens, cujus impulsu id pateretur, dum circumfert oculos, conaturque surgere, toto corpore se sentit incolumem, nervis laxatis membrorumque juncturis diu confusis, suo loco restitutus. Itaque e templo proproat ad domum capitularem, abjicit scipionem, flectit genua, iterum atque iterum tentat num possit porrecto corpore osculari humum, sive venias capere, quod antea impossibile fuerat, nec ullam sentit difficultatem. Currit avidissime ad abbatem Reginhardum, tradit illi scipionem in testimonium curationis suæ servandum. Abiit cito tanti miraculi fama per omne monasterium locaque vicina, conveniunt ad ecclesiam monachi et populus frequens, promuntur Deo laudes et carmina, festum imprimis celebre ab omnibus peragitur.

XIX. *Homo miserimus mire restituitur.* Fuit Bonnæ homo quidam usque adeo calamitosus et miser, ut credi non possit, nisi coram intuitus sit. Toto tremebat corpore, idque perpetuo : stridebat dentibus, voces edebat horridissimas, et quas nemo crederet humano ore ellici posse. Ad hujusmodi autem edendos clamores vires ei addente dolore, cæterum adeo vi morbi frangebatur, ut prorsus nihil loqui posset. Nec jacere poterat, nec sedere, multo minus stare. Quoties movebat pedem ultra progressurus, mox retrorsum agebatur : hominemque videre, miseria erat. Aiebant ei quidam, recte cum consulturum sibi, si in Sigeberg proficisceretur, ubi nova jactitarentur miracula. Sic illi loquebantur, non homini consulentes, sed beato Annoni suo more insultantes. Et tamen quia præpotens Deus etiam malis novit bene uti, eis insistentibus adducitur asinus : eo vectus miser, venit in Sigebergense monasterium : prosternit se miserandum in modum coram sacro corpore : omnes eum et mirantur, et miserantur. Paulo post tanquam ad se reversus, vertit crebro oculos, appellabat circumstantes, surgit a terra, ruit in ipsam prætiosi corporis thecam sive loculum, identidem osculatur, vota nuncupat, et abiit sanissimus, angelis hominibusque lætantibus. Subjicimus nunc aliud insigne, soliusque Dei miraculum, quod quamvis difficile sit credere, tamen tanta ejus veritas est, ut ultro velim divino esse judicio obnoxius, si secus est, quam a me referetur. Legant et credant, qui norunt omnia posse Deum (*Matth. xix*) : et, si quidem pii et religiosi sunt, gaudeant se in beato Annone magnum habere patronum : sin aliter, timeant obtractatorum suorum potentissimum persecutorem.

XX. *Homo nequam mendacio jungit Ulasphemum.*

Diabolus ei apparet. Impie conviciatur S. Annoni. Item alia ultio hominis blasphemi. Arnoldus vir strenuus et dives, Dollendorpensis castri dominus, cum aliquando sederet ad audiendas suorum causas et lites, iram quidem præ se ferre videbatur in noxios homines, at tamen mitius agebat, si non criminis gravitas obsteret. Erat enim pro suo instituto pius, et magna prorsus in Deum fide. Accusabatur tum coram illo Volbertus homo nequissimus, quod non persolvisset æs alienum. At ille animo ferox et lingua procacissimus, nihil modestum aut sanum respondit, imo ipsum quoque iudicem criminari cœpit. Querebatur se ab illo et ab omnibus præter meritum opprimi, absque ulla noxa rapi ad tribunal, prorumpensque in voces impias. Quandoquidem, inquit, frustra a Deo speravi justam sententiam, alius mihi iudex et patronus quærendus est. Horrebant omnes, et miser ille diabolum invocans : Tu, inquit, mihi præsidio sis : ego vero tibi me servum utraque manu trado et addico. Ulciscere injurias meas, quod a Deo non obtinui. Ferebat Deus impii hominis blasphemiam : sed ubi ille nequam etiam in sanctos ejus injurias esse cœpit ultio inaudita consecuta est, ut perspicue liceret animadverti, verissime dixisse eum. « Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei (Zach. II). » Surgebat iudex et cum eo majores omnes, tantam non ferentes blasphemiam : agebant cum insano nunc minis, nunc blandimentis, ut ad sanitatem rediret, sed ille tanto furebat magis. Jam sol ibat ad occasum, et malignus ille in pascuis quærebat equum suum : veniensque ad silvam propinquam, inter umbras arborum vidit hominis horrendam speciem, sicque prior appellat eum : Quisnam es tu, aut qua causa hic subsistis? Respondit diabolus : Equidem huc veni misertus tui. Scis enim, quem plenus amaritudine paulo ante invocaveris, cuique te servum devoveris. Ego ille ipse sum diabolus. Me ergo protectore felix semper futurus, redi domum, sic tamen, ut a meo famulatu minime te subducas. Abscedit miser, et altera luce sedens equo cum commilitonibus suis sequitur iudicem alio tendentem. Rursus iudex cum suis tantquam nocturna cogitatione mutatum invitat ad satisfactionem : promittit veniam pridie perperam gestorum, modo persolvat debitum. Ille redit ad contumelias et convicia, ait se jam invenisse meliorem patronum, qui et possit tueri suos, et adversarios opprimere : cui non sit alius similis. Percontantibus aliis, æquissimam ille sit, incunctanter respondet diabolum esse, nec dubitat in Christum et sanctos ejus blasphemias et nefanda multa jactare. Tum iudex religioso mœrore affectus : O miser, inquit, o præda Satanae, itane insanis in Creatorem tuum? Nisi plenus esses eo, quem jactitas, nunquam tot probra conjiceres in mundi Dominum et sanctos ejus. Impietate etiam dæmones viacere videris. « Illi credunt, et contremiscunt (Jac. II) : » tu vero totus amens, nihil metuis Dei potestatem, nec credis miraculis, quibus terra marique sancti illustrantur. Et ut alios omittam, de beatissimo Annone, præter alia ejus miracula, constat, magnam ejus in cæcis illuminandis esse efficaciam : nec dubium, quin possit etiam videntes luminibus privare. Vide ergo, ne percussus cæcitate, vel sero cogaris cum deprecari. Ad hæc ille erecta cervice, cachinnans et subsannans : Istum vero, inquit, signis clarescere credere quisquam, nisi delirus, potest? Novi ego hominem adhuc viventem, et certe alienum a fide est, mortuum eum jam facere miracula, quæ vivus non potuerit. Si vanus sum, quid ita ille cunctatur ulcisci opprobrium suum? Si ille quemquam unquam cæcum sanavit, radicitus excidat mihi oculus uterque. Vix elocutus erat hæc, cum ecce repente sinister oculus ejus sensim instar aquæ totus diffluere cœpit, foramine ad horrendum spectaculum vacuo relicto. Accurrunt illico milites, certatim cupiunt inspicere virum, nec possunt admirari satis, cele-

brant omnes beati Annonis nomen ; solus miser ille manet incredulus. Hortantur eum omnes, ut vel experientia cautus fiat, et beatum Annonem precibus sibi conciliet. Ille vero seipso deterior, rursus exclamat : Donec ulla mihi luminis portio relicta erit, absit ut ei supplex fieri velim. Sit erroris vestri, sanctum eum dicere : mihi, si potest, prius etiam alterum excutiet oculus, quam hoc ego fateri velim. Dixit, et cunctis cernentibus, tanquam fulminis jaculum in caput ejus vibrari visum est, cujus ictu reliquus oculus radicitus evulsus est. Mox equo fugam capessente, infelix ab illo excussus, humi corruit : sed pede altero inharerente uni stapedibus, longius ab equo misere raptatus est. Secuti illum equites velocissimi, moribundum, equo comprehenso, solverunt. Confluebant ad eum omnes horrore concussi : ille vero præ dolore clamitabat et ejulabat, in pulvere sese volutans. Tum omnes pavore et stupore correpti, appellabant sanctum Annonem ; sese in terram prosternentes, identidem clamabant Kyrie eleison. Iis clamoribus per nemora et agros sese diffundentibus, ex locis propinquis magna hominum turba cum sacerdotibus advolavit : qui cum rem totam didicissent, non mediocriter obstupere. Sustinebant vero omnes, quid porro eventurum esset misero illi. Propius autem ad eum accedens iudex et quidam religiosi viri, rescitabantur ex eo, quidnam haberet. Respondit ille tantis se discrucari doloribus, ut spem vivendi omnem abjecerit. Hortabantur eum illi, ut dum adhuc tempus poenitentiae adesset, colligeret sese : quod si faceret, et beatum Annonem ex animo deprecaretur, et veniam et sanitatem ei pollicebantur. Tum ille dolore urgente exclamavit : Fateor sanctum Annonem posse, si velit, mihi restituere oculos ablatos : manusque tremulas in cælum porrigens, cunctis audientibus, lacrymabundus oravit : Parce, sacratissime pontifex, parce misero mihi jure castigato, nec neque converso misericordiam, quam Dominus cunctis respiscere volentibus offert, ubi ait : « Vivo ego : nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, et vivat (Ezech. xxxiii). » Si reddideris mihi lumina, quod te posse credo, toto corde tibi semper subditus ero, et quod hæctenus impie negavi per totum orbem annuntiabo, te prioribus sanctis æquatum esse meritis et factis. Hæc cum ille diceret, et omnes miseratione afficerent, Arnoldus iudex hortabatur eos, ut communibus votis et precibus homini misero divinam misericordiam conciliarent, sublatisque manibus, Kyrie eleison una voce clamarent. Impietatis enim notam se non posse effugere dicebat, si naturæ consortem in ea clamitate desererent. Itaque primus ipse humi se abiciens, omnes ut idem facerent permovit. Postquam autem a terra surrexerunt, sanctum Annonem iteratis vocibus invocantes, inaudito miraculo novi in hominis capite oculi repente exstiterunt, solito clariores : et tantquam nihil passus esset, sanus et incolumis homo surrexit : populus circumstantis præ gaudio lacrymans fundens, immensus vocibus ita ut par erat laudes diutissime depromebat. Postea ille ad beati Annonis tumulum venit, exposuitque quid ipsi accidisset. Sed cum nemo crederet, abbas Reginhardus curavit eum adducendum ad synodum, quæ tum, Hildulpho archiepiscopo presidente, Coloniae habebatur. Ibi ille coram omnibus totam hujus rei pertexuit historiam, multus ejus dicta suis verbis confirmantibus. Tandem etiam, cum missis nuntiis id exigeret episcopus Hildulphus, ut fide dignissimus Arnoldus ille, cujus crebro jam meminimus, gravissimum dixit testimonium, juramento illud confirmans.

XXI. *Peregrinatio ad Sanctum Petrum. Clericus quidam proscindit S. Annonem. Punitur maledicus sancti viri obrectator. Curatur invocans S. Annonem.* Quidam ex diœcesi Trevirensi Romam ad beati Petri apostolorum principis limina, usitata jam sæculis de votione proficiscentes, Confluentium quædam cle-

ricum itineris comitem habuere cum quo varia conferentes, ut fit, levandi laboris, animosque oblectandi causa, tandem in mentionem beatissimi Annonis inciderunt, omissisque aliis sermonibus, multum et diu de vitæ ejus sanctitate et virtutum præstantia loquebantur, ejusque res gestas vicissim alii post alios commemorabant. Jam in vesperam prope perductus erat dies id genus sermonibus, cum ecce clericus ille incredulum pectus suum prodens: Vos, inquit, perditum illum vanis in cælum usque laudibus effertis, quem ego nihil extra communiter mortuos habere existimo: quippe virum, ut aiunt, suis malum, sibi ipsi pessimum. Ilæc ille execrabilis effluens, sociis suis et pallorem et silentium præ horrore attulit. Cumque paululum substitissent, cæpto pergentes itinere, ita aiunt ad eum: Equis vel amentissimus ejusmodi ausus sit proferre sermonem! quem cum a nemine magis, quam a clerico pro auctoritate officii coerceri oporteret, ex clerici ore proficiscitur. At ille pejora evomens: Si me, inquit, etsi a vestra fide, non tamen a veritate aliena dicentem, idcirco reprehendendum putatis, quod e elero sim, audite hominis finem, cui sanctitatem arrogare vultis. Vehementissimus dolor pedum, et hæctenus incognitus podagræ morbus animam ei, ut audistis, infeliciter extorsit. Crudelissimum autem fuerit, ullius bonitatis hominem ea pœna divinitus consumi, quam nec sceleratissimus facile meretur. Non bene eum vixisse, ultio testis est: imo quam male obierit, et vita et vitæ testis ultio docet. O linguam merito præcidendam, cum Scriptura divina tam multis testetur locis, quem diligit Deus, eum quoque arguere et castigare (*Apoc. iii*). Quanta vero et quam indigna et immania passus est etiam ipse Filius Dei? quanta apostoliet martyres? eorum fuit quo vita celsior, eo mors preciosior. « Preciosa enim in conspectu Domini, mors sanctorum ejus (*Psal. cxv*). » Absit ergo a fidelium animis, ut putent beatum Annonem ullam meritorum suorum jacturam mortis acerbitate fecisse. Imo ut norint potius inde illi auctam gloriam: audiant, quæ blasphemum hunc ultio consecuta sit. Monebant illum satis superque comites ejus, ut finem faceret tam perverse loquendi, nec tamen cessabat miser. Itaque cunctis jam acerbatis, et tantæ temeritatis vindictam expetentibus, repente aliis libere progredientibus, immotus ille substitit, et qui Christi confessori dolores pedum impropèravit, tanquam ferreis ad talos constrictus vinculis, loco hæsit, interim graves pedum sentiens cruciatus. Mox igitur tremere, pallescere, misere quietari et ejulare cœpit. Respiciunt alii, mirantur clamantem, aspernantur subsistentem, iratis vultibus perquirunt, quid ita hæreat ipsis properantibus. Aperit ille cum multo gemitu quid patiat, non ambigant illi id accidere meritis ejus, qui detraxerat: dolent quidem præ commiseratione, at tamen lætantur evenisse. Tandem communes pro eo preces fundunt, ille veneratur in eis fidem, quam ante culpaverat: valde pœnitet eum temere esse locutum, preces et vota offert beato Annoni pro sui liberatione. Tandem oratum est ab omnibus, donec laxatus, susceptum

A incolumis expleret iter. Inde domum reversus, nihil habuit antiquius, quam ut sacratissimi præsulis venerabiles cineres inviseret. Hoc enim et voti necessitas, et amicorum consilia hortabantur. Ubi autem eo venit, cum multis lacrymis totam historiam verissime enarravit, nobisque scribendam reliquit.

XXII. *Contracta sanatur.* Contracta quædam femina, ad beati viri tumulum cereum parvum attulit. Inde recessura, mira velocitate se sentit erigi. Turbata igitur exclamat: O summe sacerdos Anno, quid mihi infelicissimæ nec opinanti accidit? Tanto enim fragore spina dorsi et costæ adhærentes restitutæ sunt, ut quercus frangi videretur. Advolabant multi, et femina clamore, et ossium strepitu invitati: videbantque erectam stantem ad illam felicis thesauri arcam, gratiusque agentem, quam hæctenus curvam semper viderant. Referunt rem ad alios, multique utriusque sexus in ecclesiam irruentes, una voce summæ Trinitati laudes gratesque agunt.

B XXIII. *Festum Assumptionis S. Mariæ toto orbe celebre. Puer contractus curatur.* Totius orbis commune celebrabatur festum, in cælos assumptæ beatissimæ Virginis et matris Dei: qui dies est venerabilis, dies sanctus, dies præclarus, cui comparari non possint ullæ sanctorum solemnitates: fratribusque nocturnas vigiliis hymnis et psalmis solemniter agentibus, puerulus quidam, et nomine et facie omnibus notus (quippe quem pater reginhardus misere contractum, studio misericordiæ alendum, a Rheno adduxerat), ad beati Annonis sepulcrum manibus reptans venit. Aderant tunc ibi quidam, pro honore sacratissimæ Virginis, reginæ cælestis vigiliis intenti. Viderunt illi puerum semel atque iterum apprehendentem tumuli summam, conantemque surgere, sed toties relabentem, tertio tandem idem tentantem, in pedes erigi. Et stabat ille quidem, sed ruinam minare videbatur. Obtinuit tamen, ut aliquandiu seipioni innixus posset ambulare. Sed illo tandem rejecto, salvus et incolumis,

C integram gradiendi facultatem adeptus est. Multam eares illa die lætitiæ peperit, ad tam præclaram illustrissimæ Virginis solemnitatem, tam insigni accedente miraculo. Sunt vero etiam permulta alia lectu dignissima beati Annonis miracula, quæ tamen cuncta prætermittens, ita paucissimis istis ad cæptatum laboris mei perveni portum, ut et clarissimum meritum et sanctitatem virum (ut reor) expresserim, et necessariam propter fastidiosos brevitate non valde tamen excesserim. Præstet omnipotens Deus, ut in illa vita prosit animæ, si quid in hoc opere dignum suis laudibus elaboravi: sitque migranti patronus, qui scribenti materia fuit, Anno terque quaterque beatus, per Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.

D *In pedo seu baculo pastorali S. Annonis tigneo, qui adhuc in monasterio Sigeburgensi religiose usservatur, in superiori parte in cupro, incisi sunt versus sequentes:*

Tityre coge pecus, cæcus ne ducito cæcos.

Moribus esto gravis, rector fore discis suavis.

Astu serpentis, volucris tege simpla gementis.

SANCTI ANNONIS

COLONIENSIS ARCHIEPISCOPI

DIPLOMATA DUO.

I.

De castello Saleveldoini ecclesiæ S. Petri Coloniensis a Richisa regina concessio, et de villis quas eidem reginæ ipse Anno in precariam dedit.

(Anno 1057.)

[MARTENE, *ampliss. Collect.* t. III, col. 445, ex ms. Brunwillariensis monasterii.]

In nomine sanctæ et individue Trinitatis. Anno secundus, divina præstante misericordia Coloniensis Ecclesiæ archiepiscopus.